

[illegible]/[illegible]/[illegible]

ANTIQVAE

TABVLAE MARMOREAE

Solis effigie, ſymboliſque exculptæ

ACCVRATA EXPLICATIO

Qua priſcæ quædam mythologiæ, ac nonnulla præterea vetera monumenta marmorum, gemmarum, nomiſmatum illuſtrantur.

AVCTORE

HIER. ALEANDRO

IVNIORE.

Acceſsit non abſimilis argumenti expoſitio ſigillorum zonæ veterem ſtatuam marmoream cingentis.

Editio II. ab eodem aucta & recognita.

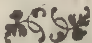
LVTETIÆ PARISIORVM,
Ex Officina Niuelliana,
Sumptibus SEBASTIANI CRAMOYSI, via Iacobæa, ſub Ciconijs.

M. DC. XVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ODOARDO FARNESIO S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

HIER. ALEANDER.

ON abs re videmus, CARDINALIS AMPLISSIME, φιλομύθους *vocari Philoſophos ab ipſorum coryphæo Ariſtotele. quòd fabulæ ex rebus conſtent admirandis, hæ ingenia excitent ad rerum cauſſas indagandas. quò fit, vt poëtarum ſcripta, & quæ ijs reſpondent, picturæ, cælaturæ, alia id genus in ſapientum manibus cum voluptate verſentur. Philologos præſertim, qui variam multiplicémque in veterum libris eruditionem venantur, antiqua nomiſmata, gemmarum ſcalpturas, exculpta marmora, cælatas tabulas mira quadam ſolertia*

perſcrutantes cernimus. vt enim hæc de libris, ita de his libri lucem perſæpe mutuantur.

——— alterius ſic

Altera poſcit opem res, & coniurat amicè.

Ea me quoque dulcis inſania (quid ni fatear?) ludit. nomine vtor, quo fortaſſe ſtudium hoc noſtrum appellabunt ſeuerioris homines ſupercilij. nec abnuo, ſi cum ijs conferant, quæ ad res diuinas, aut Reip. adminiſtrationem ſpectant, cæterùm illos nihil moror, qui magnum quid facere ſibi videntur, quum aut ambitioni ſinum laxant, aut coaceruandis opibus inuigilant. qui ſanè ſi litterarias haſce amœnitates res ludicras vocabunt, ego viciſſim illorum ſtudia. num ridendi tantùm ſunt pueri, quos videmus

Ludere par impar, equitare in arundine longa;

illi non item, qui vetita legibus alea integra addicunt patrimonia? magna ludas, an parua, luſus ſunt & nugæ, quæcunque ad aliam dirigimus metam, quàm quæ à ſummo rerum conditore propoſita eſt. Hominum inſuper conditio id iure ſuo vindicare videtur, vt fatigato ſerijs animo quæramus remiſſionum diuerticula. nec id prudentes viri improbant. quanto minus tu, Card. Illuſtriß. qui vt auctoritate, ita prudentia præpolles? Proinde libellum hunc tibi meum offerre non ſum veritus; quum nollem præſertim ſine munuſculo te conuenire. vt enim affecti diuinitus beneficio templum adeunt cum ſtipe, & votiua tabella; ita ego, qui te iamdiu præſens venerari in votis habebam, differre malui, quàm vacuus accedere. An ignoras, quantum ego,

quantum tota gens Aleandra Serenissimæ tuæ Domui debere profitemur? siquidem Hieronymus aui mei frater à summo optimóque Pontifice Paulo III. in Cardinalium senatum adscitus, amplissimísque legationibus cohonestatus est. pater verò meus Scipio, eiusque germanus Franciscus Archiepiscopus Brundusinus in fidem suscepti & clientelam magni tui patrui Alexandri Cardinalis omnibus seculis prædicandi, plurimum sibi semper rebúsque suis accessisse præsidij senserunt. itaque degenerem meritò me quis arguat, nisi te mihi patronum adoptem, in quo & heroïcam illam maiorum tuorum indolem florere video, & præclaram inire concordiam cum summo isto honoris gradu summam humanitatem. cuius siquis nescius audaciam sugillet meam, quasi munus tribuam tuæ magnitudini impar; is animaduertat velim, quædam esse, quæ plus artificio debent, quàm materiæ; alia contrà, vbi opus sordeat, plurimum ex materia habere pretij. Fac igitur, quæ à me elaborata sunt, parui esse aut nihili; at argumentum omnino probabitur, Sol nimirum in tabula exhibitus, à quo nos fabularum nebulas amouere conamur. Ea res principibus viris congruit, tibi verò præ cęteris. Et calor è Sole, & splendor dimanat. Tu quum beneficentia emineas, qui sanè calor est, quo vos Principes meritos homines, & fœcunda fouetis ingenia, ne in sterilitatem degenerent; splendore tamen quàm maximè excellis. non eum dico, quo effulges ob clarissimos natales, & sacram istam purpuram, sed quem sapientia, quem virtutes largè tribuunt, pietas

in primis & magnificentia ſacro magnóque principe dignæ. Accedit, quòd ſuaſorem ad eam rem habui amplißimum, tuique ſtudioſißimum Octauium Cardinalem Bandinum, cuius domi meus hic fœtus natus educatúſque eſt. Quin me hac ratione mihimetipſi cauiſſe, nemo non fatebitur. ſunt homines hac tempeſtate adeo lyncei, vt vel in Sole maculas deprehendant. quid ni meis in ſcriptis quamuis de Sole loquentibus? at profectò ſub tui nominis patrocinio, quaſi ſub tutelari Genio, nihil mihi fuerit pertimeſcendum.

APPROBATIO.

Imprimatur.
Si videbitur Reuerendiss. P. Mag. Sacr. Pal. Apostol.
Cæsar Fidelis Vicesg.

EX commissione Reuerendiss. P. F. Hyacinti Petronij Sacri Apostolici Palat. Magistri, duo hæc Opuscula, explanationem scilicet Antiquæ tabulæ marmoreæ, & Expositionem zonæ veterem statuam marmoream cingentis à Hieronymo Aleandro Iuniore scripta quàm maxima potui diligentia semel & iterum legi, nec quicquam in iis, quod fidei, christianæque religioni aduersetur, reperi. Imò verò elaborata, docta, eruditáque adeo omnia sunt, vt dignissima quæ typis mandentur, censuerim, &c. Romæ die 30. Maij 1616.

VINCENTIVS GRAMINIVS.

Imprimatur.
Fr. Gregorius Donatus Mag. Reuerendissimi P. Fr. Hyacinthi Petronij Sacr. Apost. Pal. Mag. Soc. &c.

Typus antiquæ tabulæ ex albo marmore magnitudinis pedum ſeſquitrium ex vnoquoque latere.

Extat Romæ in ædibus Haſdrubalis Matthæi Marchionis Iouij.

EXPLICATIO
TABVLÆ HELIACÆ.

PHILOSOPHORVM omnium, nedum poëtarum parens Homerus ſerias diſciplinas tegumento fabularum inuoluens, præclaram animis hominum inſtillare veritatem ſuaui quadam perſuaſione conatus eſt. vt enim doceret, ſupremum illud numen, quem Deum vocamus, non cæleſtes tantum ſibi ſedes vindicare, ſed & per hanc rerum vniuerſitatem diffuſum eſſe, ſuáque majeſtate atque adeo præſentia complere omnia, quæ aut oculis metimur, aut intellectu percipimus, Deos innumeros quibuſlibet rebus, lociſq; inſeruit. nec tantum ætheri Iouem præfecit, Iunonem aëri, mari Neptunum, terræ Cybelem, ſed & montibus, pratis, ſiluis, fontibus, & fluminibus, vrbibus ac regionibus, cunctiſq; propemodum terræ angulis ſuos tribuit genios. ac, vt cum Maximo Tyrio loquar, οὐδὲν μέρος Ομήρῳ ἄθεον. Norat quidem præſtantiſſimus vates (vel Iuſtino martyre teſte) vnicum eſſe ſummum illum rerum omnium moderatorem atque opificem; verum

infixam iampridem mentibus hominum πολυθεΐαν, roboratámque Orphei auctoritate, haud ita pronum erat euellere. At infeliciter res cecidit, nam deliniti homines Homericorum carminum ſuauitate, atque præſtantia, quò magis ille (quis ſcit, an ex induſtria?) non credenda, ac prorſus indigna de Diis cecinerat, eò maiorem fabulis illis adhibuere fidem, adnitente humani generis hoſte, cui optimam veritatis frugem adulterina ſemente corrumpere volupe eſt. Enimuerò illis, qui acriori iudicio præditi erant, licet integrum non foret, vnicum tantûm rudioribus perſuadere numen, vtpote qui veterum poetarum auctoritatem plurimi facerent, quibuſq; à recepta de Diis ſententia recedere religio eſſet, conati ſunt tamen poeticis figmentis corticem detrahere, ac deliteſcentem, quoquomodo poſſent, eruere veritatem. ac minimè quidem aut Apollini, aut Mercurio, cæteriſve inſtitutam ab antiquis venerationem prohibere, ne capitis fortaſſe diſcrimen ſubirent, quod olim Socrates; ſed ita colendos docere, vt referrentur omnes ad vnicum illud numen, quem deorum patrem Plato appellat. Verum permoleſtum compluribus videbatur, intellectu tantummodo perueſtigare Deum, non etiam viſu vſurpare; vt propterea Iudæos deriderent, quaſi incertum Deum (quemadmodum nominat Lucanus) colerent, aut, vt ait Petronius, ſummas cæli aduocarent auriculas. ac videtur Dauid non ſemel con-

queri in pſalmis, exprobratum illi eſſe, vbi deus ſuus foret, quaſi nuſquàm eſſet, qui ſub aſpectum non caderet. Quapropter quum nihil Sole pulchrius, vtiliuſq; in conſpectum ſeſe daret, Solem ipſum Deum arbitrati ſunt, vtpote quem etſi non omnia corporis ſui magnitudine occupare, terras tamen, ac maria vi radiorum peruadere viderent, atque animantibus & plantis ſalutem, ac vitam afferre, reliquis inſuper aſtris lumen impertiri, cælumq; ipſum conſpicuum reddere. eleganter Minutius Felix in Octauio: *In Sole adeo rurſus intende, cælo affixus ſed terris omnibus ſparſus eſt; pariter præſens vbique intereſt, & miſcetur omnibus. &c.* ac ſanè vel ipſe Plinius, qui fabuloſam de diis perſuaſionem irridet, num quis præter Solem deus ſit, ambigere videtur. quod verò de Sole canit Homerus, eum ſcilicet inſpicere, exaudiréque cuncta;

Ἠέλιος θ᾽ ὃς πάντ᾽ ἐφορᾷς, καὶ πάντ᾽ ἐπακούεις;

affirmari de Deo opt. max. tantummodo poteſt. idq; maximum vatem allegoricòs innuiſſe fatendum eſt, ne ſibi aduerſari dicamus; quum alibi Solem fabuletur non ante ſuorum cædem boum à ſociis Vlyſſis patratam cognouiſſe, quàm id ab aliis fuiſſet nuntiatum. Perſpicuum ſanè omnibus ex Pauſania, Xenophonte, aliiſque, vnum Deum Solem Perſis creditum. tradit etiam Philo Biblius (Euſebio referente) ex ſententia Saconiathonis, qui de Phœnicum theologia conſcripſit, Solem apud Phœnices deum exiſtimatum,

quem Beelſamonem vocabant, hoc eſt cæli dominum. Ex qua perſuaſione effectum eſt, vt quandoque apud ſcriptores Dei vocabulum abſolutè pro Sole poſitum inueniatur, quemadmodum libro ſecundo Emend. animaduertit Carrio. fortaſſis etiam vox ἥλιος apud Græcos ab Hebræa, אֵל quæ Deum ſignificat, originem ſumpſit. At præ cæteris Macrobius primo Saturnaliorum pluribus argumentis euincere contendit, deos omnes ad Solem referri, idque vnum eſſe numen, quod ſub varia nominum appellatione gentes venerentur. Quo etiam ſpectaſſe dicat aliquis antiquæ tabulæ auctorem, quam ex Romano marmore ſignis parum prominentibus exculpto delineationibus ad amuſſim expreſſam hic dedimus. in ea cum radiato Solis capite præcipua Apollinis inſignia arcum nempe, & pharetram inſpicimus; poculum item Bacchi hedera circundatum; clauam ac leoninam pellem Herculis, Mercurij caduceum. Erit etiam qui exiſtimet, eum, qui tabulam exculpendam curauit (ſeu Romanus fuerit, ſeu Græcus) morem probaſſe Augusti, & Hadriani Impp. qui tametſi Romana ſacra reuerentiſſimè colerent, peregrinas ceremonias contemptui habuerunt. neque enim Oſirim hic inſeruit Ægyptiorum, aut Horum, aut Anubin, non Aſſyriorum Adonin, non Phrygum Attinem, non Mithram Perſarum, non Hammonem Libyæ; quanquam & hoſce ſub nomine Solis comprehendi, Macrobius aliique

afferant. Licet verò Liberi patris ſacra ex Vrbe, & Italia olim Senatus conſulto fuerint extermina- ta, vt libro nono quartæ decadis tradit Liuius, & meminit Tertullianus Apologetico aduerſus gentes, eius tamen veneratio pertinaciter ſemper adhæſit. Nam quod de Marte, & Ioue ſubtiliter nimis Macrobius diſſerit, non tam theologicam, aut phyſicam rationem ſequi videtur, quàm ſuæ cauſſæ inſeruire; quum totus in eam curã incum- bat, vt legentibus perſuadeat, deos omnes ad Solẽ referri. Nos verò propriam quoque ſignificatio- nem huius tabulæ argumentis contineri arbitra- mur, quam in ſecunda noſtri commentarij parte explicabimus. prius enim inquirendum, quibus rationibus præter eas, quæ à Macrobio afferun- tur, quattuor iſthæc numina Apollinis, Bacchi, Herculis, Mercurij ad Solem referantur, cæte- ráque diſcutienda, quæ in tabula inſpiciuntur.

SOLIS CAPVT RADIATVM.

PRæcipuum in tabula locum obtinet Solis ca- put, non eo modo effictum, qualis re vera Sol eſt, ſed qualem exiſtimabant, & recepto more colebant. Intuemur autem ad aliorum diſcrimen deorum magnis circundatum radiis; iuſta ſanè ratione, quum nullum ſit corpus lucidum, quod projectis à ſe radiis tantum ſpacij tranſmittat, quantum fieri à Sole videmus. Itaque Solem He- raclitus fontem cæleſtis lucis appellitabat teſte

Macrobio, quo exemplo & à Lucretio lib. v. *largifluum fontem* dictum ſcimus,

Quòd maria, ac terras omnes, cælumque rigando
Compleat, & calidò perfundat cuncta vapore.

Dijs ſanè omnibus radiorum corona, ſeu fulgens quoddam lumen appingi quandoque ſolitum, alibi à me doctum eſt. id propria quadam appellatione *nimbum*, vocabant, vt pluribus locis teſtatur Seruius. neque verò quis putet, cæteris quidem numinibus ſolidum tantummodo lumen, & quaſi continuum effingi conſueuiſſe, Soli verò in radios diſpertitum: nam & ijs, hominibúſque quibus diuinitas tribuebatur, dabantur radij. Lucianus de Dea Syria: ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἀκτῖνας φορέει. & in Miſanthropo, adulator neſcio quis auream Timoni ſtatuam verbis erigit κεραυνὸν ἐν τῇ δεξιᾷ ἔχοντα, καὶ ἀκτῖνας ἐπὶ κεφαλῇ. Plutarchus etiam in libello ad principem ineruditum damnat eos, qui ἀκτινοβολίας imitabantur; & legimus apud Lucanum lib. VII.

Fulminibus manes, radijſque ornabit, & aſtris.

Suetonius quoque Aug. cap. XCII. Octauium Auguſti patrem ſomniaſſe refert, *filium mortali ſpecie ampliorem cum fulmine, & ſceptro, exuuijſque Iouis opt. max. ac radiata corona ſuper laureatum currum biſſenis equis candore eximio trahentibus.* quam radiatam Iouis coronam Martianus Capella *flammantem* nominat. Falſus verò eſt Læuinus Torrentius in ſuis ad Horatium Comment. dum credidit, Iouis Anxuri imaginem in argenteo

C. Vibij nummo radiatam esse. eum denariũ appinxit Ful. Vrsinus in libro de Romanis familiis. plures verò videre mihi licuit in Musæo humanissimi viri Pompeij Pasqualini; atque iis diligenter inspectis aio, nequaquam esse radios, qui caput illius Iouis coronant, sed prominentia folia siue oleæ, quam Iouis fuisse coronamentum tradit Phurnutus, siue lauri, de qua ita Seruius ad I. Aen. ex additionibus è Fuldẽsi codice sumptis: *nec aquila, nec laurus dicitur fulminari. Ideo Iouis ales aquila; Iouis coronam lauream accipimus, & qui triumphant, lauro coronantur.* quòd magis firmaretur, si validiore argumento, quàm sit coniectura, Vrsini sententia inniteretur affirmantis, Iouis item Anxuri effigiem esse, quam ex alio denario profert in gente Carisia. Cæterùm radiorum ornatus ad Solem κατ' ἐξοχὴν referri videtur. quamobrem inter præcipua argumenta, quibus eundem cum Sole Martem fuisse Macrobius adstruit, radiis eum insignitum enarrat apud quosdam Hispaniæ populos. Præcipuè verò Arnobius lib. VI. contra gentes, vbi fabulosorum enumerat insignia deorum, haud alia re quàm radiorum ornatu Solem ab aliis distingui innuit. integrum locum præstat adscribere: *Ecce,* inquit, *si aliquis vobis nescientibus, & ignaris rex vrbanus & callidus ex foribus suis Solem tollat, & in Mercurij transferat sedem: Mercurium rursus arripiat, & in Solis faciat commigrare delubrum (vterque enim à vobis glaber, atque ore compingitur læui) detq; huic radios,*

Solis capiti petaſunculum ſuperponat, quibus modis internoſcere poteritis, vtrum ne Sol iſte ſit, an ille Mercurius; quum habitus vobis deos, non oris ſoleat proprietas indicare? Nihil porrò aliud radius eſt, quàm imago lucis, ſeu ſpecies producta à corpore lucido, quæ quidem non diſcriminatim, ſed continuato tenore effluit. at noſtrorum imbecillitati oculorum diſtinctis inter ſe ſpiculis, acuminatíſque apicibus exilire videtur. propterea acutos nominat Solis radios Phædra apud Ouidium Epiſt. ad Hippol.

Quòd ſit auus radiis frontem vallatus acutis,
Purpureo tepidum qui mouet axe diem.

Et quodcunque oblongum ſenſim in acumen deſinit, radij ſpeciem gerere dicimus. eius imaginem obeliſcis ineſſe animaduertit Plinius lib. XXXVI. *Trabes,* inquit, *ex eo fecere reges quodam certamine obeliſcos vocantes, Solis numini ſacratos. Radiorum eius argumentum in effigie eſt, & ita ſignificatur nomine Ægyptio.* & in palmę foliis Apuleius lib. XI. Metam. quum ait: *& caput decorè corona cinxerat palmæ candidæ folijs in modum radiorum proſiſtentibus.* Quoſdam etiam Æthiopiæ populos, qui capite vtebantur vice pharetræ ſagittas ei circumponentes, id in radiorum morem facere dicit Lucianus dial. de Saltat. περιδέοντες αὐτῇ ἀκτινηδὸν τὰ βέλη. quemadmodum & Heliodorus lib. IX. Æthiop. hiſt. qui eleganter illam ſagittarum circumpoſitionem deſcribit: πλέγμα γάρ τι κυκλοτερὲς τῇ κεφαλῇ περιθέντες, καὶ τοῦτο βέλεσι κατὰ τὸν κύκλον περιπείραντες, τὸ μὲν

ἐπτερω-

ἐπτερωμένων τοῦ βέλους πρὸς τῇ κεφαλῇ περιτίθενται, τὰς δ᾽ ἀκίδας οἷον ἀκτῖνας εἰς τὸ ἐκτὸς προβέβληνται: *circulari quodam inuolucro caput ambientes, illudq́; ſagittis in orbem configentes, pinnas quidem ad caput conuertunt, cuſpides verò ad inſtar radiorum extrorſum protendunt.* quem morem pluribus locis tangit Claudianus; de nupt. Honor.

---------- quantum crinita ſagittis
Attulit extremo Meroë circumflua Nilo.

in poëmatio de Nilo:

Et gens compoſitis crinem velata ſagittis.

Panegyr. in tertium Conſul. Honor.

Jgnauas Meroë traxit de crine ſagittas.

lib. I. de laud. Stilicon.

Venerat & paruis redimitus Nuba ſagittis.

paruis ait, vt Heliodorus μικροῖς βέλεσιν. Id etiam animaduerſum in leonis iuba; atque ob eam cauſſam ſacrum Soli id animal quidam ſuſpicati ſunt. Horapollo lib. II. κεφαλὴν γὰρ ἔχει μεγάλην τὸ ζῶον, καὶ τὰς μὲν κόρας πυρώδεις, τὸ δὲ πρόσωπον στρογγύλον, καὶ περὶ αὐτὸ ἀκτινοειδεῖς τρίχας, κατὰ μίμησιν ἡλίου. ὅθεν καὶ ὑπὸ τὸν θρόνον τοῦ ὥρου λέοντας ὑποτιθέασι, δεικνύοντες τὸ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ ζώου σύμβολον: *magnum habet caput hoc animal, & pupillas ignitas, faciem verò rotundã, & circumfuſos radiorum more pilos inſtar Solis. quare & Hori ſolio leones ſupponunt, huius animalis cum deo illo ſimilitudinem indicantes.* eapropter ſunt qui autument, dictum iubar à iuba. Varro lib. VI. de lingua lat. *Jubar dicitur ſtella Lucifer, quę in ſummo habet diffuſum lumen, vt leo in capite iubam.* & lib. V. *eadem*

ſtella vocatur iubar, quòd iubata. Vide & Feſtum Pompeium. Eadem quoque de cauſa radij, & radioli, ſeu radiolæ dictæ ſunt oleæ quædam. Iſidorus lib. XVII. Orig. cap. VII. *Radiolę, pro eo, quod oblongæ ſint in modum radiorum.* ſic radij in rota appellantur ligna, quæ à centro ad circulum canthis incluſum ducuntur. ſic vocātur textoria quædam inſtrumenta, & virgæ, quibus mathematici, & geometræ vtuntur. eadem ratione radiatam galli gallinacei criſtam agnoſcit Plinius lib. X. cap. XXI. & vetus poëta.

Criſta riget radiis, ignea barba micat.

vt è contra Solem *criſtatum radijs* dicit Claudianus. Phœnicis quoque caput radiatum fuiſſe innuit Lactantius Firmianus, ſeu quiſquis fuit auctor elegiæ de Phœnice:

Æquatur toto capiti radiata corona,
Phœbei referens verticis alta decus:

necnon Auſonius eo verſiculo:

Ales cinnameo radiatus tempora nido.

quo loci ſi Ioſephi Scaligeri admittenda foret emendatio ex quadam eius epiſtola, quæ inter poſtuma opuſcula extat, vt pro *nido* legeremus *nimbo*, nullo tamen pacto eius interpretationi acquieſcendum eſſet. ineptè enim metaphoram ex metaphora petiiſſet Auſonius, dum caput, & collũ phœnicis deſcripturus rubro colore aſperſum, ad theatralem croci ſparſionem eo vocabulo reſpicere voluiſſet. ſiquidem metaphoricè ſparſionem illam nimbum appellauit Martialis iis

locis, quos Lipsius adducit cap. XVI. de Amphitheatro. quocirca sumenda esset potius interpretatio ex Seruio, qui (vt & suprà attigimus) affirmat, *nimbum* dici lumen illud, quo deorum capita cingebantur. quasi radiorum similitudinem affinxerit Ausonius phœnici, non respectu rubri, aureivè coloris, sed prominentium potius in capite pinnularum, de quibus Plinius lib. x. cap. II. *cristis faciem caputque plumeo apice cohonestante.* & Solinus cap. XXXVI. *capite honorato in conum plumis extantibus, cristatis faucibus, circa collum fulgore aureo, &c.* Tiaram vocat Physiologus Epiphanij: τιάραν γὰρ φέρει ἐπὶ τὴν κεφαλήν. at in morem circuli esse testatur Achilles Statius lib. III. de amor. Leuc. & Clit. eóque circulo imaginem Solis referri, cui auis illa sacra esse dicebatur. ideóque pinnarum illæ proiectiones πτερῶν ἀνατολαὶ ab eo appellantur, voce de Solis exortu vsurpari solita. neque aliò (vt mea fert sententia) respexisse videtur Philostratus, quum phœnicem ex se radios emittere dixit. his enim verbis vsus est lib. III. de vita Apollonij cap. XIIII. εἶναι δὲ ἕνα ἐκδιδόμενον τῆς ἀκτῖνος. &, ni fallor, allusit Claudianus de Phœnice ita loquens:

-------- *rutilo cognatum vertice sidus*
Attollit cristatus apex. --------

Cæterùm in Ausonio nihil temerè muto; quum illud *radiatus tempora* absolutè sit positum. subaudiendum autem τὸ *in*, vel τὸ *ex*, vsitato poetis loquendi genere, vt intelligatur *in nido*, vel *ex nido.* quippe phœnicem ex odoratis ramusculis, cinna-

momo præſertim nidum ſibi, ſeu rogum conſtruere, teſtantur paſſim ſcriptores, quorum teſtimonia prudens omitto, Solino contentus, qui eodem cap. XXXVI. *rogos*, inquit, *ſuos ſtruit cinnamis, quos propè Panchatam concinnat.* Cęterùm, vt ad tabulam reuertamur, fabri vitio, incuriáue factum crediderim, vt vndecim tantùm radij Solis caput cingant. duodecim enim exculpere oportuit, quum totidem Solari coronæ tribuerentur, teſte Virgilio, qui lib. XII. de Latino Rege à Sole originem ducente ſic canit:

---------- ingenti mole Latinus
Quadrijugo vehitur curru, cui tempora circum
Aurati bis ſex radij fulgentia cingunt,
Solis aui ſpecimen. ---------

Eo numero duodecim menſes deſignabātur, quibus annuus eius curſus perficitur. quod ex Artemidoro patet lib. IIII. Ὀνειροκριτικῶν, cap. XXXV. referente, quendam, qui ſomniarat, ſolem ſe factum eſſe, ac vndecim inſignitum radiis per forum progredi, conſequutum quidem eſſe dignitatem, at vndecimo menſe obijſſe, propterea quòd perfectum radiorum numerum non haberet. Et apertius Martianus Capella de Nupt. Philolog. lib. II.

Solem te Latium vocitat, quòd ſolus honore
Poſt patrem ſis lucis apex; radiiſque ſacratum
Biſſenis perhibent caput aurea lumina ferre,
Quòd totidem menſes, totidem quòd conficis horas.

Quare minimè aſſentiendum eſt Nonno, qui li-

bro XXXVIII. Dionyſ. ſeptifidos radios Solis fuiſſe ſic innuit:

Ἑπτατόνους ἀκτῖνας ἐπὶ πλοκάμοισιν ἑλίξας.

niſi quis ad ſeptem cęleſtes ſphęras referre hunc numerum velit; quemadmodum de ſeptichorde lyra inferius dicetur. nam & Romæ in regione Templi Pacis coloſſum fuiſſe ſeptem radiis inſignitum, tradit P. Victor. coronam planè ſeptem radiorum Martianus lib. I. Palladi tribuit, innuens fortaſſe perfectam, abſolutámque ſeptem artium ſcientiam. Albricus philoſophus in libello de Deorum imaginibus duodecim etiam gemmas Solari coronę tribuit ſic ſcribens: *coronam verò capite geſtabat Apollo duodecim lapidum pretioſorum.* quę fuerint eæ gemmę, quáque ſerie connexæ, pluribus declarat Martianus, vt infra perpendemus.

APOLLO SOL.

QVamuis apud Homerum alius videtur Sol eſſe, alius Apollo; plerique tamen poetarum, aliorúmque ſcriptorum nullum inter ipſos diſcrimen ſtatuunt. fuere, qui crederent, Solis filium eſſe Apollinem; ideo Themiſtius Oratione XVI. nominat ἥλιον τὸν προπάτορα τοῦ Ἀπόλλωνος, *Solem Apollinis progenitorem.* alij patrem dixere: Plutarchus libro de Oracul. defectu: καὶ εἴτε ἥλιός ἐστιν, εἴτε κύριος ἡλίου, καὶ πατὴρ, καὶ ἐπέκεινα τοῦ ὁρατοῦ παντός, *& ſiue Sol eſt, ſiue dominus paterq; Solis, cunctaq; viſibilia excedens, &c.* at nihil facilius Mythologi affirmant, quàm vnum, eundèmque cum Sole eſſe

Apollinem; quem ideo adoleſcentulum fingi ſolitum dixerunt, *quòd Sol*, inquit Iſidor. VIII. Orig. *quotidie oriatur, & noua luce naſcatur:* ſiue ad innuendam, vt Phurnuto videtur Solis formoſitatem; vt enim nihil apparet Sole pulchrius in hac rerum vniuerſitate, ita nulla hominis ętas adoleſcentiam pulchritudine anteit. aut certè, vt alij autumant, quia Solis vis, calórque vnde vitam cuncta hauriunt, idem ſemper eſt, neque vnquam ſeneſcit.

Sol ſemper iuuenis, rapidum qui diuidis axem,

ait vetus poeta: *quia occidendo*, inquit Fulgentius primo Mythol., *& renaſcendo ſemper eſt iunior; ſiue quòd nunquam in ſua virtute deficiat, vt luna, quę creſcit, & minuitur.* Intonſum quoque fingebant Apollinem, aureóque capillitio, longam ſignificantes emiſſionem, aureúmque Solarium radiorum fulgorem, vt aſſerit Macrobius. eodem reſpectu χρυσοκόμαν appellitatum præter eundem Macrobium teſtatur Phurnutus. vnde Martianus Capella lib. I. de nupt. Philol. *Solis*, inquit, *auguſtum caput radiis perfuſum, circumactumq́; flammantibus veluti auratam cęſariem rutili verticis imitatur:* Eundem radiorum iactum repręſentant arcus, & ſagittę, quibus Apollinem inſignibant, vt Macrobius animaduertit. Lucianus de Aſtrologia: καὶ τοῦ ἠελίου τὰς βολάς; τὰ δὴ ἐγὼ ἤματα εἶναι συμβάλλομαι, *& Solis iacula, quæ ſanè ego radiorum ictus eſſe coniicio.* quamobrem Fulgentius primo Mythologic. *arcum verò huic, ſagittaſq́; conſcribunt, quòd de circulo eius radij in*

modum ſagittarum exiliant. Martianus lib. I. *hinc quoque ſagittarius, hinc quoque vulnificus, quòd poſſit radiorum iaculis icta penetrare.* Eandem ob cauſſam non Apollini ſolum, ſed & Dianę ſagittas tribuebant, quam Lunam exiſtimabant, Phurnutus: ἐρρωμένως τοίνυν ὦ τέκνον Ἀπόλλων ὁ ἥλιός ἐστιν, Ἄρτεμις δὲ ἡ σελήνη, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τοξότας ἀμφοτέρους παρήγαγον, τὴν ὡσανεὶ ἄφεσιν πόρρω τῶν ἀκτίνων αἰνιττόμενοι, *deinceps ô fili, Apollo ſit tibi Sol, Diana Luna; ob id enim vtriſque dant ſagittas, radiorum illam in longum iaculationem quodammodo innuentes.* Idem ſcribit Plutarchus lib. de Homero, & meminit D. Auguſtinus lib. VII. de Ciuit. Dei cap. XVI. quamobrem radij à Lucretio, & Auſonio *tela diei,* à Prudentio *ſpicula* dicuntur. Aliam quoque allegoriam ſub Apollinaribus ſagittis deprehendit Fulgentius: *quòd,* inquit, *ſuorum radiorum manifeſtatione omnem dubietatis ſcindat caliginem.* Verùm id potius indicare voluit antiquitas, dũ vaticiniorũ præſidem ſtatuit Apollinem. ſiquidem per ambiguitates, quæ diuinatione tolluntur, tenebræ ſignificantur, quas fugat lucis exortus. Tripodem verò eidem tribuebant ad tres partes temporis notandas, quarum auctor Sol eſt, id Fulgentius videtur innuere, quũ ait: *Tripum quoque Apollini adijciunt, quòd Sol & præterita nouerit, & præſentia cernat, & futura viſurus ſit.* & Martianus Capella lib. VIII. *Ipſaq; tripus trini curſus præſagia pollicetur, hoc eſt extantis inſtantis, & rapti.* dixerat etiam lib. VII. *in tria ſe ſpacia temporis curſus alternat, ideoq́ue tribus diuinatio memoratur.*

posteriora verba ferri possunt in Martiano; propè tamen est, vt reponam, *tripus diuinationis memoratur.* Suidas quoque τρίπους, inquit, κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους μαντευόμενος. ἐν ἐστῶτα, παρεληλυθότα, καὶ μέλλοντα, *tripus circa tria tempora vaticinatur, præsens, præteritum, & futurum.* Cæterùm musicus, & citharedus inducebatur Apollo, quia Sol omnia temperat, vt visum Georgio Codino in libello de Origin. Constantin. & vniuersi harmonia est. Suidas: Ἀπόλλωνος ἄγαλμα κιθάραν ἐπὶ χειρῶν ἔχον πλάττουσι. οἱονεὶ τὸν ἥλιον τὴν τοῦ παντὸς ἁρμονίαν, *Apollinis simulachrum fingunt citharam manibus tenens, quasi sol sit harmonia vniuersi.* Quare musicum fingi Apollinem ait Phurnutus, quòd Sol debita mensura feriat, regátque omnes mundi partes, efficiatq; vt mutuo cōcentu concinnus vbique sit mundus nulla dissonantia apparente. Verùm de Apollinis lyra, eiusq; significatione non semel postea dicemus. Porrò ex temperie, quam Solis calor progignit, quum salus animantibus exoriatur, medicum indigitarunt Apollinem. Macrobius lib. i. Saturn. *Idem auctor est publicæ sospitatis, quam creditur Sol animantibus præstare temperie.* & mox: *quia temperatus Solis calor morborum omnium fuga est.* Aiunt prӕterea ex Sole præcipuè cordis vigorem pendere, calorémque naturalem, vnde & seruatur sanitas, & morbi fugantur. Herbæ quinetiam, quibus medicorum filij ad sanitatem tuendam, reparandámque conficiunt pharmaca, Solis vi proueniunt. Sed & non hæ tantùm, verum etiam omnes, quæ animanti-

bus victum ſuppeditant. ideo paſtor Apollo dictus, boum quidem à nonnullis, ouium à Pindaro, equarum à Callimacho, vt omne genus animantes à Sole paſci ſignificarent. Duas itidem aues Apollini dedicatas inuenimus, Cycnum, & Coruum, vt eius quidem candore dies, huius verò nigredine nox denotaretur. quæ fieri videmus Solis acceſſu deceſſúque. quod inquit Martianus Capella lib. VIII. & apertius Apuleius lib. Floridorum Æſopicum enarrans apologum.

BACCHVS SOL.

QVod in tabula ſubiacet lyræ poculum, id Bacchi eſſe nemo in dubium reuocauerit, quum magnum videat, quum anſatum, quum hedera circumſeptum. Ac proprium quidem Liberi patris poculum fuiſſe Cantharum tradit Macrobius quinto Saturnal. quod poculi genus magnum fuiſſe, docet Atheneus lib. XI. quapropter in antiqua inſcriptione Arimini mentio eſt Bacchi ſtatuæ cum Canthạro. ſcribit etiam Plinius lib. XXXIII. cap. XI. C. Marium poſt victoriam Cimbricam cantharis potaſſe Liberi patris: quod & Valer. Max. refert lib. III. cap. VI. Hinc Sidonius Baccho triumphanti cantharum dexteræ applicat, quaſi præcipuum geſtamen:

Cantharus, & thyrſus dextra, læuaq; feruntur.

Sed & Arnobius lib. VI. *in Liberi dextera pendens potorius cantharus.* Itaque Virgilius Ecl. VI. aptiſſimè

Sileno Bacchi nutritio cantharum assignat ansa pendentem:

Et grauis attrita pendebat cantharus ansa.

grauem dicit, propterea quòd magnus esset. hinc verò patet, ansas habuisse id genus poculi, quemadmodum in tabula inspicimus. Scio equidem, aliam formam cantharo tribui à nonnullis, quòd in antiquis monumentis Bacchus effingatur cum ansato vase ventrioso quidem, at non lati admodũ oris. verũ is fortasse cotylus est, seu cotyliscus, qui vnicam tantùm habebat ansam, & Bacchi nihilominus proprius, testibus Atheneo lib. XI. & Iulio Polluce lib. VI. Tabulæ opifex nostræ magnum, latúmque poculum exhibere voluit, aut cantharum adumbrans, cui nauigij forma (forsitan ad dimidij oui speciem) inerat, aut phialam; quæ rotunda, & aut lebeti similis, aut balneorum cameræ, nec non vtrinque ansata, vt ex Atheneo palàm est. Quocirca Bacchi poculum phiala Aristoteli dicitur libro de Poëtice, vbi de metaphora agit, docens, Bacchi clypeum pro phiala, Martis phialam pro clypeo vsurpari posse. quo loco scitè considerauit Alexander Piccolomineus Casteluetrium carpens, phialam intelligi, quæ forma haud longè distaret à clypeo, quò magis in ea metaphora proportio locum habeat. Huc etiam respexit Vitellius, qui magnam illam patinam à se dedicatam *clypeum Mineruæ* dictitabat, teste Suetonio cap. XIII. nec alia sanè ratione scutellam nominamus; quòd scuti formam quodammodo ge-

rat. à *ſcuto* enim *ſcutellam* deriuari tradunt veteres grammatici, Diomedes lib. I. Cledonius, & Conſentius in arte. Atque eò magis probatur, quòd Strabo lib. XIV. in enarranda hiſtoria architecti illius, qui montem Athon in Alexandri ſimulachrum effingere meditabatur, phialam vocat, quam Vitruuius pateram dicit in præfatione libri ſecũdi. Veriſimile autem mihi fit ex forma, quam indicauimus, phialam pede caruiſſe, vt ex Parthenio, & Apollodoro videtur innuere Athenęus; vnde illam pocillatores (teſtante Polluce) ſummis digitis ſuſtinebant. Verùm ornamenti ratio habita eſt in tabula, in qua fabrilia errata non ſemel deprehendentur. Atqui hederæ circumplicatio eò magis Bacchi poculum arguit, quod propterea Ciſſybium nominare poſſes. Pollux lib. VI. cap. XVI. τὸ δὲ κισσύβιον κισσὸς περιέθει, ἀφ᾽ οὗ καὶ τὸ ὄνομα, *Ciſſybium verò hedera ambit, vnde & nomen ſumpſit.* tametſi ita appellari ſcribit Athenęus, non quòd hederaceis foliis circundatum, ſed quòd ex hederæ ligno effictum eſſet. additque altera tantùm parte fuiſſe auritum. Cæterùm apud Nonnum lib. XIX. ſaltationum præmia à Baccho proponuntur maximi crateres aurei, argenteique hedera ornati. ac ſanè id ornamenti genus poculis indebatur, quare Trebellius in Claudio ex epiſtola Gallieni exhibet diſcum corymbiatum, lancem pampinatam, pateram hederatam ex argento. Cur verò Baccho hedera ſacra? ſi fabulas audiamus, ob Ciſſi commutationem. is ex Bacchi ſal-

tatoribus erat, qui quum ex ſaltu prolapſus interiiſſet, in hederam verſus dicitur, vt refert Conſtantinus Cæſar lib. xi. cap. xxxi. Aliam fabulam narrant alij, nempe infantem Bacchum à perquirente Iunone hedera occultatum. Ouidius tertio Faſtor.

Niſiades nymphas, puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis appoſuiſſe ferunt.

Plinius tamen lib. xvii. cap. iv. *Antiquitus* (ait) *corona nulla niſi Deo dabatur; feruntq; Liberum patrem primum omnium impoſuiſſe capiti ſuo ex hedera.* At Phurnutus ideo Baccho tribui hederam ſcribit, quòd eius folia vitis foliis, corymbi racemis vuæ ſint ſimiles. quod neſcio quis apud Plutarchum conſiderat lib. iii. ſympoſ. quæ i. fabulam verò ſapit opinio de vitis feracitate, ſi putator eius hedera fuerit redimitus; quam vide apud Conſtant. Cæſarem lib. v. cap. xxiv. Alias cauſſas aſſignat Feſtus: *in tutela*, inquit, *Liberi putabatur eſſe quia vt ille iuuenis ſemper, ita hæc viret. vel quia ita omnia, ſicut ille mentes hominum, illigat.* an non potius quia habet hedera πνεῦμα μανίας ἐγερτικόν τι καὶ παραλλακτικόν *ſpiritum quo furor excitatur, & commouetur*, vt viſum Plutarcho? an verò quia hedera antipharmacũ eſt (vt loquitur Iſidorus) ebrietatis? æquum enim fuit, vt Bacchus, qui vini potum inuenit, malis etiam inde enaſcẽtibus ſuccurreret, quemadmodum Plutarchus eod. lib. iii. Symp. & Atheneus lib. xv. conſiderant. quam fuiſſe quoque Varronis ſententiam innuit Seruius ad viii. Ecl.

Virg. siue id efficiat hedera refrigerando, vt præter nuper laudatos auctores Clemens quoque Alexandrinus affirmat Pædag. lib. II. c. XXVIII. siue quia sua illa acrimonia vapores digerit in cerebrum sublatos. An igitur hederæ corona poëtis datur, quasi vinosis? idem Seruius loco laudato: *Hedera autem ideo coronantur poëtæ, quoniam poëtas semper vino plurimo manifestum est vti, &c.* nam vinum non immoderatè sumptum incitabulum ingenij videtur esse ad virtutes, & litteras; quod & Plato non negat. qua de re Plutarch. sympos. VII. quæst. X. aliter tamen alij. *Hedera coronantur poëtæ,* inquit Seruius ad VII. Virg. Eclog. *quasi Libero consecrati; qui etiam vt Bacchæ insaniunt. vel quòd semper virent hederæ, sicut carmina æternitatem merentur.* Dicendum tamen, poëtarum præsidem statui Bacchum, quia non alius est ab Apolline. ideo & Musas ei comites addunt. Diodorus lib. III. de Bacchi peregrinatione loquens: φασὶ δὲ καὶ τὰς μούσας αὐτῷ συναποδημεῖν, *aiunt quoque Musas cum eo peregrè iuisse.* Quòd si Apollo Sol, itidem & Bacchus, atque ipsa hedera, quæ modò alba dicitur, modò nigra, diem fortasse, noctémque indicabat, quemadmodum de Apollinis cycno, & coruo dictum est. Si Apollo vates, similiter & Bacchus, vt Macrobius docet. si medicus ille, hic etiam medicinæ peritus, vt Plutarchus auctor est III. Sympos. illum Græci ἀκερσεκόμην, hunc εὐχαίτην dixerunt, vnde Tibullus:

Solis perpetua est Phœbo, Bacchoq; iuuenta,
Nam decet intonſus crinis vtrumque deum.

Inſuper in vtriuſque tutela Parnaſſus erat. Lucanus lib. v.

-----Parnaſſus gemino petit æthera colle
Mons Bromio, Phœbóque ſacer, cui numine mixto
Delphica Thebanæ referunt Trieterica Bacchæ.

Eapropter (vt diximus) etiam ſub Baccho Sol intelligitur, vt pluribus docet Macrobius. Itaque Bacchantes ſic Ouidius IV. Metam. inducit canentes in Orgiis:

---------- tibi enim inconſumpta iuuenta eſt:
Tu puer æternus, tu formoſiſſimus alto
Conſpiceris cælo. ----------------

& eum Eumolpus nominat in Bacchicis carminibus apud Diodorum libro primo.

Ἀστροφαῆ Διόνυσον ἐν ἀκτίνεσσι πυρωπόν.
Sidereum Dionyſum igni radiante coruſcum.

Ac quòd plures ex Philoſophis, Empedocles ſcilicet, Anaximander, Xenophanes, Democritus, Metrodorus, Plato ipſe Solem rati ſunt aut ignem eſſe, aut ex igne conflatam maſſam, vt videre eſt apud Plutarchum de placit. philoſ. lib. II. cap. VI. & XX. fabula exorta eſt, Bacchum ex vtero matris peruſtæ, tanquàm ex igne prodiiſſe. eleganter vetus poeta:

Sic Apollo, deinde Liber ſic videtur ignifer.
Ambo ſunt flammis creati, proſatique ex ignibus.
Ambo de comis calorem, & ambo radios conſerunt.
Noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

Atque ad indicandam radiorum proiectionem aureis cornibus Liberi frontem inſignibant, ex quo eum Græci χρυσοκέρων cognominarunt. Horatius lib. 1I.

Te vidit inſons Cerberus aureo
Cornu decorum.

Sidonius Apollinaris:

---------- caput aurea rumpunt
Cornua, & indigenam iaculantur fulminis ignem.

Quòd verò Liberum tradunt totum obiiſſe orbem, vt eſt apud Diodorum lib. 11I. quid aliud, quam ſolarem excurſionem commõſtrare voluerunt? nec minus tigres, lynces, pantheræ velociſſima animalia eidem ſacra Solis pernicitatem denotare queunt. quanquàm ſunt qui credant, ideo adſcriptas Baccho huiuſmodi animantes, quòd calidiſſimæ ſint; vt de panthera præcipuè teſtatur Philoſtratus primo Imaginum. Concinnè exiſtimant alij, maculoſas earum pelles ſtellatum cælum ſignificare, quod de hinnulea pelle, qua Bacchus amiciebatur, aperte libro primo prodit Diodorus iis verbis: φασὶ δέ τινες καὶ τὸ ἔναμμα αὐτῷ τὸ τῆς νεβρίδος ἀπὸ τῆς τῶν ἄστρων ποικιλίας περιῆφθαι; *nonnulli quoque ideo nebride Bacchum amictum eſſe dicunt, vt aſtrorum varietas ſignificetur.* id ex Orpheo ſumpſit, qui hinnuleam Bacchi pellem dixit eſſe

Ἄστρων δαιδαλέων μίμημ' ἱεροῦ τε πόλοιο.

apud Macrob. primo Satur. cap. xx. nam ſideribus Sol conſtitutus eſt moderator. Martianus lib. 1I.

Nam medium tu curris iter dans solus amicam
Temperiem superis, compellens, atque coërcens
Sidera sacra deûm, quum legem cursibus addis.

At verò quia fœcunditatis largitor Sol est, Bacchum salacem finxerunt, & Priapi parentem, satyrósque ei addiderũt, nec non in sacris eius phallus circunferebatur, testibus Eusebio de Præpar. Euang. & Augustino lib. VII. de Ciuit. Dei, qua de re nonnihil etiã Arnobius aliíque. Porrò descensus Bacchi ad inferos, Solis occasum commostrat, quo recidit (vt Ennius loquitur) *in infera noctis.* Nec omnino insuperhabendum quod scribit Plutarchus quæst. Rom. XXVIII. Bacchi iusiurandum sub tecto minime fieri. id enim eandem rationem habere videtur, qua Tertullianus cap. VIII. de Spect. affirmat, Solis effigiem non sub tecto templi, sed in aperto collocari solitam, quum Sol se omnibus semper videndum præbeat. Qua de re & Isid. lib. XVII. Orig. verbis ipsis à Tertulliano mutuatis. Vitruuius lib. I. cap. II. *Ioui fulguri, & Cœlo, & Soli, & Lunæ ædificia sub diuo, hypæthraq; constituuntur. horum enim deorum & species, & effectus in aperto mundo, atque lucenti præsentes videmus.* Indiam à Libero patre subactam perhibent, quia Soli ea regio maximè subiecta, & vi radiorum quasi perdomita. color incolarum id arguit. Solinus de Indis loquens: *vim sideris*, inquit, *prodit hominum color:* Plinius dixit, *colore præferunt sidus.*

HERCV-

HERCVLES SOL.

CLaua cum ſuperaddita Leonis pelle Herculis ſunt inſignia. quem alienum à natura Solis neutiquàm eſſe, quibuſdam argumentis euincere contendit Macrobius cap.xx.lib.1. Saturn. præcipuè verò ex nominis etymo, quod hiſce verbis tradit : *Et reuera Herculem Solem eſſe vel ex nomine claret. Heracles enim quid aliud eſt, niſi ἥρας id eſt aëris, κλέος id eſt gloria? quæ porrò alia aëris gloria eſt, niſi Solis illuminatio, cuius receſſu profunditate ſpiritus occulitur tenebrarum?* quæ explicatio ita arriſiſſe Pontano videtur, vt eam verſibus comprehenderit lib. 1. de Stellis.

------Herculeo lætus cognomine, quando
Diſiicit aërias nubes, lumenque miniſtrat
Aëris ipſe decus, decus & ſua gloria cœli.

aliam etymi rationem ſectatur Porphyrius, cuius hæc verba leguntur apud Euſeb. tertio de Præpar. Euang. cap. 11I. ἡρακλέα αὐτὸν προσεῖπον ἐκ τοῦ κλᾶσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν ἀέρα, ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δύσιν ἰόντα; *Herculem ipſum vocarunt ex eius in aëre refractione, dum ob ortu ad occaſum pergit.* quamobrem ab Orpheo in hymnis ſiue indigitamentis dicitur Hercules χρόνου πάτερ, quin duodecim labores, qui Herculi tribuuntur, ad Solem ſigniferi circuli domicilia percurrentem referri, idem Orpheus innuit iis verſibus:

Ὃς περὶ κρατὶ φορεῖς ἠῶ, καὶ νύκτα μέλαιναν,
Δώδεκ' ἀπ' ἀντολιῶν ἄχρι δυσμῶν ἆθλα διέρπων,
Qui validè fers auroram, noctémque nigrantem,
Sex bis ad occasum exanthlans certamina ab ortu.

perspicuè Porphyrius apud Eusebium: δώδεκα δὲ ἄθλους ἐκ μοχθεῖν ἐμυθοποίησαν, τῆς κατὰ τὸν οὐρανὸν διαιρέσεως τῶν ζωδίων τὸ σύμβολον ἐπιφημίσαντες; *duodecim laboriosa certamina effinxerunt, quasi symbolum assignantes duodecim cęlestium signorum.* Eius quoque arma, claua nimirum, & pellis leonina vim exprimunt Solarem. idem Porphyrius: ῥόπαλον δὲ αὐτῷ καὶ λεοντῆν περιέθεσαν, τὸ μὲν τῆς ἀνωμαλίας μήνυμα. τὸ κατὰ τὸ ζώδιον ἐμφανιστικὸν ἰσχύος; *clauam illi, & leoninam pellem accommodant, alteram, vt indicent inæqualitatem motus, alteram verò, quoniã vires suas in leone præcipuè ostendit.* Ac præter ea, quæ de leone ex Horapolline antè protulimus, obscurum nemini esse arbitror, leonem Soli dedicatum esse, solaréque animal vocitatum, adstipulantibus Plutarcho IV. Sympos. & Proclo lib de sacrif. & mag. Constat etiã ex Æliano lib. XII. de Nat. animal. Solis domicilium ideo ab Ægyptiis Leonem esse constitutum, quòd igneum sit id animal. lubet hic in medium afferre, quæ scribit Macrobius primo Saturn. cap. XXI. *Ægyptiis*, inquit, *animal in Zodiaco consecrauere ea cæli parte, qua maxime annuo cursu Sol valido efferuet calore. Leonisque inibi signum domicilium Solis appellant; quia id animal videtur ex natura solis substantiam deducere. primumq; impetu & calore pręstat animalia, vt pręstat Sol sidera: validúsque est leo pectore, & prio-*

re corporis parte, ac degenerat posterioribus membris. æquè solis vis prima parte diei ad meridiem increscit, vel prima parte anni à vere in æstatem; mox elanguescens deducitur vel ad occasum, qui diei, vel ad hiemem, quæ anni pars videtur esse inferior. idémque oculis patentibus, atque igneis cernitur semper, vt Sol patenti igneóq; oculo terram conspectu perpetuo, atque infatigabili cernit. Solem quoque cum leonino capite effingi solitum, docuit ex Lutatio, aliisque Laur. Pignorius penitiorũ antiquitatum solertissimus indagator in Expositione Mensæ Isiacæ. Præter clauam, & pellem tertium armorum genus Herculi tribuebatur, nempe arcus, & sagittæ. ideo à Tertulliano dicitur *Scytalo-sagitti-pelliger*. id esse radiorũ symbolum suprà docuimus. quod vt magis in Hercule pateat, ipsum ab Apolline sagittas accepisse scribit Apollodorus lib. II. Biblioth. quin ait lib. primo, ab Apolline læuum Ephialte oculum, dexterum ab Hercule sagittarum ictu effossos. qui sit ephialtes, compertum est medicis. praua quædam affectio est, quum quis se noctu ab alio inuadi, grandíque mole opprimi imaginatur. id malum tùm innati caloris vi, tùm die superueniente, abscedit. idcirco finxit vetustas, gigantem fuisse Apollinis Herculisq; sagittis confectum. Nec tantummodo sagittatorem, sed medicum quoque fecerunt Herculem, & diuinatorem, & musicum, vt cum Apolline omnino connecterent. Medicinæ peritum fuisse, tradit Plutarchus in Amator. ideo non minus atque Apollo ἀλεξί-

κακος dictus, vt videmus apud Lucianum, Heſychium, Macrobium, alios. eius epitheti ratio eſt, quòd omnium rerum ſalus à Sole pendet. Porphyrius apud Euſebium tertio de Præp. καθ' ὃ δὲ ἀπαλεξίκακός ἐστι τῶν ἐπιγείων ὁ ἥλιος, ἡρακλέα αὐτὸν προσεῖπον, *eo quod mala ab inferioribus hiſce Sol procul expellat, Herculem ipſum dixerunt.* Audiit etiam vaticinator, vt teſtatur Plutarchus lib. de E I apud Delphos. quapropter Apollini tripodem rapuiſſe traditur. quin auctore Apollodoro l. II. Biblioth. τὸν τρίποδα βαστάσας, κατασκευάζει μαντεῖον ἴδιον, *auecto tripode propriam ſibi vaticiniorum ſedem conſtruxit.* Herculem quoque μουσηγέτην inuenio; quod Apollinis cognomentum erat, vt Pauſanias in Atticis, Plutarchus Sympoſiacis meminere. ideò Romæ templum fuit Herculi ac Muſis commune, non propterea quòd Euandrum literas docuerit Hercules, vt viſum Plutarcho quæſt. Rom. LIX. aut *quia mutuis operis, & præmiis iuuari, ornariq; deberent Muſarum quies defenſione Herculis, virtus Herculis voce Muſarum*, vt ait Eumenius Rhetor Orat. de Scholis inſtit. ſed fortaſſe ob rationem illam Theologicam, qua Hercules idem cenſebatur cum Apolline Muſarum deo. Corona Herculis populea diei, noctiſq; viciſſitudines ex Solis ortu, & receſſu demonſtrabat: ſunt enim populi folia altera ex parte albicantia, ex altera nigro virore infuſcata. Probus ad VII. Virg. Eclog. *Phyſici Herculem tempus dicunt interpretantes, ideoq; populum ei adſignari allegoricos, vt quia bicolor ſit, partes tempo-*

ris accipere possimus, id est noctis, atque diei. Quòd terrarũ orbẽ peragrasse traditur, quid aliud, nisi perpetuus Solis excursus designatur? Aiunt etiam penetrasse ad Inferos, nimirũ vt Solis indicarent occasum, quo sub terras ferri videtur. Per Apollinis tripodem significari diximus tripertitũ tempus. ad eandem indicationem introductum videtur Gerionis figmentum ab Hercule perdomiti, quod Tzetzes perspicuè innuit Chil. II. cap. XXXVI. quod autem de aureis Hesperidum malis ibidem ait.

Νύμφας τὰς ὥρας λέγοντα, καὶ μῆλα ἀστέρας,

Nymphas horas dicentem, & mala astra,

eorum subindicat sententiam, qui fabulam de Hercule ex hortis Hesperidum rapiente aurea mala eo interpretamento prosequuti sunt, vt pro malis aureis stellas intelligerent, pro Hercule Solem, cuius aduentu stellæ è cœlo abripi videntur. sanè enim Hesperides Noctis filiæ & ab Hesiodo in Theogonia, & ab Hygino libro fabularum dicuntur. & horti illi in Mauritania fuisse perhibentur, vt ex fusco incolarum colore nocturnum tempus eò magis denotaretur. Figmentum de quinquaginta fœminis, quas Hercules vnica nocte compressit, vim Solis genitalem designat, quæ terrenæ fœcunditatis auctor est. ac propterea numerosam Herculi prolem tribuunt Plutarchus de Frater. amo. & Apollod. lib. II. eadémque de caussa Hermulæ, qui tam Herculis, quàm Mercurij gestabant effigiem, cum arrectis virilibus figurabantur, vt apud eos vi-

dere est, qui veteres statuas asseruant, & meminit Macrob. lib. I. Satur. c.xix. nam sationi, & generationi penem attribuebant, vt ex Porphyrio tradit Eusebius III. de Præp. Euang. Obseruat etiam Plutarchus quæst. Rom. xxviii. eos qui Herculem iuraturi essent, sub dio prodiisse. id quare institutum, suprà indicauimus, quum de Baccho loqueremur. De illorum etiam opinione verba habuimus, qui Solem ex igne conflatum esse dicebant. quod fortassis occasionem fabulæ dedit de Oeteo rogo, quo combustus Hercules ad superos ascendit, ideóque dictus est Iuuenali Sat. xi.

---------*flammis ad sidera missus.*

quod & elegans Antipatri epigramma innuit de Baccho, & Hercule:

Ἀμφότεροι Θηβῆθε, καὶ ἀμφότεροι πολεμισταὶ,
 Κ' ἐκ Ζηνός. θύρσῳ δεινός, ὁ δὲ ῥοπάλῳ.
Ἀμφοῖν δὲ στῆλαι συντέρμονες, εἴκελα δ' ὅπλα,
 Νεβρὶς, λεοντῆ· κύμβαλα δὲ, πλατάγη.
Ἥρη δ' ἀμφοτέροις χαλεπὴ θεός. οἱ δ' ἀπὸ γαίης
 Ἦλθον ἐς ἀθανάτους ἐκ πυρὸς ἀμφότεροι.

id nos olim ita latinum fecimus:

Ex Thebis ambo, Ioue nati, prælia amantes:
 Hunc thyrsi, hunc clauæ pondera ferre iuuat.
Parq; columnarum positus, par cultus in armis.
 Hic cerui exuuias, ille leonis habet.
Vtrique æra crepant: Iuno graue numen vtrique:
 E terra ad superos ignis vtrumque tulit.

MERCVRIVS SOL

AD Caduceum, atque adeo ad Mercurij cum Phœbo connexionem veniendum eſt, quorum communem aram in templo Iouis Olympici fuiſſe tradit Pauſanias lib. v. Mercurium veteres illi Mythologi iuuenem imberbem ac Iouis filium æquè ac Apollinem finxerunt. Alas capiti, pedibúſque addiderunt, vt velocem Solis excurſionem exprimerent. Nuncium dixere; quòd Sol lucis beneficio, quæ ſecreta ſunt atque incognita patefaciat. πάντα γὰρ ἐξελέγχει, καὶ εὐσυνόπτα ποιεῖ, *cuncta enim reuelat, & conſpicua facit*, ait Artemidorus lib. II. Fur creditus, nam & Sol furari; ac rapere videtur, ideo *Cleanthes*, apud Macrobium, *Lycium Apollinem appellatum notat, quòd veluti lupi pecora rapiunt, ita ipſe quoque humorem eripit radiis*, (quanquàm fuiſſe lupum Apollini ſacrum ob magnũ oculorum acumen teſtatur enarrator Arati) vel quia vmbras populatur, vt loquitur Pontanus primo de Stellis. aut *quia*, vt ſentit Macrobius primo Saturn. cap. xx. *in eum omnia terrena redeunt, dum immiſſo calore rapiuntur.* Lucri, mercatorumq; deus habitus eſt Mercurius, quòd die, per lucem mercimonia, & contractus peragantur. Muſices fuiſſe inuentorem à Plutarcho libro de Iſide, & Oſir. & à Cõmentatoribus in Homeri Odyſſeam traditur, quod Apollini Muſarum Deo tributum eſſe, neminem fugit. ideo lyra vtrique communis

tum apud Horatium, tum apud alios auctores. Gallus in eius tutela fuisse fertur teste Luciano in Somnio, Fulgentio lib. I. Mythol. Albrico Philosopho in libello de Deor. imaginib. vigilantissimum animal, quódque Solaris numinis particeps dicitur à Proclo in lib. de Sacrif. & Mag. quin & Soli sacrum erat auctore Pausania lib. v. Refert etiam Albricus, Mercurij galerum ex dimidia parte album, nigrum ex altera dimidia fuisse. id quod diem ex aduentu, noctem ex decessu Solis procreatam designare poterat; quemadmodum suprà dictum est de Cycno, & coruo Apollinis, de Bacchi hedera, de populo Herculis. Fingebatur etiam nunc è cælo ad Inferos, nunc ex inferis ad superna commeare; quoniam Sol ab exortu suo in cælum quodammodo se tollere videatur; sub terram properare, quum ad Occasum declinat. Inter cætera verò, quæ de Mercurio dicuntur, præcipua est fabula de Argo multis insignito oculis ab eodem interfecto, quo nocturnum cælum vel Macrobio teste significatur, cuius stellæ quasi innumeri oculi ab exoriente Sole enecari videntur, dum eorum aspectus hominum oculis eripitur. quæ allegoria elegantissimis decantata est versibus à Pontano primo libro de Stellis. Porrò somnum ac vigilantiam, ortum atque obitum Sole auctore fieri, qui temporum vicissitudines moderatur, indicabat virga Mercurij, de qua non nihil Homerus v. Odyss. & Virgil. IV. Aen. cuius hi sunt versus.

Tum

Tum virgam capit: hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias ſub triſtitia Tartara mittit:
Dat ſomnos, adimitque & lumina morte reſignat.

Virgam hanc, ſiue caduceum ab Apolline traditum Mercurio ſumpta ab eo lyra, refert ibidem Seruius,& Hyginus lib. Aſtronom. at Apollodorus lib. III. lyram à Mercurio datã ſcribit ob acceptos ab Apolline boues. at quum fiſtulę quoque cupiditate Apollo teneretur, quam itidem Mercurius compegerat, vt poſſeſſor illius fieret, cum virga permutauit, qua boues paſcebat. eam Apollodorus τὴν χρυσῆν ῥάβδον appellat; verùm Martianus tricolorem facit, auream ſcilicet in ſummo, in medio glaucam, in imo nigram. Quid ſibi vult huiuſmodi figmentum Solis vis fortaſſe innuitur, quæ vniuerſa pertingit. quippe auro cælum denotatur, colore glauco aër, atque aqua, terra verò inferiori nigredine. At de caduceo, eiúſque ſignificatione videndum omnino, quod pluribus diſſerit Macrobius cap. XIX.lib.I.Saturn. vnde reliqua etiam argumenta, quibus Mercurium Solem eſſe adſtruit, petere vnicuique licebit. Nec ſilentio prætereundum quod ait Athenagoras Apologia pro Chriſtianis, Mercurij virgam ſymbolum fuiſſe concubitus Iouis & Rheæ, ſeu Cereris, ex quo orta Proſerpina. ſiquidem id peregiſſe ſub forma draconum traduntur. quod ætheris ac terræ coniunctionem deſignat ad frugum procreationem. idq́; ad ſolis vim pertinere, nemo ignorat. Figuram caducei, qualem deſcri-

bit Macrobius, intuemur passim in nomismatibus, aliisque veterum monumentis. at diuersus abiit nostræ tabulæ sculptor, qui & duplicem, triplicemvè nodum, & capita serpentum auersa, non introrsum spectãtia (vt loquitur Seruius) effinxit. Virga caducei, si audiamus auctorem hymni in Mercur. qui Homero tribuitur, ex quodam trifolio videtur fuisse, siquidem τριπέτηλον nominat; verùm in tabula arundinem esse cernimus; idque non ex nihilo factum existimare licet. quid autem si dicamus sagittas indicari? ex arũdine enim fiebant, vnde passim apud poëtas arundo pro sagitta vsurpatur. & sanè in hac tabula superior caducei pars similitudinem ferri habere videtur, quale sagittis insigi solet. sagittis verò Solis radios significari, in superioribus demonstratum est. sed & virga latinis radius dicitur, Græca (ni fallor) origine ῥάβδος. Fistula etiam arundinea indicari potest; nam & hanc Mercurio tributam, præter Apollodorum, quem suprà adduximus, referunt Isidorus III. Orig. & Albricus lib. de Deor. imag. quia verò è septem cannis compacta erat, septem planetarum orbes præmonstrabat, earumq; harmonicas conuersiones. qua de re Seruius, & Iunius Philargyrius ad Ecl. II. Virg. Scripturam quoque denotare arundo potest, quipe calamo, siue arũdine scribi solitum apud veteres. Persius:

Jnq; manus chartæ, nodosaq; venit arundo.

Ausonius:

Nec iam fissipedis, per calami vias

Graſſetur Gnidiæ ſulcus arundini,
Pingens aridulæ ſubdita paginæ
Cadmi filiolis atricoloribus.

At Mercurium litterarum fuiſſe inuentorem teſtantur Philo Biblius ex Sachoniathone Phœnice apud Euſebium lib. I. de Præp. cap. VI. Diodorus lib. I. Quintilianus lib. III. cap. VII. Plutarchus lib. IX. Symp. Tertullianus de Corona mil. cap. VIII. & de teſtim. animæ cap. V. & Caſſiodorus Variar. lib. VIII. epiſt. XII. Quod & de Apolline innuere Hyginus videtur. Quod ſi nummus C. Mamilij, quem vidi argenteum, ex vno latere Mercurij caput habens cum petaſo, ex alio virum petaſatũ cum baculo, & cane, eam interpretationem reciperet, quam eidem adaptare tentat Pierius lib. LVII Hierogl. metationem etiam intelligere per arundinem liceret. credidit enim Pierius, virum illum cum baculo eſſe Mamilium cum arundine, ac notam in nummo LIMETAN. putans hoc pacto diſtinguendam LI. M. E. T. A. N. *limitibus metandis* exponit, ignorans Mamilios Limetanos cognomine dictos fuiſſe, quemadmodum docet Fuluius Vrſinus in libro de Famil. Rom. qui etiam recte virum illum in nomiſmate Vlyſſem eſſe exiſtimat à cane domi agnitum poſt peractam peregrinationem. ex Telegono enim Vlyſſis filio originem ducebant Mamilij, vt liquet ex Dionyſio lib. IV. Liuio lib. I. & Feſto Pompeio. Cum pileo fingebatur Vlyſſes, vtpote peregrinantis habitu, itaque apud Heliodorum V.

Æthiop. Calaſiridi Vlyſſes in ſomnis apparet *κυνῆν μὲν τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενος pileo capiti ſuperimpoſito.* Nicomachum fuiſſe, qui primus Vlyſſi addidit pileum, conſtat ex Plinio lib. xxxv. cap. x. atque id quidem vmbellatum (vt ſic dicam) quale in nomiſmate inſpicimus ad arcendas æſtus, imbriúmque iniurias. etſi clamme non eſt, cum galericulo quoque pingi ſolitum Vlyſſem, quemadmodum etiam Mercurium. quod innuit D. Hieronymus ad Fabiolam de veſtitu ſacerdot. *Quartum genus eſt*, inquit, *veſtimenti rotundum pileolum, quale pictum in Vlyſſeo conſpicimus, quaſi ſphæra media ſit diuiſa, & pars vna ponatur in capite. hoc Græci, & noſtri πίλεον, nonnulli galerum vocant.* Et ſanè abſurdũ non fuerit exiſtimare, Mercurium terminalem Deum, latifundiis metandis præpoſitũ fuiſſe, nam menſuras inueniſſe & pondera, teſtatur Diodorus lib. v. quum præterea Geometriæ inuentio nequaquã ſit ipſi inuidẽda, vtpote qui artiũ repertor à Caſſiodoro dicatur, & Geometria inter Mercurij adminiſtras à Martiano Capella cõnumeretur. Originem ſumpſiſſe Geometriã apud Ægyptios teſtatur Herodotus lib. II. Strabo lib. xvII. Seruius ad III. Eclog. Virg. & Iſidorus lib. III. Orig. ob terminos poſſeſſionũ confuſos alluuionẽ Nili. nec ineptè quiſpiã putauerit, diſciplinã hanc Ægyptios hauſiſſe à Mercurio, à quo & Aſtrologiam doctos, teſtatur Iulius Firmicus. nam Geometriæ inuentionem apertis verbis ei tribuit Homeri enarrator, quum ait: Ἑρμῆς ὁ Διὸς καὶ Μαίας τ

Ἄτλαντος παῖς, ἔτι ὢν ἐν ἀνθρώποις τέσσαρα μέγιστα εὕρετο γράμματα, καὶ μουσικὴν, καὶ παλαίστραν, καὶ γεωμετρίαν. ὅθεν καὶ τοὺς Ἕλληνας τετράγωνον αὐτὸν ἀσκῆσαι, καὶ οὕτως ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀναθεῖναι, Mercurius Iouis ac Maiæ Atlantiadis filius, dum inter homines ageret, quattuor maxima inuenit, litteras, muſicam, palæſtram, & geometriam. propterea illum Græci quadratum effingunt, & in gymnaſiis dedicant. Denique illud ad memoriam reuocandum eſt, adhibitam fuiſſe arundinem in agrorum, aliarumq; rerum metationibus; vnde cap. XXI. Apocalypſ. qui ciuitatem Dei metiebatur, menſuram arundineam habuiſſe dicitur. & apud Ezechielem cap. XL. calamus menſuræ nominatur, quo vtebantur ad dimenſionem ædificiorum. cuius calami fit mentio apud Auctores de limitibus agrorum, ac decem pedum fuiſſe dicitur. quare hodieque inſtrumentum, quo metiri aliquid ſolemus, nomen cannæ vulgò retinet. Porrò terminales deos non ſolum Mercurium, ſed & ipſum Apollinem, nec non Herculem, Bacchumq; creditos fuiſſe, ex iis, quæ mox addemus, perſpicuum fiet.

ENCARPVS.

EX implexis frondibus, floribus, pomis, frugumq; ſpicis, quod in tabula contuemur, in ſeſe pendens iugamentum lemniſcatum (encarpus Vitruuio dicitur lib. IV.) telluris fœcunditatem vi Solis prouenientem dubio procul præ-

monſtrat. atque huc referenda totius tabulæ interpretatio, vt mox videbimus. Sol enim eſt, qui per hiemem ſemina fouet, verno tempore ſata euocat in herbas, ac flores, æſtate atque autumno percoquit, perficitque. non enim duabus hiſce tantùm, ſed & reliquis etiam anni partibus fructus accepti feruntur. idq; deſignabant in Cereris ſacris quattuor albi equi, quibus canephoræ curru vectæ calathos floribus ac ſpicis refertos ad templum deferebant: quod ex Callimacho diſcimus Hymno in Cererem:

Δάματερ μέγα χαῖρε, πολύτροφε, πουλυμέδιμνε
Χ' ὡς αἱ τὸν κάλαθον λευκότριχες ἵπποι ἄγοντι
Τέσσαρες· ὡς ἁμῖν μεγάλα θεὸς εὐρυάνασσα,
Λευκὸν ἔαρ, λευκὸν δὲ θέρος, καὶ χεῖμα φέροισα
Ἥξει καὶ φθινόπωρον.———

Ceres multum ſalue, multis alimentis abundans, multis medimnis.
Et quemadmodum calathum albis crinibus equi deferunt
Quattuor; ſic nobis magna Dea, latè regnans,
Album ver, albam æſtatem, atque hiemem ferens
Adueniet, nec non autumnum.———

omnia tamen, vt diximus, ad Solem referenda. is enim eſt, qui teſte Platone in Crat. ποικίλλει ἰὼν τὰ γιγνόμενα ἐκ τῆς γῆς, *ſuo curſu variè fingit, quæcunque terra progignit.* & (vt Macrobij verbis vtar) *ipſe generat vniuerſa ſeminando, fouendo, producendo, alendo, augendóque.* Quapropter ad Siciliæ indicandam vbertatem, Solis boues in ea inſula ſtabulari fa-

bulatus eſt maximus poëtarum. (tametſi Plinius aliam huic figmento aſſignat cauſam lib. II. cap. XCVIII.) licet enim ſint boues per ſe fertilitatis ſymbolum, vt infrà ſe dabit occaſio demonſtrandi, id tamen magis fit perſpicuum, quum earum dominum Solem perhibent. Planè verò noſtro huic Encarpo affinis eſt ramus ille ſiue oliui, ſiue lauri, quem lana circundatum omnis generis fructibus dependentibus ante Apollinis ædem ſtatuebant Athenienſes in Feſto Pyanepſiorum, vt Suidas auctor eſt; qui addit, eodem Feſto ſacrum quoque fieri ſolitum Soli, & quattuor anni tempeſtatibus.

LYRA.

IN tabulæ vmbilico ſita eſt lyra, ſeu cithara, vt ad ſingula pertinere numina indicetur, quorum inſignia circumcirca ſunt adiecta. Ac de Apolline quidem & Mercurio ambigit nemo, ſiquidem illum Muſarum ducem dixerunt, & ferè nunquam ſine lyra effingebant; hunc citharæ, fiſtulæq; perhibent inuentorem, atque adeo ipſius muſices, vt ſuprà doctum eſt. Loquuti quoque ſumus de Hercule Muſarum, cuius imaginem cum cithara repræſentat antiquus nummus Q. Pomponij Muſæ à Ful. Vrſino, alijſq; exhibitus. Ac citharedicam quidem à Lino Herculem didiciſſe tradit Apollodorus lib. II. Theocritus tamen in Ἡρακλίσκῳ ait, Linum Herculi fuiſſe præ-

ceptorem in litterarum, & doctrinæ ſtudijs, Eumolpum verò in muſica. Herculis tamen magiſtros nominatos reperio apud Euſeb. de Præpar. lib.x. cap. 11. non Linum tantùm; ſed & Orpheum, & Muſæum. Baccho verò nónne Muſas comites addiderunt, vt ſuprà palam fecimus? nónne poëtarum præſidem indigitarunt? Audi Horatium:

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem. ——————

Sed & Calliſtratus in ſtatuarum expoſitionibus meminit cuiuſdam Bacchi ſtatuæ lyram thyrſo fulcientis. Innuere autem Plutarchus videtur in lib. de Animæ procreat. è Timæo, pleriſq; deorum data muſica organa. eius ſunt verba: οἵ τε πάλαι θεόλογοι πρεσβύτατοι φιλοσόφων ὄντες, ὄργανα μουσικὰ θεῶν ἐνεχείριζον ἀγάλμασιν. οὐχ ὡς λύραν που καὶ αὐλὸν ἀλλὰ οὐδὲν ἔργον οἰόμενοι θεῶν οἷον ἁρμονίαν εἶναι καὶ συμφωνίαν, *veteres theologi philoſophorum antiquiſsimi ſtatuis deorum muſica inſtrumenta in manus poſuerunt, non quaſi eas lyra tantùm & tibia inſignire vellent, ſed vt oſtenderent, nullum eſſe opus, quod dijs magis conueniat, quàm harmonia, & concentus.* Verùm lyra hæc noſtra Solis exprimit lyram, hoc eſt cæleſtes conuerſiones, quibus Sol conſtitutus eſt moderator. Orpheus hymno in Solem:

Χρυσολύρη, κόσμου τὸν ἐναρμόνιον δρόμον ἕλκων,
Auream lyram habens, concinnum mundi curſum trahens.

vſurpare κόσμον videtur Orpheus pro cælo, vt

incertus

incertus poeta II. Anthologias mathematicorum irridens vanitatem:

Χαίροιθ' οἱ περὶ κόσμον ἀεὶ πεπλανηκότες ὄμμα.

& apud Latinos Lucretius:

---------- *micant æterni ſidera mundi.*

Catullus etiam:

---------- *concuſſitq́; micantia ſidera mundus.*

& Maro:

-------- *vos ô clariſſima mundi*

Lumina.

nec non Horatius:

Si fractus illabatur orbis.

Manilius item initio Aſtron. & pluribus alijs locis. Præter poetas alij quoque ſcriptores. Plato in Timæo: ὁ δὴ πᾶς οὐρανὸς, ἢ κόσμος, ἢ καὶ ἄλλο, τί ποτε ὀνομαζόμενος μάλιστ' ἂν δέχοιτο. Plinius lib. II. *Mundum hunc, quod nomine alio cælum appellare libuit, &c.* quin propriam eſſe cæli appellationem innuit Macrobius lib. I. in Somn. Scip. cap. XX. *ſed ipſum quoque cælum. quod verè mundus vocatur, &c.* & lib. II. ca. XI. *vnde & mundanus dicitur, quia mundus propriè cælum vocatur.* Ac ſanè Seruius ad V. Eclog. Virg. ex Porphyrio affirmat per Apollinis lyram, cæleſtem monſtrari harmoniam. Crediderunt plerique ex antiquis philoſophis, verè ſonum excitari ex cæleſtium circulorum motionibus. at eam ſententiam exploſit iure optimo magnus Ariſtoteles. intelligenda eſt igitur vniuerſi harmonia, cùm in ſtellarum corporibus, orbium interuallis, conuerſionum celeritatibus apto ordine

dispositis, nullo tamen edito sono, tum in concinna elementorum compage, ac etiam in temporum vicissitudinibus æquabili dimensione sibi mutuò succedentibus. quæ omnia regere Sol videtur *dux* (vt ait Cicero) *& princeps, & moderator luminum reliquorum, mens mundi, & temperatio.* Cæterùm Apollinis lyram septichordem fuisse, liquet ex Macrobio 1. Saturnal. *lyra Apollinis chordarum septem tot cælestium sphærarum motus præstat intelligi, quibus Solem moderatorem natura constituit.* Sidonius quoque Epithal. Polemij, & Araneolæ ad idem exemplar seruatum ait esse septenarium numerum in lyra, cithara, fistula. sic apud Euripidem Iphigen. in Taur. Chorus de Apolline verba faciens nominat κέλαδον ἑπτατόνου λύρας. Fabulam sectatur Callimachus hymno in Delum, quum ait, hunc numerum ideo ab Apolline electum, quia matre ipsum pariente modulantes olores septies insulam volatu cinxerant. Septenarium sanè numerum Phœbo sacrum esse tradit Plutarchus IX. Sympos. & lib. de EI apud Delphos. verùm Fulgentius primo mytholog. Apollinari lyræ decem dat chordas, quòd humanæ vocis decem esse modulamina dicat. Ad nostram tabulam quod attinet, neutrum numerum seruasse sculptor videtur.

CVMVLI LAPIDVM.

PRætereundi in tabula non sunt lapidum cumuli, quibus clauæ Herculanæ, Mercurialésq;

virgæ innituntur. neque enim temerè crediderim eſſe exculptos. Repetendum eſt igitur memoria hoſce lapidum aceruos in triuijs erigi ſolitos à prætereuntibus in Hermularum honorem. λίθοι σεσωρευμένοι εἰς τιμὴν τοῦ ἑρμοῦ, *lapides aggerati in honorem Mercurij* dicuntur à Scholiaſte Nicandri in Theriaca. in Anytæ epigrammate I V. Antholog. cumulus ipſe ita loquens inducitur:

Ιερὸν Ερμείῃ με παραστείχοντες ἔχευαν
　Ανθρωποι λίθινον σωρόν. ----------

Sacram Mercurio me prætereuntes fuderunt
　Homines lapidum congeriem. ----------

Heſychius, Ερμαῖος λόφος, τοὺς σωροὺς τῶν λίθων ἑρμοῦ τοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς γινομένους εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ· ἐνόδιος γάρ, *Mercurialis aceruus ſignificat cumulos lapidum Mercurij in vijs coaceruatos in eius dei honorem; eſt enim vialis*: ac profectò ἐνόδιον dictum eſſe Mercurium quaſi viarum præſidem, alibi quoq; teſtatur Heſychius: Ενόδιος, inquit, Ερμῆς πούρῳ. quidnam eſt illud πούρῳ? nihil ſanè. Phauorinus in lexico legiſſe videtur ἐν πάρῳ. at non ſatisfacit. neque enim tantummodo in inſula Paro Mercurium vialem venerabantur, vt Syntag. I X. de Dijs gent. ſenſiſſe videtur Gyraldus deceptus, opinor, vulgata Heſychij lectione. deprauatum eſſe locum autumo ex ſcripturæ compendio, vt ſæpe accidit, legendumq; ἐν παρόδῳ. nam & huiuſmodi lapidum ſtrues dictas inſpicimus in Sybillinis carminibus ἀντιπαρόδιοι λίθων συγχώματα. ac de Mercurio ita Phurnutus: ἵδρυται δὲ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς. καὶ ἐνόδιος λέγεται,

καὶ ἡγεμόνιος, ὡς ἂν τῷ εἰς πᾶσαν πρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, *in vijs collocatur, ac vialis dicitur, & dux, vt eo duce rebus in omnibus vterentur.* præſertim verò ἐν ταῖς ὁδοῖς ταῖς ἀδήλοις, *in vijs ambiguis*, vt ex Damaſcio refert Suidas; hoc eſt in triuijs, & quadriuijs. Proinde non prorſus aſſentior Iſidoro aienti in gloſſis: *Mercurius, lapidum congeries in cacumine collium.* nam poſitus Mercurius in regione quadam cliuoſa ita conquerens inducitur lib. IV. Antholog.

Ου γὰρ ὀρ'ειο χαρὴς ἑρμᾶς, ὐδ' ἀκρολοφίτας,
Τὸ πλεῦν δ' ἀτραπιτοῖς ὤνερ ἀρεσκόμενος.

Non enim montibus delector Hermes, nec in collibus verſor ſummis,
Sed vt plurimùm itineribus gaudeo.

niſi mendum ſit in verbis Iſidori, ac dicamus, alludere ad formam voluiſſe, qua ſtruices illæ aggerabantur. id enim fiebat in colliculi, ſeu metæ ſpeciem; ideoq; ſcorpiones vocabantur. Siculus Flaccus de Condit. agror. *alij congeries lapidum pro terminis obſeruant, & ſcorpiones appellant.* & iterum: *ſi verò pali lignei pro terminis diſpoſiti ſunt, aut congeries lapidum aceruatim congeſtæ ſunt, quos ſcorpiones appellant, &c.* ex eo quod σκορπίος Græcis dicebatur capillorum in pueris tutulus in conum faſtigiatus, vt Scaliger obſeruauit Commen. ad Aetnam. Porrò ſtatuebantur pro terminis huiuſmodi aceruui, quia in Mercurij honorem aggerati, qui terminalis eſt Deus. Diſſimulare tamen nequeo, etiam in mõtibus id terminorum genus quando-

que poſitum. patet ex verbis Frontini lib. de Coloniis, vbi de Agro Ecicylano loquitur : *Termini verò rotundi, & ſpatulæ curſoriæ conſtitutæ ; per montes verò congeſtiones petrarum, & termini.* Incertum, vnde mos iſte fluxerit. plures tamen originationes congerit Phurnutus : προσσωρεύουσι δὲ τοὺς λίθους τοῖς ἑρμαῖς. ἕκαστος τῶν παριόντων, ἕνα τινὰ αὐτοῖς προστιθείς, ἢ ὡς χρήσιμόν τι καὶ κοινωνικὸν τὸ παρ' αὐτοῦ ἕκαστος ποιῶν, διὰ τοῦ καθαίρειν τὴν ὁδὸν, εἴτε μάρτυ ποιούμενος τὸν ἑρμῆν, εἴ τε ὡς ἐπισημαινόμενος τὴν εἰς αὐτὸν τιμὴν, εἰ μηδὲν ἄλλο ἔχειν προσενεγκεῖν αὐτῷ, εἴ τε ἐκδηλότερον τοῖς παριοῦσι τὸ ἀφίδρυμα ποιῶν, εἴ τε πρὸς σύμβολον τοῦ ἐκ μικρῶν μερῶν συνεστᾶναι τὸν προφορικὸν λόγον, hoc eſt, *accumulant Mercurijs lapides , quicumq; enim illac præterit, vnum adijcit, ſiue tanquam vtile quid faciens , quodq; omnium communiter interſit, dum via purgatur, ſiue obteſtans Mercurium, aut vt venerationem ipſi exhibeat, ſi nihil præterea habeat, quod ei offerat; ſiue vt Mercurij collocationem prætereuntibus faciat manifeſtiorem; aut innuat, ex modicis partibus orationem conſtare.* Ex cauſſis, quas affert, prima valdè arridet. vt enim ſus Cereri, Baccho mactabatur hircus, quia hic vitem lædit, ille ſegetes, ita Mercurio viarum præſidi ſtruem erigebant ſaxorum, quæ per vias ſparſa impedimento videntur eſſe itineribus. Huc fortaſſe reſpexit Virgilius in epitaphio inſignis cuiuſdam latronis.

Monte ſub hoc lapidum tegitur Balliſta ſepultus:
Nocte, die tutum carpe viator iter.

ſiquidem peremptum graſſatorem viatoribus

infeſtum ſub aceruo lapidum tumularunt, quaſi Mercurio viatorum deo trophęum erigerent, aut anathema quoddam dicarent. Fors autem veram huiuſce conſuetudinis cauſſam prætermiſit Phurnutus. quum enim ſuperſtitio inoleuiſſet Hermas ſtatuendi ad terminorum cuſtodiam, aut viarum indicium, id perſæpe ruſticorum manu fiebat, qui falce pro ſcalpro vtebantur. Virgilius in Culice:

Illi falce deus colitur, non arte politus.

nec abſurdum fuerit exiſtimare, quoſdam ſat habuiſſe, ſaxa coaceruare rotundum lapidem ad capitis ſimilitudinem in faſtigio adaptantes. poſtea vſu inualeſcente, quum ſacri cenſerentur Mercurio huiuſmodi acerui, erigi quoq; cœperunt ad ipſius ſimulacra. Neſcio, an quid tale voluerit Seruius à Danielio publici iuris factus, cuius hæc ſunt verba ad VIII. Aeneid. dum loquitur de Mercurio, filiiſque Chorici Arcadiæ regis: *quem quum illi in monte dormientem inueniſſent, manus ei amputauerunt; vnde & ipſe Cyllenius, & mons dicitur. nam Græci κυλλὺς aliqua mutilatos parte corporis dicunt. vnde etiam hermos vocamus quoſdam ſtimulos in modum ſignorum ſine manibus.* videtur legendum *vnde etiam Hermas vocamus quoſdam tumulos in modum, &c.* niſi pro *ſtimulos*, quis malit *ſtipites*. tam enim lignei, quàm lapidei ſtatuebantur Hermæ. Vlpianus Demoſthenis ſcholiaſtes: ξύλα, ἢ λίθοι τετράγωνοι ἦσαν ἔχοντες ὄψιν ἑρμοῦ ἐπάνω. κάτω δὲ ἐν τῷ πλάτει τὰ ἐπιγράμματα, *ligna ſeu lapides erant qua-*

drati, Mercurij faciem desuper habentes, subter verò in corporis planicie epigrammata.

Ouidius II. Fastor.

Termine, siue lapis, siue es defossus in agro.
Stipes, &c.

Tibullus lib. I. Eleg. prima.

Nam veneror, seu stipes habet desertus in agris,
Seu vetus in triuio florea serta lapis.

Lactantius lib. I. cap. xx. *Et huic ergo publicè supplicatur, quasi custodi finium deo, qui non tantùm lapis, sed etiam stipes interdum est.* at videntur statuæ omnes priscis temporibus informi illa forma effingi solitæ, vnde Hermarum nomen datum singulis. Tzetzes Chiliade xII.

Ἑρμῆς καὶ σύμπας ἀνδριὰς καὶ ὁ σωρὸς τῶν λίθων,
Hermes & omnis statua, & cumulus lapidum.

quin Strabo lib. xv. Herman appellat hominem quendam brachiis carentem. Scribit verò Tzetzes Chiliade prima, statuas prius effingi solitas sine manibus sine pedibus. primum fuisse Dædalũ, qui manus addidit, pedesq; & perfectas effecit; vnde orta fabulosa persuasio, moueri solitas Dædali statuas. Idem testatur Suidas, & Themistius Orat. xvI. apud quem pro τετράπους, rescribendum coniectaueram τετράπλευρα, aut quid simile; at Petauio assentior viro docto, & eleganti, qui monet, illa voce non quadrupedem eo loco significari, sed informem statuam, ac pedibus indistinctis. *quadripedem* dicerem, hoc est quadrato pede, modo per Latinos censores liceret. Vt verò ad la-

pidum congeſtiones reuertamur, eius moris originem ad fabulam deflectit Didimus ex Anticlide ad XIV. Odyſſ. ait enim, Mercurium propter Argi necem reum coram diis à Iunone actum, iudicum ſententiis damnationem euaſiſſe, calculoſq; omnes atros alboſq; ad eius pedes à iudicibus proiectos. exinde conſueuiſſe mortales, quos in media via lapides offenderent, ad latus in cumulum coaceruare honorandi Mercurij gratia. quod ſi nobis quoque licet in ſectandis fabulis ἑλληνίζειν, ſciendum, tributam fuiſſe Mercurio τὴν διὰ τῶν ψήφων μαντικὴν, *vaticinationem per calculos*, quã ex Apolline didiciſſe, refert Apollodorus Athenienſis lib. III. atque horſum etiam trahi poſſet conſuetudo illa coaceruandorum lapidum. Quid verò dicendum de Hercule Saxano; ſiquidem & Hercules non minus quàm Mercurius vialis deus, ac terminalis cenſebatur: Pluribus id patere poteſt argumentis, at abundè teſtabuntur verſiculi ex Epigrammate Leonidæ lib. I. Florileg.

Ὦ τὰν δὲ στείχοντες ἀταρπιτὸν, οἵ τε ποτ' ἀγρούς
Δαμόθεν, οἵ τ' ἀπ' ἀγρῶν νεῖσθε ποτ' ἀκεῖ πόλιν,
Ἄμμες ὅρων φύλακες, δισσοὶ θεοὶ, ὧν ὁ μὲν Ἑρμᾶς,
Οἷον ὁρῇς μ', οὗτος δ' ἅτερος Ἡρακλέης, &c.

Qui hanc properatis viam ſiue ad agros
Ex oppido, ſiue ab agris tenditis ad vrbem,
Nos terminorum cuſtodes duo dij, quorum hic quidem Mercurius,
Vt vides me, hic autem Hercules, &c.

nec mirum, hoſce deos terminis, atque itineribus

præfectos

præfectos fuiſſe, quum vtrumque maria, ac terras circuncurſantem finxerit antiquitas, illum tanquam nuntium, hunc tanquam ſingulas regiones ab infeſtis monſtris, & tyrannis liberantem. Quin ait Dionyſius Halicarn. Herculem in deſertis locis vrbes condidiſſe, flumina diuertiſſe, quæ campos inundarent, exciſis petris aperuiſſe vias in montibus, ſemitas in viis, aliaq; molitum, quæ mortalium vſui eſſe arbitratus foret. Porrò Herculis Saxani mentio eſt in antiqua inſcriptione Tiburtina. id cognomentum fortaſſe an adeptus eſt ex fabula, cuius meminere Aeſchilus in Prometheo, Strabo lib. IV. & Hyginus lib. Aſtron. Aiunt ſiquidem innumera barbarorum multitudine oppreſſo quondam Herculi deficientibus telis Ioué ſuppetias tuliſſe magna vi lapidum, quibus ille ſeſe tutatus hoſtes fugauit. Aliam de ſaxis enarrat fabulam Apollodorus libro ſecundo; Hercule nimirum obſidente Ilium, Telamonem, qui cum eo erat, priorem ingreſſum eſſe vrbem; quumq; Herculem id ægrè ferre animaduertiſſet, proximos adiacentes lapides colligere aggreſſum, Hercule verò quid nam faceret interrogante, aram ſe Herculi Callinico excitare, reſpondiſſe: eamq; rem ab Hercule laudatam. Tertia ex Ouidio addi poteſt lib. vlt. Metamor. de iudiciariis calculis. nam quum Mycilus quidam damnandus eſset, voto Herculi facto calculi omnes, qui nigri in vrnam demiſſi fuerant, albi extracti ſunt. Sed nonne & Apollo terminalis, vialiſq;

deus? id arguit nummus Augusti, cuius ectypon hic exhibemus sumptum

ex commentarijs Læuini Torrentij ad Suetonium nisi forte in radiorum coniectatione eadem hic fuerit pictoris hallucinatio, quæ ipsi Torrentio imposuit in nummo Iouis Anxuri, de quo superius. Verùm qui Augustum recordatur filium se Apollinis ambitiosè venditantem, facilè sibi persuadebit, terminum cum fulmine ab eo cusum in nomismate ad suum illum σπεῦδε βραδέως indicandum, Apollinis, siue Solis caput magis quàm alius numinis prætulisse. sanè enim Apollinis simulacra eodem, quo quadrati Hermæ, opificio quandoque elaborata, suggerit Pausanias lib. VIII. Nec ab re Ἀγυιεὺς, hoc est viarum præses vocatus est Apollo, vt Macrobius asserit, eiusq; simulacra quemadmodum & Mercurij, Herculisq; in vijs statuebantur. docet Phurnutus; ἀγυιεὺς δὲ ἐπονομάζεται δεόντως ἱδρυθεὶς ἐν ταῖς ἀγυιαῖς. καταυγάζει γὰρ ταύτας, καὶ πληροῖ φωτὸς ἀνατέλλων. *Agyeus meritò nominatur, vt pote cuius statuę in vijs collocantur. has enim exoriens irradiat, & lumine implet.*

propterea ſtatuarum Apollinis Agyei non ſemel meminit Pauſanias. Non abſimili nomine appellabantur lapides quidam Apollini dicati, quos in veſtibulis ſtatuebant. Suidas. ἀγυιεὺς δέ ἐστι κίων εἰς ὀξὺ λήγων, ὃν ἱστᾶσι πρὸ τῶν θυρῶν. ἰδίως δὲ φασὶν αὐτοὺς εἶναι ἀπόλλωνος, οἱ δὲ διονύσου. οἱ δὲ ἀμφοῖν. *Agyeus eſt cippus in acumen deſinens, quem pro foribus collocant. hoſce verò dicunt quidam Apollini ſacros eſſe, nonnulli Baccho, ambobus alij*, hic ſanè lapis ſimulacrum illud Solis ſiue Heliogabali apud Phœnices referre videtur, quod nihil aliud eſse tradit Herodianus lib. v. quàm ingens ſaxum ab imo rotundum, ac ſenſim faſtigiatum, ad coni propemodum formam. Quod verò ſacrum etiam Baccho cenſebatur, inde palàm fit, ipſum quoq; Bacchum viarum præſidem exiſtimatum. quum enim & is terrarum orbem obijſse dicatur, quid mirum, ſi vias optimè callere putaretur? Apud eos ſanè, qui vetera monumenta colligunt, non paucas videre eſt terminales ſtatuas, hoc eſt quadratos Hermas cum Bacchi capite, ſiue etiam Priapi, qui Bacchi filius, necnon Panos, Sileni, ſatyrorum, qui eiuſdem comites ferebantur, hinc Siluanus *tutor finium* Horatio dicitur. ac Bacchi ſimulacra ante fores ædiũ ſtatui ſolita, teſtatur Suidas verbo Μωρέπεος. nam de Mercurijs nota res ex Thucidide, aliisq; iter enim recte auſpicari credebant ſalutato deo itineris præſide. vt apud Petronium nauem conſcẽſuri adorant ſidera, quæ nauigationi præeſse putabant. Viatores itaq; quum in Hermas incidiſ-

ſent, lapidem venerabundi in cumulum proijciebant. cuius rei mentio quoque eſt Prouerb. cap. XXV. *ſicut qui lapidem mittit in aceruum Mercurij, ita qui tribuit inſipienti honorem.* ſic habet vulgata verſio, quam tuetur præ cæteris Martinus Delrius in Adagial. ſacris, vbi etiam fusè hunc morem perſequitur. at Beda rectè interpretatur, eum, qui ſtulto honorem defert, perinde errare, atq; is, qui vanum Mercurij numen colit. nam lapidum illa proiectio in aceruum, quoddam erat (vt diximus) venerationis genus. Eleganter verò Prouerbiorum auctor ſtultum præcipuè confert Mercurio, qui apud Ethnicos diſciplinarum Deus habebatur, quaſi eorum quoque ſugillet ſtultitiam, qui id crederent, & vanitatem carpat vani illius cultus. vt omittam ſtolidos, ac bardos Hermulis illis comparari ſolitos, qui capite tantùm inſigniti cætera informes erant: Iuuenalis ſat. VIII.

Nil niſi Cecropides, truncoq; ſimillimus Hermę.

Cæterum prophanus hic mos ad hanc vſque diem traductus viget quibuſdam locis penes ruſticos, ac prorſus ignaros homines. ſiquidem iter facientes ſaxa, aut glebas ad ſacella congerunt, quæ in triuijs, aut quadriuis excitari ſolent. Interrogati quidam in agro Patauino, cur id agerent? nimirum (reſponderunt) vt viæ faſtidium alleuetur. idq; aiebant ab antiquis quaſi per manus traditum. Porrò apud veteres quoque non modo ſaxa, ſed & glebas exiſtimari poteſt in aceruum coniectas, vt de ceſpitibus videtur in-

nuere Festus Auienus in Ora maritima:

Est Herma porrò cespitum munitio.

PARS ALTERA.

SCitum est, quod animaduertit Tertullianus, Ethnicos, vbi fabularum puderet, quas de Dijs commenti fuerant, ad interpretationem rerum naturalium confugisse, ac dedecus suum ingenio obumbrasse. Diaboli ea fuit versutia, vti specie lucis excæcaret, quemadmodum aiebat Lactantius. nam quum doctis viris nequaquam satis esse inspiceret poetarum auctoritatem ad falsas de dijs opiniones comprobandas, ansam præbuit immorandi, ingeniumq; exercendi circa moralia ac physica interpretamenta, vt hoc saltem nomine inania illa figmenta, quæ vulgaribus hominibus imposuerant, neutiquam damnarent. Empedoclem præcipuè deorum naturas ad elementorum facultates adaptasse testatur Athenagoras. Sed & passim id receptum, liquet omnibus, qui libros euoluunt. Hoc quoq; voluisse tabulæ nostræ auctorem, nullus dubito. ac aliqua forsitan superstitione ad id ductus fuit, obseruare enim licet, effigies illas, quæ mysticas rerum naturalium allegorias continerent, pro amuletis habitas. hinc turpiculæ illæ res, quæ pueris collo suspendebantur, vt Varro ait, ad auertendum fascinum. hinc Hori imago tot annularibus gemmis scalpta, tot æreis prœbijs cusa. atque alia hu-

iusmodi. apud eos sanè, qui vetera monumenta conquirunt, asseruantq́; quamplures inspexi gemmarum sculpturas, quæ tabulam nostram æmulari videntur. duas ex his exprimendas hic curaui, in quibus Mercurialis virga in clauam Herculanam abit. altera verò & spicas habet, & papauera. altera Delphinem, & Amaltheæ cornu. Per Delphinem signi-

ficari Apollo poterat, qui in eum piscem commutatus quondam dicitur, quemadmodum refert Homerus hymno in Apoll. vt omittam in antiquis etiam nummis Delphinem inspici tripodi superpositum. sunt etiam qui existiment, apud Lycophronem sub nomine δελφῖνος σιείυ Solem intelligi. atque ex hoc pisce Apollinem cognominatum esse δελφίνιον testatur Porphyrius lib. III. de Abstin. ac fortasse sacri censebantur delphines Apollini, siue Soli ob pernicitatem, & præradiantes oculos;

---------- ἐκ γὰρ βέλος ὥς τε θάλασσαν
Ἵπταται, φλογόεν τε σέλας πέμπουσιν ὀπωπαῖς
Ὀξύτατον. ----------------

---------- *nam teli instar per mare*

Volant, flammeumq; lumen emittunt oculis
Acutissimum. ---------------
ait Oppianus Halieut. lib. II. Et sanè non aquatilium modo bestiarum, sed & terrenarum omniũ esse Delphinum velocissimum tradit Aristoteles lib. IX. cap. XLVIII. de Hist. anim. quod & ipsum refert Aelianus lib. XII. hinc Plinio lib. IX. cap. VIII. *Ocyor volucre, ocyor telo* dicitur. ac de naturæ leonis (quem Soli sacrum esse docuimus) cum delphino similitudine vide eundem Aelianum lib. XV. cap. XVII. Porrò copiæ cornu indicare Bacchum poterat, is enim fructibus præerat (vt mox ostendemus) autumniq; censebatur dominus. ac de autumnalibus pomis ita loquutus est Ouidius IX. Metam.

Incessit, totumq; tulit prædiuite cornu
Autumnum. ---------------

Verùm vbertatem rerum atq; affluentiam hisce designari symbolis, nemo non percipit. claua Herculis malorum indicat depulsionem, Mercurij virga largitionem bonorum. siquidem apud Homerum hymno in Mercur. Apollo caduceum Mercurio spondens ita loquitur:

Ολβȣ, ϗ πλȣ́του δώσω περικαλλέα ῥάβδον,
Felicitatis, & diuitiarum dabo pulchram virgam.

id terra, marique contingere optabant, ideoq; cornu illud Amaltheæ, & Delphinum adiecerunt. nam, vt canit Phocylides apud Stobæum,

Αγρὸν γάρ τε λέγουσιν Αμαλθείας κέρας εἶ),
Agrum esse dicunt Amalthea cornu.

nec absonum est, mare per Delphinum designari, qui cæterorum piscium quodammodo rex est. reliquis enim præstare aquatilibus ait Oppianus, quantum præstant aquilæ volucribus, leones feris, dracones reptilibus. De spicis & papaueribus, quæ in altera gemma visuntur, quid attinet dicere, fertilitatis esse indicia, quum id compertum sit omnibus? Eusebius profectò III. Præpar. Euág. spicas, & papauera Cereri adscribi, tradit, quod & Phurnutus scribit. Porrò huiusmodi symbola quum passim vsurparentur, Senatus Commodum Imp. adulans deflectere ea voluit ad felicitatem illorum temporum indicandam, cuso nummo, cuius exemplum

hic exhibemus, quale etiam impressum extat in Ant. Augustini dialogis de veter. num. eoq; magis; quòd per Herculanam clauam Commodus ipse designabatur, qui Herculem se dici, & credi insano iussu volebat. adiuncta sunt autem Copiæ cornua, nam, vt ait Dion Prusiæus, τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν, *Amalthea cornu bonorum indicat largitionem, & felicitatem*

felicitatem. Quocircà, ſi diuinare licet, tabulæ noſtræ auctor eam fortaſſe pro amuleto in ſua quapiam villa ad agrorum conſpectum affixerat; vt Soli vbertatis largitori hoc honore exhibito, rerum fœcunditatem ex agris prouenientium ſibi polliceretur, ſiue ex æqualiter librato quattuor elementorum temperamento, ſiue ex quattuor anni temporibus felici decurſu ſuccedentibus. Neque diuinationem hanc noſtram prorſus irriſum ibit, qui legerit apud Conſtantinum Cæſarem lib. II. ad herbam diſperdendam, quæ leguminibus infeſta, appingi à quibuſdam in teſtis conſueuiſſe Herculem leonem ſuffocantem, eaſque teſtas in angulis, medioque aruo apponi ſolitas. adeò ſuperſtitionibus addicta erat antiquitas.

QVATTVOR APOLLINIS ARTES.

QVòd ſi non omnino quis amet, allegoriam elicere phyſicis rationibus fultam ex fabuloſis hiſce argumentis; ſcire tamen aueat, quid tabula vniuerſa denotet, hoc eſt, quid ſibi voluerit Tabulæ auctor, dum quattuor illa numina, ſiue eorum παράσημα ſimul coniunxit, ſatis ſibi factum fortaſſe putauerit, ſi dixerimus, quattuor Apollinis attributa innui, ſagittandi ſcilicet peritiam, diuinationem, muſicam, medicinam. quæ Callimachus Hymno in Apollinem hiſce verſibus enumerat:

Τεχνῃ δ' ἀμφιλαφὴς ὔτις τόσον ὅσσον Ἀπόλλων.
Κεῖνος οἰστευτὴν ἔλαχ' ἀνέρα, κεῖνος ἀοιδὸν,
Φοίβῳ γὰρ καὶ τόξον ἐπιτρέπεται καὶ ἀοιδή.
Κείνυ δὲ θειαὶ, καὶ μάντιες· ἐκ δέ νυ Φοίβυ
Ιητροὶ δεδάασιν ἀνάβλησιν θανάτοιο.

Arte præterea nemo tam copiosus, quàm Apollo.
Ille sagittatorem sortitus est virum, ille poetam,
Phœbo enim & sagitta curæ est, & carmen. (*item*)
Jllius etiam sunt calculi sortilegi, & vates. ex Phæbo
Medici didicerunt depulsionem mortis.

& Horatius carmine seculari:

Augur, & fulgente decorus arcu
Phœbus, acceptusq; nouem camœnis,
Qui salutari leuat arte fessos
Corporis artus.

Apud Ouidium quoque 1. Metamor. Phœbus ipse Daphne fugienti hasce quattuor artes iactat. Sed & apud Maronem xII. Aeneid. Iapis medicus ijsdem muneribus à Phœbo donatus traditur. Apollo itaque arcu pharetraq; instructus, qualem in tabula inspicimus, iaculandi artem, peritiamq; designabit, hoc enim præcipuum eius munus. quo fit, vt tàm sæpe apud Homerum, aliosq; poetas ἑκατηβόλος, ἑκατηβελέτης, ἑκάεργος, κλυτότοξος. ἀργυρότοξος, χρυσότοξος, τοξότης, τοξοφόρος audiat, ut & à latinis scriptoribus cognominatur iaculator, sagittarius, sagittiger, sagittipotens, arcupotens, arcitenens, pharetriger, vulnificus. vnde *telorum deus* à Tertulliano κατ' ἐξοχὴν dicitur in libro de

Corona milit. At vaticinatio per Bacchum intelligetur, ſiquidem in Thracia adytum fuiſſe fertur Libero patri conſecratum, ex quo ederentur oracula à vaticinatoribus, qui plurimo ſe mero imbuiſſent, quod Macrobius primo Saturnal. ex Ariſtotele, qui Theologumena ſcripſit, didiciſſe ſe refert. & liquidò Euripides de Baccho loquens:

Μάντις δὲ ὁ δαίμων ὅδε. καὶ γὰρ βακχεύσιμον,
Καὶ τὸ μανιῶδες, μαντικὴν πολλὴν ἔχει.
Vates verò deus hic eſt, etenim ipſa bacchatio,
Ipſaq; inſania magnam vaticinandi vim habet.

quod & Plutarcho lib. de Oracul. defectu probatur. quapropter in Bacchi certaminibus victoris præmium Tripus erat, congruus veritatis index, vt lib. II. ait Athæneus, quia ſcilicet non mentiantur ebrij,

Condita quum verax aperit præcordia Liber,

vt inquit Horatius. Medicinam nemo ambiget per Herculem ſignificari, cui ἀλεξικάκου cognomentum adhæſit, quiq; mortem viciſſe traditur. eius ſiquidem inſtitutum fuit orbem peragrare, vt ingruentes paſſim morbos depelleret, quos poetæ tyrannorum, monſtrorumq; nominibus indigitarunt, vtpote corporum carnifices, ac voratores. *ὡς γὰρ ὑπὸ θηρίων, οὕτω καὶ ὑπὸ νόσου φθείρονται αἱ σάρκες*, *vt enim à feris, ita & à morbo corrumpuntur carnes*, ait Artemidorus lib. ſecundo cap. LIX. ſed & cap. XII. leonem efferatum præſagire morbum tradit; eſſe enim morbum eæ

feræ ſimilem. vt mirum non ſit, tributum Herculi exuuium leonis tanquam Auerrunco, morborumq́; triumphatori. Muſicam verò per Mercurium innui, quis eat inficias? is enim muſicæ inuentor fuiſſe fertur, primusq́; lyræ compactor, qua non tantùm Amphionem, ſed & Apollinem, muſasq́; ipſas inſtruiſſe dicitur. Philoſtratus primo Iconum: τὴν λύραν τὸ σόφισμα πρῶτος Ερμῆς πήξασθαι λέγεται κεράτοιν δυοῖν, καὶ ζυγοῦ καὶ χέλυος· καὶ δοῦναι μετὰ τὸν Απόλλω, καὶ τὰς Μούσας, Αμφίονι τῷ Θηβαίῳ δῶρον; *lyram ſcitum inuentum primus Mercurius compegiſſe perhibetur, ex gemino cornu, iugo, & teſtudine; & poſt Apollinem, & Muſas, dono dediſſe Amphioni Thebano.*

QVATVOR MVNDI ELEMENTA.

SAtius tamen duco, phyſicam interpretationem tabulæ argumentis accõmodare. quumq́; lyram in medio inſpiciamus muſicæ indicem, mundanam verò muſicam fateatur Boetius ex quattuor elementis conſtare, quod & Sidonius innuit in Epithalamio Polemij, & Araneolæ,

Harmoniam dicens etiam, quòd quattuor iſtis
Sic ſedeant elementa modis, &c.

exiſtimari iure poteſt, quattuor hiſce numinibus quattuor vniuerſitatis initia adumbrari, quippe quæ à Sole regi videantur, vimq́; omnem ſibi congruentem haurire. atque huc trahunt quidam quadrigas Soli tributas. Martianus:

Quatuor alipedes dicunt te flectere habenis,
Quòd solus domites, quæ dant elementa, quadrigam.

Tertullianus etiam, & Isidorus de coloribus agẽtes, quibus vtebantur Circẽses agitatores (Circus enim Soli consecratus) prętér alia, quę adhibent interpretamenta, primis quattuor principijs eosdem accommodant, russeum igni, album aëri, atquæ cæruleum, qui Venetus dicebatur, terræ viridem, quem prasinum appellitabant. Iaculator itaque Apollo ignis erit symbolum ob eius elementi vim acutam, ac penetrabilem. nam & Porphyrius apud Eusebium tertio de præparat. ignitam in Sole vim Apollinem dictam refert ἀπὸ τῆς τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ πάλσεως, *à radiorum ipsius vibratione.* quanquam pro αὐτοῦ πάλσεως mallem ἀναπάλσεως: neque enim facile fit obuiam apud scriptores vox illa πάλσεως. Sanè verò si veterrimos poetas, & philosophos excutias, haud temere aliud penes ipsos reperies ignis elementum, quàm Solem, aut etiam cęlũ ipsum, quem æthera nominabãt. Aëra Mercurius refert, qui alatus ideo fingebatur, ac tam ad superos, quàm ad inferos volitare, fluidus enim aër est, peruiusq; volantibus, nec minus superiora pertingens, quàm inferiora. audi Senecam de aëre ita loquentem 11. natur. quæ. *hic est, qui cælum, terramque connectit, qui ima, ac summa sic separat, vt tamen iungat. separat quia medius interuenit: iungit, quia vtrique per hoc inter se consensus est.* atque huc pertinere posset Mercurij etymon, si Arnobio assentiri liceret existi-

manti,sic dictum,quasi *medicurrium*.Id etiam indicat veteris gemmæ

scalptura,symbola præseferens quattuor elementorum,cuius ectypon ex Abrahami Gorlæi dactyliotheca desumpsimus. fulmine enim ignis designatur,aqua Delphine, terra trunco arboris radicitus euulsæ, aër verò Mercurij caduceo. ac sanè sedem ei constituebant in aëre. vndè inter cæteros dæmonas, quos Dio lib. Lxxi. à quodam mago euocatos scribit ad pluuiam eliciendam, nominat quoq; Ἑρμῆν τὸν ἀέριον. Porrò aquam meritò Bacchus denotabit, quum eum existimarent veteres mythologi πάσης ὑγρᾶς φύσεως κύριον, καὶ ἀρχηγόν, *naturæ omnis humidæ dominum, auctoremq;* vt ait Plutarchus lib. de Iside & Osir. ideoq; appellatus ὕης, vt præter eundem Plutarchum asserit quoq; Suidas testem laudans Clidemum. At ex Herculis armis claua scilicet, ac leonina terrã innui non ineptè quis censeat. claua siquidem plantas designare potest, animalia leo, quæ duo terra gignit, alitq; nam αἰτία γενέσεως, καὶ διαμονῆς ζώων ὁμοῦ, καὶ φυτῶν ἐστὶν, *caussa est generationis ac perpetuationis*

animalium ſimul omnium, & plantarum, vt ait Philo de mundi opific. Herculanam clauam ex olea fuiſſe, patet ex Apollonij Rhodij lib. IV. qui eam vocat ὄζον ἐλαίης: ſiue ex oleaſtre, quippe illam Theocritus βάκτρον ἐπηρεφέος κοτίνοιο, & iterum ἀγριέλαιον nominat, atq; id genus arboris hocce ſymbolum præ cæteris idcirco geret, quòd longiſſimæ ſit vitę, vt Theophraſtus, & Plinius tradiderunt, ac tantam habeat cum terra affinitatem, vt ſicci caudices infoſſi germinare dicantur. Virgilius II. Geor.

Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur è ſicco radix oleagina ligno.

quin Theophraſtus II. de Hiſt. plant. oleam penitus aliquando aduſtam regerminaſſe tradit, & lib. V. idem accidiſſe cardini ianuæ oleagino, & poculo in limum proiecto. Eius rei cauſa eſſe videtur, quam idem Theophraſtus primo de Cauſ. plant. cap. III. innuit, huiuſmodi ſcilicet plantas ob ſui corporis pinguedinem, ac ſpiſſitatem exſiccatu difficiles vitale illud, ac genitale ſeruare principium, & minimè ſiccas eſſe, quum ſiccæ videantur. Quocirca nihil erat cauſſæ, cur Pauſanias fidem ægrè accommodaret narrationi de claua Herculis, quam terræ olim infoſſam germina emiſiſſe tradunt. Leonem verò, nemo eſt, qui ambigat, præcipuum eſſe ex brutis animantibus, & quendam in cæteros ſortitum eſſe principatum. ac propterea magnę matris tutelę adſcriptum, quæ telluris dea dicebatur; quemadmodum dra-

conem tribuerunt Cereri, quæ pars humi frugum conceptrix, Proſerpinęq; mater à ſerpendo nuncupatæ; aquilam Ioui ætheris, aëriſque domino; Delphinum Neptuno maris præſidi. Quapropter ſub poeticis fabulis, quę tam Bacchum, quàm Herculem ignis vi ad ſuperos tranſlatos referunt, illum videlicet ex combuſto matris vtero, hunc ex ardente in Oeteo vertice pyra, phyſica ratio latere videtur. nam quum Herculem terram, aquam verò Bacchum dixerimus, terreas exhalationes, aqueoſque vapores caloris ope ad ſuperiora eleuatos intelligere poſſumus.

QVATTVOR ANNI TEMPORA.

AT verò crediderim potius, quattuor temporum vices, quibus annus concluditur, huiuſce tabulę ſymbolis deſignari. id enim præcipuum Solis munus, vt ſigniferum percurrat circulum,

Temporibuſq; parem diuerſis quattuor annum

(vt canit Virgilius) efficiat. nam *veris clementem teporem*, (verbis vtor Macrobij lib. 1. in Somn. Scip.) *torridum cancri, ac leonis æſtum, mollitiem autumnalis auræ, vim frigoris, inter vtramque temperiem, omnia hæc Solis curſus, & ratio diſpenſat.* quin ſingula hęc Solem ipſum eſſe, videtur fateri vetus poeta illo verſiculo:

Sol æſtas, autumnus, hiems, Sol ver quoque gratum.

eam ob cauſſam quadrupes ab Orpheo in hymnis dici Sol videtur:

Κρᾶσιν

Κρᾶσιν ἔχων ὡρῶν τετραβάμοσι ποσὶ χορεύων,
Temperamenta habens temporum, quaternis pedibus tripudians.

nec aliunde ortum poëtarum figmentum quadrigas Soli tribuentium. idq; idem Orpheus innuit, quum ait: *τετράωρον ἅρμα διώκων. quattuor temporum currum agens.* (sic enim legendum, lex carminis iubet, non vt in vulgatis codicibus τετράορον) quam sententiam amplecti visus est Commentator Germanici Cæsaris, quum inquit: *Huic quoque illam ob caussam, quòd aut quadripartitis temporum varietatibus anni circulum peragat, id est verni, æstatis, autumni, & hiemis; aut quòd quadripertito limite diei metitur spatium*..... decurtatum locum sanare poteris hoc additamento, *quadrigam adscripserunt*. nam eadem ferè verba habet Fulgentius I. Mytholog. *Huic quoq; quadrigam adscribunt illam ob caussam, quòd aut quadripertitis temporum varietatibus anni circulum peragat, aut quòd quadrifido limite diei metiatur spacium.* consonat etiam quod ait Isidorus XVII. Orig. *Quadrigas ideo Soli iungunt, quia per quattuor tempora annus vertitur, ver, & æstatem, autumnum, & hiemem.* Quoniam verò Circus (vt diximus) Soli consecratus erat, quattuor colores, quibus agitatorum factiones induebantur, & currus ornabant, appositè crediti sunt quattuor anni tempestatum symbola fuisse. Tertullianus apertè docet lib. de Spectacul. cap. IX. *Albus,* inquit, *hiemi, ob niues candidas, russeus æstati ob Solis ruborem voti erant,* & paulò inferius: *prasinum verò terræ*

matri, vel Verno, Venetum cælo, & mari vel autumno. Sic Isidorus: *Russeos æstati currere voluerunt, quod ignei coloris sint, & cuncta tunc flauescant: albos hiemi, quòd sit glacialis, & frigoribus uniuersa canescant: veri prasinos viridi colore, quia tunc pampinus densatur.* at integram desiderari periodum, nemo non videt, deest enim quod de veneto, cæruleoue colore autumnali tempori adscripserat; nec mihi procliue medicinam facere loco mutilo, ac tantùm non conclamato absque veterum codicum ope. quin & suspecta sunt postrema illa verba: *quia tunc pampinus densatur.* Corippus lib. 1. de laudib. Iustini liquidò satis de Circensium factionum coloribus, eorumq; significatione cecinit, cuius hi sunt versus:

Solis honore noui grati spectacula Circi
Antiqui sanxere patres, qui quattuor esse
Solis equos, quadam rerum ratione putabant,
Tempora continui signantes quattuor anni.
In quorum species, signis, numerisq;, modisque
Aurigas totidem, totidem posuere colores,
Et fecere duas studia in contraria partes,
Vt sunt æstiuis brumalia frigora flammis.
Nam viridis, vernis campus ceu concolor herbis,
** Pinguis oliua, comis luxu nemus omne virescit.*
Russeus æstatis rubra sic veste refulgens.
Vt nonnulla rubent ardenti poma colore.
Autumni Venetus ferrugine diues, & ostro
Maturas vuas, maturas signat oliuas.

Aequiparans candore niues, hiemisq; pruinam,
*Albicolor viridi * socia coniungitur vna.*

Corripi versus quibusdam locis castigaui. maculis, quæ supersunt, eluendis imparem (vt ingenuè fatear) me agnosco. nec decet periculum facere, vbi operam te lusurum scieris. Perperam verò Cassiodorus Variar. lib. III. Epist. LI. de ijsdem coloribus agens album autumno assignat, cœruleum hiemi, nam & Martianus Capella lib. primo de Nupt. Philolog. Solis coronam duodecim gemmarum quadripertito ordine describés, eandem cum Tertulliano, Isidoro, & Corippo colorum rationem sequutus est. dat siquidem æstati Lychnitem, Astritem, Ceraunon ignei coloris gemmas, quæq; idcirco à lucerna, ab astro, à fulmine nomen sumpsere de primis ita Dionysius Periegesi:

------ ἀστέριος καλὸς λίθος, οἷά τις ἀστὴρ
Μαρμαίρων, λυχνίς τε πυρὸς φλογὶ πάμπαν ὁμοίη.
----- *asterius pulcher lapis, ceu quędam stella*
Splendens, & lychnis flammæ ignis omnino similis.

Asteritem etiam, siue asterium inclusam veluti stellulã gerere affirmat Isidorus. at Plinius lucem illam appellat pupillæ similem. idem & lychnitem ex ardentibus gemmis esse tradit, & ab accensis lucernis dictam. & ex Plinio Isidorus, qui addit: *huius duplex facies, vna quæ purpura radiat, alia quæ cocci rubore.* quod ex Solino sumpsisse videtur, cuius hæc sunt verba cap. LV. *Duplex ei facies, aut in purpuræ emicat claritatem, aut meracius suffunditur*

cocci rubore. De eadem gemma Lucianus de Dea Syria, Nonnus v. Dionyſ. Priſcianus Periegeſi, alijque. Ceraunių etiam rubidum eſſe indicat Iſidorus, quum inquit: *cui color pyropo rubenti, & qualitas vt ignis.* & Claudianus de laudib. Serenæ:

-------- Pirenæiq; ſub antris
Ignea fulmineis legêre ceraunia nymphæ.

Quas verò gemmas Solari coronæ ab hieme appoſitas Martianus ſcribit, eæ ſunt Hydatis, adamas, cryſtallum. glaciem poſteriores referre videntur. at hydatis, ſeu hydratis (vt alij legunt) ab aqua nomen habet. Eſtnè ea, quæ Plinio, & Iſidoro Enhydros dicitur? ille candidam eſſe perhibet; hic ita loquitur lib. XVI. Orig. cap. XIII. *Enhydros ab aqua vocata, exundat enim aquam, ita vt clauſam in ea putes fontanam ſcaturiginem.* quæ verba ex Solino deſumpſit extremo cap. xL. Cæterùm virides gemmas verno tempori adſcribit, ſmaragdum ſcilicet, Scythidem, & Iaſpidem. ſmaragdi color viridis notus omnibus. De ſcythide patet ex eodem Martiano, qui alibi *ſcythidis vireta* nominat. fortean verò eiuſdem eſt generis cum ſmaragdo, ſed precioſior, nam ſmaragdos, qui in Scythia reperiuntur, nobiliores eſſe affirmat Iſidorus. quod & Priſcianus Periegeſi innuere videtur. Dilutiori colore ſunt iaſpides, ac fortaſſe ijdem quoq; ſmaragdi, nondum tamen perfecti. tradit enim Theophraſtus lib. de lapid. repertā olim in Cypro gemā, cuius dimidium iaſpis, dimidiū ſmaragdus erat, tanquā nōdum ab aqua immutatus. Autumni gemmæ in Solis corona

dicuntur à Martiano Hiacynthus, Dendrites, Heliotropios. Hiacynthũ cœrulei coloris esse testatur Isidorus, violacei Plinius, dilutioris tamen, quàm sit in amethysto. At Solinus cap. xxxII. id quandoque euenire asserit, quia ea gemma vitijs non parcè obnoxia. pingi enim nitore cœruleo, quum inculpabilis est. *flucticolor* ab eodem Martiano alibi dicitur. Heliotropius verò teste Plinio porraceum præ se fert colorem sanguineis venis distinctum. vulgò dicitur *diaspro.* Quis sit dendritidi color, haud facilè inuenio. scio quandam huiusce gemmæ speciem ab eodem Plinio appellari albam. ac, ni iudicij fallor, varietatem, quæ Autumno assignatur, indicare voluit variis hisce gemmis Martianus. potiorem tamen locum cœruleo dedit colori, qui purpureo affinis. ac autũnus ipse appellatur ab Horatio *purpureo varius colore.* ad liuorem vterque vergit. nam frustra sunt, qui credunt eundem esse purpureum cum coccineo, hic rubidus est. cærulæus esset ille, subfuscus tamen, ni distingueret permixtus quidam rubor. quocirca purpureum pauonis esse collum subindicat Tertullianus lib. de pallio. ac sanè pruna, aliaq; poma autumnalia purpurascere videntur. vuæ præcipuè. quin & vites ipsas Naso purpureas dixit,

Et de purpureis collectæ vitibus vuæ.

Corippus ad maturas quoq; oliuas eum colorem refert, vt ex suprà adductis versibus videre est. at in vuarum racemis auctor libelli de coloribus,

quem Aristoteli quidam tribuunt, nõnulli Theophrasto, puniceum agnoscit, vinaceum & cyaneum. ἐνίοτε μὲν, inquit, πρῶτον γίνονται φοινικοὶ, τοῦ δὲ μέλανος ἐν ἑαυτοῖς συνισταμένου, μεταβάλλουσι πάλιν εἰς τὸ οἰνωπὸν, τὸ δὲ τελευταῖον γίνονται κυανοειδεῖς, *interdum primùm fiunt punicei, sed atro in se consistente in vinosum mutantur: deniq; fiunt cyanei.* Perbellè verò cum Martianæa Solis corona tabulæ nostræ conuenit. vt enim æstiuas ille gemmas in fronte collocat, ita nobiliorem in tabula sedem Apollinis effigies, eiusue symbolum occupat. quoniam æstas per Apollinem, per Bacchum autumnus, hiems per Herculem, per Mercurium ver intelligitur, vt mox singillatim examinabimus. Id fortasse aliquis existimauerit morem Atheniensium respicere, qui à solstitio æstiuo anni principium statuebant, vt auctor est Simplicius in v. Physicor. Aegyptij quoque annum ab æstate ordiebantur, quo tempore Nili incidit incrementum, & alluuio. Porphyrius de Antro Nymphar. Αἰγυπτίοις ἀρχὴ ἔτους, οὐχ ὁ ὑδροχόος ὡς Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καρκίνος, *Aegyptijs anni exordium non aquarius, quemadmodum Romanis, sed cancer est.* Solinus cap. xxxv. de Nili augmento agens: *quod tempus sacerdotes natalem mundi iudicauerunt, id est tertium decimum Kalendas Augusti.* adi & Scaligerum lib. III. de Emendat. temp. Verùm iure primas æstati tribuunt, qui de Sole agunt, quum Sol maioribus eo tempore polleat viribus, ac suum quodámodo domicilium tenere dicatur. Itaque Remigius monachus Antisio-

dorensis, qui claruit anno Christi Dccclxxx. & commentarium in Martianum conscripsit, cuius integrum exemplum in Tigurina bibliotheca extare tradit Gesnerus: in Vaticana fragmentum tantùm asseruatur: *frons*, inquit, *totius anni est æstas, flagrantior scilicet, & eminentior pars.* Sic Aratus in enumeratione signorum zodiaci à Cancro orditur. quod & Hyginus in Astronomicis animaduertit, quum ait: *Aratus non, vt cæteri Astrologi, ab ariete duodecim signa demonstrat, hoc est vere incipiente, sed à cancro, hoc est ipsa æstate.* Idem quoque in calce libri quarti sic loquitur: *Annum voluerunt esse, quum sol ab æstiuo circulo redit, & zodiacum ad id signum, vnde incipiebat, permetitur.* Quoniam verò ex quattuor anni partium æqualiter librata vicissitudine harmonia quædam promanare videtur vniuersi seruatrix, concinnè in tabulæ medio eius rei indicem exculptam videmus lyram. quemadmodum enim musicæ vis in eo sita est, vt variæ vocum intensiones, remissionesque. sonique tum acuti, tum graues congruenti temporum mensura dispositi in dulcem coëant concordiam, ita Sol tanquam citharedus quidam, mundi partes omnes pulsans, seruataq; velut ad numerum temporum symmetria, calida cum frigidis associat, cum siccis humida, pulcherrimumq; efficit temperamentum, quippe (vt ait Plinius lib. II. cap. xxxix.) *Solis natura temperando intelligitur anno.* vt verius in illum quadret, quod de Orpheo apud Cassiodorum legimus Variar. lib. II. *in vnum con-*

uentum contraria vota collecta sunt, & fidem dicente lyra omnia sibi aduersa crediderunt. Porrò Orpheus in hymnis Apollinis describens lyram, in acuto sono æstatem, in graui inferiorum chordarum hiemem intelligi ait, ver autem in concentu Dorio. Versus ipsos non grauabor apponere:

Εἰς ὑπάτας χειμῶνα, θέρος νεάταις διακρίνας,
Δώριον εἰς ἔαρος πολυηράτου ὥριον ἄνθος.

Doricæ harmoniæ appellatione vsus est ad medium tonum indicandum, quoniam hanc præ cæteris ad mediocritatem tendere, constat ex Aristotele lib. VIII. Politic. cap. V. quin cap. vltimo eandem esse ait τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν. In fragmento incerti scriptoris, quod Censorino olim tributum, postea à Lud. Carriore auctius editum, ita scriptum reperio: *Organum quondam habuit tres intensiones, grauem, mediam, & acutam. inde Musæ quoque tres olim æstimatæ, Hypate, Mese, Nete.* & mox: *quas animaduertisse cum resonantia suauitatis in arcu sororis Apollinem tradunt, & intendisse protinus citharam. tum notasse, quòd adstrictiora fila neruorum in acumen excitarentur, grauibus responderent remissa. inde fecisse tres primos, de quibus supra dictum est*. Id tamen tribuit Mercurio Diodorus, atque ad temporum varietates respexisse affirmat; sic enim loquitur lib. I. de Mercurio agens: λύραν τε εὑρεῖν, καὶ ποιῆσαι τρίχορδον, μιμησάμενον τὰς κατ᾽ ἐνιαυτοῦ ὥρας. τρεῖς γὰρ αὐτὸν ὑποστήσασθαι φθόγγους, ὀξὺν, καὶ βαρὺν, καὶ μέσον. ὀξὺν μὲν ἀπὸ τοῦ θέρους, βαρὺν δὲ ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, μέσον δὲ ἀπὸ τοῦ ἔαρος, *Lyram à se inuentam trichordem fecit,*

fecit, anni tempora imitatus. tres enim tonos induxit acutum, grauem, & medium. acutum ab æſtate, grauem ab hieme, medium à vere deſumpſit. Sed cur Autumnum prætermiſit? an fortaſſe cum vere confudit? diſcriminat enim tam ver, quàm autumnus (licet diuerſa ratione) hiemem ab æſtate. ac profectò videntur antiquiores triplicem tantummodo anni diuiſionem ſtatuiſſe. idcirco tres numero Horas finxerunt: Mineruámque ſub qua aërem intelligebant, τριτογένειαν ideo dictam ſcribit Diodorus, quòd ter in anno naturam mutat, vere, æſtate, hieme. aſſerit quoque idem auctor, exiſtimatum ab Aegyptijs Oſirim, & Iſidem, Solem videlicet & Lunam τὸν σύμπαντα κόσμον διοικεῖν, τρέφοντάς τε καὶ αὔξοντας πάντα τριμερέσιν ὥραις ἀοράτῳ κινήσει τὴν περίοδον ἀπαρτιζούσαις, τῇ τε ἐαρινῇ, καὶ θερινῇ, καὶ χειμερινῇ, *mundum vniuerſum gubernare, nutrientes, & augentes omnia, tripertitis temporibus inuiſibili motione circuitum perficientibus, vere ſcilicet, æſtate, atque hieme.* latinus interpres, qui hiemis loco autumnum hic nominauit, pro χειμερινῇ videtur legiſſe, ὀπωρινῇ in ſuo exemplari niſi incuriæ fuit peccatum. Ad Veterem itaque trium temporum imitationem tribus chordis instructa fuit lyra. nec abſonum erit putare, id animaduertiſſe, qui τῇ μεσῇ proximam addiderunt παραμέσην, vt quattuor anni tempora aptius imitarentur. Quin tetrachordum Mercurio attributum, ſcribit Macrobius primo Satur. ca. XIX. & Boetius, qui tamen reſpectum fuiſſe habitum ait ad quattuor

vniuersitatis elementa. sic enim loquitur lib. v. de Musica. cap. xx. *simplicem principio fuisse musicam refert Nicomachus, adeo vt quattuor neruis tota constaret. idque vsque ad Orpheum durauit, vt primus quidem neruus, & quartus diapason consonantiam resonarent. medij verò ad se inuicem, atque ad extremos diapente, ac diatesseron, ac tonum. nihil verò in eis esset inconsonum, ad imitationem scilicet musicæ, quæ ex quattuor constat elementis. cuius quadrichordi Mercurius dicitur inuentor.* Fit itaque, vt seruata temporum harmonia genitalis plantarum vis, sataq; omnia hieme compressa congruum concipiant vigorem ad germinandum. quod euenit laxata verno tempore humo. at illa æstiuus calor maturat, perficit Autumnus, colligitq;. Quaprópter de Sole signiferum obeunte ita cecinit Aratus:

-------- καὶ οἱ περὶ τοῦτον ἰόντι
Κύκλον, ἀέξονται πᾶσαι ἐπικάρπιοι ὧραι,

-------------- eoq; circa hunc eunte
Circulum, adolescunt omnes frugiferæ tempestates.

Id verò (vt & supra diximus) indicare videtur ἔγκαρπος in tabula exculptus, qui florum, frondiumq; pomorum item, & frugum pulcherrimum coronario opere habet contextum.

APOLLO. AESTAS.

PRæcipuum Apollinis munus sagittandi peritiam esse diximus. ex quo facilè patet omnibus, æstiuum designari tempus, quum scilicet

vehementiore iactu solares radij terram percutiunt, vt proinde tunc iaculator meritò Sol appareat. quiq; cæteris anni temporibus obtusus quodammodo videbatur, acutus per æstatem dici possit, quemadmodum nominat Horatius lib. 1. epist. x.

---------- vbi gratior aura

Leniat & rabiem canis, & momenta leonis,

Quum semel accepit Solem furibundus acutum.

& Hesiodo dicitur μένος ὀξέος ἠελίοιο, robur acuti Solis.

Narrant fabulæ Hygino teste, datas à Vulcano Apollini sagittas, nimirum vt æstiuus ardor designetur. nam Vulcanus ignis est. Iis præcipuè Apollo vsus esse fertur, quum Pythonem interfecit, ingentem scilicet draconem ex aquis ortum. Πύθω nihil est aliud, nisi putredo. siquidem ex imbribus, qui plurimi defluunt hiberno tempore, collectæ aquæ, stagnantesq; modico superueniente calore corrumpuntur. eas postmodum vehementes æstiui Solis radij exsiccant, hinc putredo tollitur; dataque ansa Poëtis, Pythonem Apollinaribus sagittis de medio sublatum canendi. Physicam non minus rationem deiectus Phaëton, interfectiq; Cyclopes habent. Adurebat terram Phaëton, Apollinis filius. eum iratus Iuppiter in flumen detrusit. at Apollo Cyclopes fulminum fabricatores sagittis interfecit. Phaëton ex græca nomenclatura lumen est. Solis verò filius dici potest, quòd lumen è Sole progigna-

tur. ideoq; Apollo *λυκηγενὴς* Homero dicitur, & vocatur Sol à Pindaro vII. Olymp. *ὁ γενέθλιος ἀκτίνων πατὴρ*, *generator radiorum pater*, quemadmodum etiam Ode II. *ἀμέραν* nominat *παῖδ' ἀλίου*, *diem Solis filium.* Phaëtontæum incendium exuberantem Solis calorem indicat, teste Philostrato primo Imaginum: *ταῦτα τοῖς μὲν σοφοῖς, πλεονεξία τις ἐστι δοκεῖ τοῦ πυρώδους. ποιηταῖς δὲ, καὶ ζωγράφοις, ἵπποι, καὶ ἅρμα, καὶ συγχεῖται τὰ οὐράνια*, *hæc sapientibus quidem affluentia quædam ignis fuisse videtur à poëtis verò, & pictoribus equi, & currus, ac cælestia confunduntur.* Iratus Iupiter nihil est aliud, nisi aër nubibus, & tempestatibus conturbatus, qualem hiemali tempore vt plurimum inspicimus. vnde & *hiemem* pro tempestate poetæ vsurpant; sicut vicissim *serenus* accipitur pro miti, sedato, hilari. itaque Cassiodoro lib. I. Var. *clementiæ serenitas* nominatur. & Antonius Pius *serenus & clemens* ab Ammiano dicitur. Lucanus lib. IV. de Cæsare:

--------- *at facilis Cæsar, vultuq; serenus.*

hinc à Sidonio lib. IV. epist XII. *serenitas lætitiæ* opponitur *nubilo mœroris.* Perturbatus itaque aër ac nubilosus post Phaëtontæum incendium, hoc est post ardores æstiuos lumen ipsum nubibus tanquam flumine obruit. siquidem & Aristoteles in Meteor. ex vaporibus, qui eleuati in nubes coëunt, indeq; in pluuias soluuntur, perpetuum quasi flumen sursum ac deorsum ferri ait. Sol autem redeunte postea ęstate resumptis viribus nubes ipsas radiorum ictu veluti sagittis con-

ficit, disperdítque. nubes enim sub Cyclopum nomine à poetis intelliguntur, quippe quæ fulminum sint effectrices. Poetica quoque fictio est Hiacynthi pueri internecio proiecto ab Apolline disco, quæ tamen à naturali ratione interpretationem sumat. Disci formam Soli esse, philosophi quidam crediderunt, & præter cęteros Philolaus Pythagoricus. eapropter figmento datus est locus, vt qui in æstiuis feruoribus à Sole minus sibi cauerent, ij dicerentur disco Apollinis percussi. Cæterùm quum Hiacynthus flos sit eam quoque significationem elicere possumus, vt flores nimio æstu flaccescere, enecariq; dicantur. Apollini verò dicata præcipuè erat inter plantas laurus, inter aues coruus, de quibus ita Albricus, quum de Apolline loquitur: *Iuxta autem illum erat viridis laurus picta, & coruus niger desuper volitans pingebatur, auis scilicet ipsi deo consecrata.* laurus quidem, quia arbor est perquam calida, ac sicca, & quodammodo ignea, vt asserit Porphyrius apud Eusebium III. de Præpar. Euang. & Constantinus Cęs. XI. de Agricult. cap. III. coruus verò, *quòd solus contra rerum naturam in medijs ipsis ęstiuis feruoribus ouiparos pullulet fœtus,* vt inquit Hyginus lib. I. Mytholog. quæ omnia satis aperiunt, ęstatem per Apollinem significari.

BACCHVS AVTVMNVS.

HAud erit operosum argumenta indagare, quibus Baccho adscribitur Autumnitas; ne-

que enim se iungi queunt. vt scitè pronunciarit Lucretius lib. v.

Inde Autumnus adit, graditur simul Euius Euan.

& Virgilius secundo Georgic. Bacchum alloquens:

------ tibi pampineo grauidus Autumno
Floret ager; spumat plenis vindemia labris.

Bacchus enim vitis est dominus. at Pindarus v. Nem. vocauit τέρειναν ματέρ' οἰνάνθας ὀπώραν, *autumnitatem teneram matrem floridę vitis.* quanquam cæteris quoque fructiferis plantis Bacchus præficiebatur: & ipsi tanquàm arborum tutori Græci sacrificabant, vt testatur Plutarchus v. Sympos. quę III. quamobrem Artemid. lib. II. Ὀνειροκριτικῶν, c. XLII. Διόνυσος, inquit, τοῖς γεωργοῖς συμφέρει τοῖς τὸν ξυλικὸν καρπὸν γεωργοῦσι, μάλιστα ἀμπέλους, *Bacchus agricolis conducit arboreum fructum colentibus, præsertim vites.* & à Phurnuto appellatur τῶν ἡμέρων δένδρων ἐπίσκοπος, καὶ δοτὴρ θεός, *cicurum arborum tutor, datorq; deus.* quare ei tanquam Autumni domino fructus omnes acceptos ferebant, quod pluribus auctoritatibus euincere conatur Athenęus libro tertio. Quapropter apud Athenienses, vt tradit Demarchus in certaminibus Dionys. per diem festum Bacchi gestabant virgines aureos canistros, in quibus erát fructuum omnium primitiæ impositæ. Huc etiam referendum, quòd Bacchi filium dixerunt Priapum hortorum, fructuúmq; custodem. quin multi vnum, eundemq; faciunt, ac propterea Priapus δρέπανον, inquit Phurnutus,

ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ προτείνει, πότερον ἐπεὶ τούτῳ χρῶνται πρὸς τὴν κάθαρσιν τῶν ἀμπέλων, *falcem dextera manu protēdit, vtrū quia hac vtantur ad vites purgādas.* Sunt, qui credant, Dionysij nomen ἀπὸ τοῦ διανύειν deduci, vt videre est apud Artemidorum lib. I. an quia fructus hausto calore æstatis Autumno postea perficiuntur? Nam Bacchum existimabant vim ipsam genitalem fructuum, & plantarum, vt liquet ex Porphyrij verbis apud Eusebium III. de Præpar. euang. τῶν ἀκροδρύων, καὶ ὅλως τῆς φυτευτικῆς ἡ δύναμις, Διόνυσος ὀνομάζεται, *fructuum & in summa plantarum omnium virtus, Bacchus vocatur.* Hinc Dionysius de situ orbis, solutum in Arabia ex obsuto Iouis femore Bacchum scribit, quòd ea regio plantarum ferax sit, è quibus aromata, pretiosiq́; liquores sumuntur. Quòd verò fabulantur Poetæ ex ardente matris aluo extractum Bacchū, id Autumni ortum respicit, qui quum æstatem subsequatur, ex eius prodire vtero quodammodo videtur, lubet enim hanc fabulæ interpretationem hic adaptare, quum alioqui sciam, apud nonnullos per Bacchum vinum intelligi, siue vuam, per Semelem ipsam vitem, Solis calorem per fulmen. quod Athenagoras Apologia pro Christianis ijs verbis innuit: τὸν δὲ τῆς ἀμπέλου καρπὸν, Διόνυσον. καὶ Σεμέλην, αὐτὴν τὴν ἄμπελον, καὶ κεραυνὸν τὴν τοῦ ἡλίου φλόγα. Præcipua verò consideratur in Autumno inconstantia, & varietas, cum propter tempestatem ipsam, modò, calidam, quandoque frigidam. aliquando temperatam, tum ob po-

morum varietatem. atque ideo Bacchum ipſum multiplici forma, variaq; ſpecie effingebant, vt Plutarchus prodit lib. de EI apud Delphos, & in Epigrammatibus μυριόμορφον appellant. quò etiam ſpectant veſtes vario florum genere contextæ, quas Bacchum induere ſolitum teſtatur Diodorus, de quibus & Ouidius III. Metamorph:

Purpuraq; & pictis intextum veſtibus aurum.

id enim Phurnutus inſinuat ijs verbis, de Baccho loquens: τὸ μὲν τῆς ἐσθῆτος ἀνθηρὸν τὴν ποικιλίαν παρίστησι τῆς ὀπώρας. *veſtis floriditas autumni varietatem exhibet.*

HERCVLES HIEMS.

HErculem Græci, Latiniq; barbatum, hirſutumq; effingere ſolebant, (vnde Sidonio in Panegyr. Auiti Aug. dicitur *Tirynthius hirtus*) ſicut hodieque pictores hiemem, quum cæteras anni partes iuuenili ſpecie forment. eſt enim hiems quaſi anni ſenium, ſiquidem vernæ tempeſtati initium tribuamus, vt pleriſque veterum mos fuit. Pellibus erat indutus, quoniam hiſce per hiemem vtimur ad frigus defendendum. Clauæ geſtatio arbores indicare videtur hiemali tẽpore frondibus expoliatas. Trinoctium fingũt poetæ in eius generatione conſumptum, vt longas ſignificent hibernas noctes. Ei verò inimicitias cum Iunone interceſſiſſe aiunt, quia Iuno, aër eſt, iſq; per hiemem iratus vt plurimum videtur,

frigore ſcilicet aſſiduíſque pluuiis contriſtatus. Voracitatem Herculis quis neſcit? Vide, quid de ea loquatur Athenæus initio lib. x. extant etiam feſtiua quædam epigrammata primo Anthologias, & Callimachi luſus Hymno in Dianam. ac decimam ei vouebant Romani, forſitan vt voraci, largiterq́; cœnanti, ſi Plutarchum audimus, quæſt. Rom. XCVII. neminem verò fugit, animantes omnes hieme voraciores eſſe, quum eo tempore innatus calor, qui per æſtatem laxato corpore diſperſus erat, ac imbecillior effectus, à circumfuſo frigore intus cohibitus, & quaſi conſtipatus vires ſumat ad cibum facilè conficiendum. vnde bruma, quaſi βρῶμα, vt innuit Iſidorus lib. v. cap. XXXV. Quin & ipſamet hiems omnia vorare videtur, quæcunque aut ex vernalibus herbis, aut ex meſſibus æſtiuis, aut ex pomis autũnalibus ſeponere conſueuimus. dictuſq́; eſt Hercules βουφάγος (fabulam narrare ſuperſedeo paſſim obuiam) quòd boum labores conſumat hiems: ſic enim & à Virgilio primo Georg. & ab alijs fruges vocantur. nam & Varroni II. de Re ruſt. cap. v. dicitur bos *ſocius hominum in ruſtico labore, & Cereris miniſter.* Eamque ob cauſſam veteres copiam deſignantes cornu bouis frugibus, & pomis refertum effingebant. cuius etiam rei videnda interpretatio Socratis apud Stobæum ſerm. LIV. & legendus Vegetij prologus lib. III. de Re veterin. qui ait, bubus debere alimenta, quicquid ali poteſt. hinc legimus apud Salomonem XIV. Prouerb. *vbi*

plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. Quid verò caussæ est quòd quum Hercules plures exantlasse dicatur labores, eosque difficillimos, interfecti tantùm leonis insigne gestat? Aestati quàm maximè aduersatur hiems, quæ quum terras obsidet, Leonem videtur superasse, hoc est vim æstatis acriorem ex leone ardentissimo sidere manantem. Hercules itaque hiemis gerens symbolum meritò deuicti leonis trophæum ostentat. Cæterùm depulsor malorum præcipuo encomio Hercules cognominatus est, quę appellatio & hiemi conuenit. videtur enim hiems Autumnum extrudere morbosissimam anni partem, de qua Hippocrates lib. iiI. aphor. ix. & xxiI. quod propter cæli varietatem euenire tradit Cornel. Celsus lib. I. cap. iiI. vnde *letifer* Iuuenali vocatur Autumnus, Horatio verò *Libitinæ quæstus acerbæ.* nec tantùm debacchantes morbi superuentu hiemis abscedunt, sed & fructus ipsi autumnales noxium humorem per hiemem abijciunt. Martialis vocat

----- poma hiberna maturescentia capsa,

de quibus ita Iuuenalis Sat. xI.

---------- odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
Autumnum, & crudi posuere pericula succi.

Nec forsitan abs re nostra est, quòd hiemali tempore sacrum Herculi fiebat, ad diem scilicet xiI. Kal. Ianuarias, vt refert Macrobius iiI. Satur. cap. xI. quóque niuosus, perpetuáque hieme

damnatus locus in Alpibus Herculi consecratus erat, de quo Petronius:

Alpibus aërijs, vbi Graio nomine vulsæ
Ascendunt rupes, nec se patiuntur adiri,
Est locus Herculeis aris sacer. hunc niue dura
Claudit hiems, canóque ad sidera vertice tollit.
Cælum illinc cecidisse putes. non Solis adulti
Mansuescit radijs, non verni temporis aura,
Sed glacies concreta riget, (sic lego) *hiemisq; pruinis*
Totum ferre potest humeris minitantibus orbem.

Videndum etiam, num ad hiemis significationem trahi possit Græcus nummus Herculis caput præ se ferens populea corona redimitum, & in parte postica Phaëtontem curru paterno excussum. nam ex Phaëtontis casu Hiemem innui, superius demonstratum est, quum de æstate verba habuimus.

MERCVRIVS VER.

DEVM Verni temporis fuisse creditum Mercurium, apertè insinuat Martianus Capella lib. I. de Nupt. Philolog. ijs verbis. *Tunc verò conspiceres totius mundi gaudia conuenire: nam & tellus floribus luminata, quippe Veris deum conspexerat subuolare Mercurium, &c.* Remigius Monachus, de quo superius verba fecimus, ad hunc Martiani locum ita notat: *quòd & ipse fertur præesse seminibus maris, & terræ, & ipse est dictus Fauonius.* vnde hanc sibi eruerit sententiam, haud sanè scio, videor tamen

quædam ſubodorari poſſe argumenta, quæ in medium proferam. Zephyrus, ſeu Fauonius (vt & alij venti) non minus quàm Mercurius, alatus volitanſque fingitur à poetis. at notandum præcipuè quod de vriuſque alis refertur. nam quum Mercurio (vt cum Apuleio loquar) *ſuper tempora pares pinnulæ emineant*, Zephyro itidem alata finxerunt tempora. ſiquidem ipſum Philoſtratus lib. I. Iconum appingit ἐν πτηνῷ τῷ κροτάφῳ, καὶ ἁβρῷ τῷ εἴδει, *alatis temporibus, & venuſta forma.* quæ poſtrema cum Mercurij quoque ſpecie conueniunt, qui apud Lucianum in dialogo Mercur. & Panos, formoſitatem iactat, & ei ab Apuleio facies decora, & ſucciplena tribuitur: vnde Galenus in Suaſoria, formoſum paſſim effingi ſolitum, tradit. id autem Mercurio fortaſſe tributum *propter vernalem faciem terræ, quia cæteris formoſior*, vt verbis vtar D. Auguſtini, VII. de Ciuit. cap. XXV. Quoniam verò Zephyrus *flat ab occaſu ęquinoctiali ver inchoans*, vt inquit Plinius, Mercurium fabulati ſunt, Atlantis eſſe nepotem, qui mons eſt Mauritaniæ ad occidentalem plagam ſitus. ideoq; Virgilius de Mercurio Aeneam adeunte ita loquitur IV. Aen.

Materno veniens ab auo Cyllenia proles.

haud enim mihi dubium, quin ad hanc de Mercurio, Zephyroq; opinionem alludat. nam & Iouem ita Mercurio loquentem inducit.

Vade age nate, voca zephyros, & labere pennis.

aptiſſimis hic poëta & ſignificantibus vti ſolet

vocibus, seque peritissimum veteris theologiæ ostendit, quod pluribus locis aperit Seruius. temerè Statius Mercurio dat *Notos*. id enim tantùm curæ est minorum gentium poëtis, vt ea vsurpent, quæ carmini, quoquomodo quadrent; dúmque auribus blandiantur, nihil vlterius pensi habent. secus vatum princeps, qui penitiores satagit inserere sensus doctioribus perscrutandos. ac sanè fabulosa illa Mercurij legatione, admonitum significare voluit Aeneam temporis ad nauigandum idonei. Iupiter enim Aeneæ curam gerens aër esse videtur abscessu hiemis mitior redditus ipse Mercurius Fauonius est Veris pater, vt Claudiano dicitur. Etenim *ver*, teste Plinio lib. xi. cap. xiii., *aperit nauigantibus maria, cuius in principio Fauonij hybernum molliunt cœlum.* & πλωσιπόκος à Satyro cognominatur Zephyrus, de quo vide quædam epigrammata primo Anthologias. Placet etiam quibusdam, Pleiadas ἀπὸ τοῦ πλέω appellatas, quòd suo exortu nauigandi tempus ingerant. at Mercurium Maia ferunt genitum vna ex Pleiadibus. Ipsum quinetiam mercaturæ deum statuerunt, quòd mercatura quàm maximè nauigatione iuuetur. Natalem nauigationis appellat Vegetius V. de re milit. diem sextum Iduum Martiarum, licet periculosè adhuc maria tentari dicat vsque in Idus Maias. ideo *Maijs Idibus* (verba sunt Pauli ex Sexto Pompeio) *mercatorum dies festus erat, quòd eo die Mercurij ædes esset dedicata.* qua de re Liuius lib. II. quin natum eadem luce

Mercurium prodit Martialis eo verſiculo ex lib. XII.

Maiæ Mercurium creaſtis idus.

niſi ad eandem templi dedicationem alludat, quaſi tunc natus Romæ dici queat, quum eius ædes dedicata eſt. quo ſenſu Natale Salutis nominaſſe Tullius videtur IV. Epiſt. ad Atticum, vt & ab alijs obſeruatum. At profectò vernum illum mēſem à Maia Mercurij parente nuncupatum, quidam ſuſpicati ſunt, quod Cenſorinus, Feſtus Pompeius, & Ouidius teſtantur. ſed & vetus poeta:

Menſis Atlantigenæ dictus cognomine Maiæ.

alius item:

Maius Atlantiados gnatæ dignatus honore.

Porrò fabula de Mercurij cum Venere congreſſu, ex quo procreatus Cupido, vt Tullio placet III. de Natu. deor. aut Hermaphroditus, vt Ouidius, alijq; dixere, aptiſſimè vernūm tempus deſignat. Cupido ſiquidem cupiditatem illam innuit, qua ob benignum verni aëris teporem ad Venerem omnia excitantur, procreationíque inhiant. de qua Lucretius Venerem alloquens:

Nam ſimul ac ſpecies patefacta eſt verna diei,
Et reſerata viget genitabilis aura Fauoni,
Aëriæ primùm volucres te, Diua, tuumq;
Significant initum perculſæ corda tua vi.

& apertius Columella de Cultu hort.

------ nunc ſunt genitalia tempora mundi,
Nunc amor ad coitus properat: nunc ſpiritus orbis

Bacchatur Veneri, ſtimuliſque Cupidinis aſtus
Ipſe ſuas adamat partes, & fœtibus implet.

& mox:

Hinc maria, hinc montes, hinc totus denique mundus
Ver agit hinc hominum, pecudum, volucrumque cupido,
Atque amor igneſcit menti, ſæuitque medullis,
Dum ſatiata Venus fœcundos compleat artus,
Et generet varias ſoboles, ſempérque frequentet
Prole noua mundum, vacuo ne torpeat æuo

Nec ſilentio prætereundum, quod Plutarchus in amatorio ex neſcio cuius ſententia Amorem Fauonij filium facit. Per Hermaphroditum verò non ineptè herbas intelligemus, quæ verno tempore in lucem erumpunt. nam quemadmodum Hermaphrodito ambiguum ſexum tribuerunt, ita plantis vim ineſſe tam maris quàm fœminę teſtatur Porphyrius apud Euſeb. de Præp. Euang. ſic enim de Baccho loquitur plantarum præſide: ἔστι δὲ θηλύμορφος, μηνύων τὴν περὶ τὴν γένεσιν τῶν ἀκροδρύων ἀρρενόθηλυν δύναμιν, *muliebriformis eſt, promiſcuam indicans virtutem generationis plantarum*. Phurnutus quoque Bacchum θηλύμορφον effingi ſolitum ſcribit, & in Bacchico triumpho, quod præſe fert vetus marmor in ædibus Haſdrubalis Matthæij, Bacchus ipſe curru vehitur vultu, & cultu muliebri. Ariſtides quoque Orat. in Bacchum, vtroque ſexu præditum affirmat. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ ἄρρην τε καὶ θῆλυς ὁ θεός, ὥς φασιν. *propterea & maſculus eſt, & fœmina is deus, vti aiunt.* At quòd Mercu-

rium Fauonium esse ostendimus, quis nos vetat, & copulatam ei Venerem illam ipsam herbarum ac florum deam putare, quæ Græcis Chloris à viriditate, Latinis Flora dicta est à floribus, de qua Ouidius IV. Fastorum? addictus enim tam Floræ, quàm Veneri mensis Aprilis, quem Maius statim sequitur Mercurio dicatus, vt ait Plutarchus in Numa. Quapropter Venerem hortorum esse deam, docent nos Varro initio lib. de re rust. & v. de ling. lat. necnon Plinius. lib. XIX. cap. IV. ac sanè apud Catullum in elegia de Coma Berenices ipsa Venus Chloris dicitur: sunt enim synonima in eo poëmatio Venus, Arsinoë, Chloris, Zephyritis. neque, si aliter interpreteris, poetæ mentem capias. Veneri dicata fuit Berenices coma, quæ quum postridie in æde non reperiretur, vbi posita fuerat, in cælum esse translatam fabulatus est Conon. fingit verò Catullus, seu potius Callimachus, suum à Venere equum ea in re ministrum adhibitum. is equus non est Pegasus, vt docti viri credidere, sed Luciferi equus, quæ Veneris stella est; de quo Venus ipsa apud Claudianum II. de Raptu Proserp. ita loquens inducitur:

Dum meus humectat flauentes Lucifer agros
Roranti prouectus equo. -------

meminit etiam Ouidius II. Tristium:

Hos vtinam nitidi Solis prænuntius ortus
Afferat admisso Lucifer albus equo.

nec non secundo Amorum, eleg. XI.

Hæc

Hæc mihi quamprimùm cœlo nitidissimus alto
Lucifer admisso tempora portet equo.

Et xv. Metamorph.

---------- quumq; albo Lucifer exit
Clarus equo.

Nam quum Berenicæa coma inter astra foret recipienda, doctè Callimachus de Venere agit, tanquam de stella. porrò singulares equi stellis tribuebantur. Lactantius, seu Luctatius Statij interpres ad vi. Theb. *Quadrigas dant Soli, bigas Lunæ, equos singulos sideribus.* Nec absurdè alatus à Callimacho fingitur is equus ad notandam eius stellæ celeritatem. nominatur verò, *Memnonis vnigena*, tanquam ab Aurora profectus, quia nimirum matutinum sidus censetur Lucifer. Vocatur is equus à Claudiano Aethon, & Auroræ nuntius dicitur, Paneg. in iv. Hon. Cons.

Quinetiam velox Auroræ nuntius Aethon.
Qui fugat hinnitu stellas, roseoq; domatur
Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris
Inuidet, inq; tuis mauult spumare lupatis.

ac ne qua supersit dubitatio, eundem esse cum Auroræ equo, colligere licet ex ijs Seruij verbis ad xi. Aen. *Aethon nomen equi, quo etiam Auroræ equus vocatur,* Aethonis verò vocabulum ab ardendo deriuatum est. idémque nomen dat Ouidius vni ex Solaribus equis, & ipsemet Claudianus vni ex quadriga Plutonis, ac prætere a vni ex Amoribus, qui Veneri famulantur. vt omittam Hectoris equum apud Homerum, & Pallantis

apud Virgilium. Venus itaque eadem, quæ Lucifer, & quæ Chloris, seu Flora herbarum florumq; dea. Quocirca ad locum illum Ausonij, seu quisquis auctor fuit Elegiæ de Rosis, quæ etiam Virgilio attribuitur, ad eum inquam locum:

Sideris, & floris nam domina vna Venus:

quemadmodum & mox:

Communis Paphię dea sideris, & dea floris,

rectè Pomponius Sabinus: *Venus quæ mane Lucifer. Flora & Venus idem sunt.* vt meritò de Venere pronunciarit Pelignus poëta IV. Fastorum:

Illa satis causas, arboribusque dedit.

vis enim seminalis stirpium videtur esse; vnde eleganter in Peruigilio Veneris:

Ipsa venas, atque mentem permeante spiritu
Intus occultis gubernat procreatrix viribus,
Perque cælum, perque terras, perque pontum subditũ
Peruium sui tenorem seminali tramite
Imbuit.

ac profectò eadem credita est, quæ natura omnium parens. Artemidorus lib. II. ἀγαθὴ δὲ καὶ γεοργοῖς. φύσις γὰρ εἶναι καὶ μητὲρ τῶν ὅλων νενόμισται. *bona est & agricolis, natura enim & mater vniuersorum esse creditur.* iure igitur Mercurio copulatur, quem præesse seminibus maris & terræ dixit Remigius. At verò quemadmodum Mercurium, vt docuimus, venerabantur mercatores tanquam nauigationis præsidem, ita rustici eodem mense Maio sacrum ipsi faciebant, veluti satis omnibus vitam ferenti, non soli tamen, sed cõiunctim cum Flora. quapropter

legimus in antiquo Kalendario Rustico : SACRVM. MERCVR. ET. FLORAE. atq; hinc etiam arguere licet, Mercurium eundem esse cum Zephyro. Floram verò cum Venere confundi, quid attinet toties inculcare? dicendum potius, ex vtriusq; coniunctione ver excitari, flores oriri. Itaque in Peruigilio Veneris:

Ipsa turgentes papillas de Fauoni spiritu
Vrget in toros patentes. --------

hoc est florum vtriculos (vt alicubi nominat Plinius) in latos calices aperit. At Lucretius libro quinto ita poëticè ludit:

It Ver, & Venus, & Veneris prænuntius ante
Pennatus graditur Zephyrus vestigia propter:
Flora quibus mater præspargens ante viai
Cuncta coloribus egregiis, & odoribus implet.

nam quòd Floram à Venere videtur quodammodo separare, poëtarum morem sequitur, quibus deorum conducit multitudo ad fabulas confingẽdas. Quòd verò Zephyrum facit nuntium Veneris, id quorundam opinionem fulcit aientium, ventos deorum esse internuntios ex loco Virgiliano Ecloga iiI.

Partem aliquam venti diuum referatis ad auras.

quod sententiam firmat de Mercurio deorum nuntio, quem Zephyrum diximus esse creditum. Id verò in memoriam reuocat locum illum in Psal. ciiI. *Qui facis angelos tuos spiritus*, quo Hebręi expositores, teste Genebrardo, post R. Salomonem intelligi aiunt, Deum ventorum vti ministe-

rio tanquam nuntiorum. quem ſenſum & Ianſenius ingerit. Cæterùm nolim quiſquam labatur putans, Chlorida ventum eſſe Iapiga ex veteri Gloſſario, in quo ſcriptum: *Clores*, ἰάπυξ ἄνεμος, deceptus emendatione Io. Meurſij in Exercitation. Criticis,& Bon. Vulcanij in notis ad Gloſſar. qui reponunt *Chloris*. licet id blandiretur fabulæ de Zephyri & Chloridos coniunctione; nam occidentalis quoque ventus eſt Iapyx. ſiquidem in Gloſſario legendum *Corus*, vel *Caurus*, qui ventus idem eſt cum Iapyge, vt differit Phauorinus apud A. Gellium lib. II. cap. XXII. Quòd verò ex Labeonis, aliorúmque ſententia tradit Macrobius, Maiam Mercurij matrem creditam eſſe terram, id etiam pertinere huc poteſt; palàm enim eſt, oriri ventos ex terreno halitu. ideo ventorum parentes à Philochoro apud Suidam nominantur Tellus, & Sol; ab alijs cælum, & terram. Munus quoque Mercurij fuiſſe, legimus apud Lucianum, Iouis palatium verrendi: id quod & Zephyri opus indicat, qui abacta hieme vernam inducens ſerenitatem *detergit nubila cęlo*, vt de albo Noto alicubi ait Horatius. cælum enim, hoc eſt aër, Iouis eſt domus, & verrere apud Lucretium, Maronem, Lucanum, alioſq; paſſim venti dicuntur. Quòd autem ait Plinius lib. XVIII. cap. XXXIV. Fauonium in plantas afflatu nutricium exercere, id adumbrari à poetis, alijsq; fabulatoribus videtur, dum aiunt, Mercurium Bacchi fuiſſe nutricium. vnde & cuiuſdam Mercurij ſtatuæ meminit idem Pli-

nius lib. XXXIV. cap. VIII. Liberum patrem in infantia nutrientis. esse enim Bacchum plantarum antistitem, superius demonstrauimus, vitis præsertim, cui sustentaculum adhibetur arundo. quo fortasse spectat in tabula nostra Mercurij virga sub arundinis schemate. innituntur enim vites arundinibus, quemadmodum puеruli nutricijs, qui propterea *Baiuli* dicebantur (vt hodieq; nutrices Italico idiomate *Balie*) quia infantes gestare soliti, vt docet Pignorius meus in pererudito Commentario de Seruis. ad quorum similitudinem de pedamentis vitium ita loquutus in Anglic. Hist. Malmesburiensis lib. IV. *Hic prætexitur ager vineis, quæ vel per terram repunt, vel per baiulos palos in celsum surgunt.* Creditus est quoque Mercurius virgæ suæ ope vitæ, necisq; auctor. quosdam enim ad vitam euocare, alios (vt ait Prudentius in Symmachum) *damnare neci*. nam Fauonius, vt Theophrastus inquit lib. de Ventis, τοὺς καρποὺς, τοὺς μὲν φθείρει, τοὺς μὲν τρέφει, *fructus alios corrumpit, alios fouet.* perdit enim, quum calidus atque æstuosus æstiuo tempore à mari spirat; seruat, quum frigidam flat auram. Arietem quinetiam Mercurio tribuerunt. Itaque in antiquæ gemmæ scalptura Mercurius arieti insidet; & in alia apud Pompeium Pasqualinum pabulum ex frondibus arieti præbet. & ita de ariete loquitur Artemidorus lib. II. cap. XII. καὶ γὰρ ταχὺ τὸ ζῶον, καὶ Ἑρμοῦ νενόμισται εἶναι σχῆμα, *velox est animal, eique Mercurij species creditur inesse.* Tutelam arietis ideo

Mercurio tributam existimat Pausanias lib. 1I. quòd is præ cæteris greges tueri, atque augere crederetur. verùm quum subiungat, quædam sibi cognita in Magnæ matris initijs de Mercurio, & ariete, quę proferre non audeat, suspicionem inijcit, naturalem subesse rationem. occulta enim mysteria in illis, Isiacisq; sacris rerum vt plurimũ naturalium interpretationem sumebant. Ex hoc itaque vernum tempus denotatum existimari potest. aries enim cæleste signum ver figurat, vt Manilius loquitur. Ac quia verno tempore tondentur oues, creditus est Mercurius eius rei, simulq; lanificij auctor fuisse. Tertullianus de Pallio: *Mercurium autumant forte palpati arietis mollitie delectatum diglubasse oueculam, dùmque pertentat quod facilitas materię suadebat, tractu prosequente filum eliquasse, &c.* putant docti viri dictum, *diglubasse*, pro *deglubisse*. non probo. quid enim? vt Mercurius arietem lana exueret, opus habuit excoriare? si id deglubere est. hoc etiam alienum ab eo, quẽ gregum pręsidem existimabant, vt indicat Pausanias. Boni pastoris esse aiebat Tiberius, tondere pecus, non deglubere. quin aio nec omnino pastoris esse pecus decoriare, & occidere, sed lanionis, & coqui, vt eleganter differit Max. Tyrius dissert. IX. emendo itaque in Tertulliano *deglabrasse*, verbo (ni animi fallor) Afri illius scriptoris genuino. id valet glabrum reddere, aut caluum facere, siue id nouacula fiat, seu vulsura; vellebantur enim antiquitus oues, ante inuentam tonsu-

ram, vt Varro auctor est lib. IV. de ling. lat. & II. de re rust. cap. vlt. nec non Plinius lib. VIII. ca. XLVII. & antiquus Persij interpres ad Sat. II. Sic *deglabrato corpore* Sacerdotes Isidis fuisse scribit Lactantius Firmianus lib. I. cap. XXI. nam & caput decaluare soliti, & reliqua membra depilare. Ipsi quoque serpentes Mercuriali virgæ annexi ver quodammodo subindicant, etenim huiusmodi animantes sanitati adscribuntur, neque sine his aut Hygeiam cernimus in veterum monumentis, aut Aesculapium medicæ facultatis deum, vt etiam monet Macrobius primo Satur. cap. XX. porrò ver præ cæteris anni partibus saluberrimum esse, & experientia docet, & testatur Hippocrates lib. III. aphor. IX. nec non Cornelius Celsus lib. II. cap. I. ac de Mercurio ita loquitur Phurnutus: ὅθεν καὶ τὴν ὑγείαν αὐτῷ συνῴκισαν, *unde & sanitatem ei copulauerunt*. Videmus etiam serpentes verno tempore vetus abijcere exuuium, quod Aristoteli V. de Hist. animal. cap. XVII. vocatur γῆρας τοῦ ἔαρος. idque Plinius lib. VIII. cap. XXIII. *vernare* dicit. Statius verò IV. Thebaid. ita canit:

----------- ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad spiramina Solis
Erigitur liber senio. -----------

quapropter Artemidorus lib. II. Oneirocr. cap. XIII. per draconem ait significari χρόνον, διὰ τὸ μῆκος, καὶ διὰ τὸ ἀποδιδύσκεσθαι τὸ γῆρας, καὶ πάλιν νεάζειν, *tempus, propter longitudinem, & quòd exuat senectam, ac rursus iuuenescat*. Fabulam de serpente, qui effi-

cax ad arcendam senectutem remedium adeptus esse perhibetur, videre est apud Nicandrum in Theriaca, & Aelianum lib. VI. de Nat. animal. ca. LI. Annum sanè redeunte vere dicimus adolescere, propterea quòd non tantùm apud plerosque ex nostris Theologis, sed & apud Ethnicos vetus fuit opinio, rerum hanc vniuersitatem suum verno tempore habuisse initium, quod Maro indicat secundo Georgic. ijs versibus:

Non alios prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies. - - - - - - - -

& quæ sequuntur. Et auctor Peruigilij Veneris:

Ver nouum, ver iam canorum, vere natus orbis est.

seu, vt alij legunt, *Ver renatus orbis est.* Macrobius lib. I. in Somnium Scip. cap. XXI. *Aiunt, incipiente die illo, qui primus omnium luxit, id est quo in hunc fulgorem cælum, & elementa purgata sunt, qui ideo mundi natalis iure vocitatur, Arietem in medio cæli fuisse.* Et rursum: *Aiunt enim in hac ipsa genitura mundi Ariete (vt diximus) medium cælum tenente horam fuisse mundi nascentis.* Eius rei symbolum (ni fallor) expressum videmus in antiquo marmore Romano, cuius ectypon hic damus. Puellus enim hirco insi-

dens,

BONAE SPEI
AVG VOT
PP TR

dens, quaſi tener orbis ac fœcundus à Sole temporum moderatore ad Mercurium veris præſidem ablegatus innouationem anni ſignificare videtur. BONAE verò SPEI inſcriptum eſt marmor, nam ex verna herbarum frondiúmque germinatione ſpes frugum cõcipi ſolet. eámque ob rem ſacrum ex herba antiquitus Cereri fiebat. Phurnutus: περὶ δὲ τὸ ἔαρ Δημήτρει χλόην θύουσι, μετὰ παιδείας καὶ χαρᾶς, ἰδόντες χλοάζοντα, καὶ ἀφθονίας αὐτοῖς ἐλπίδα ἐπιδεικνύοντα, *verno tempore Cereri virentem herbam cum gaudio, & luſu ſacrificant, videntes omnia*

germinare, ac vbertatis ſpem protendere. eius ſacri mentio eſt apud principem poëtam primo Georgic.

In primis venerare deos, atque annua magnæ
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis,
Extremæ ſub caſum hiemis iam vere ſereno.

Quid ſit hoc loco, *lætis operatus in herbis*, non omnino videntur intellexiſſe interpretes. innuit poeta, non in pratis tantùm, ſed adhibita quoque herba fieri conſueuiſſe id genus ſacrificij. *lætas* verò non hic accipit, quemadmodum initio eiuſdem libri *lætas ſegetes*, ſed alludit ad hilaritatem, qua id feſtum peragebatur, vt docet Phurnutus. Porro Atheneus lib. XIV. vocatam ait τὴν Δήμητρα ὁτὲ μὲν χλόην, ὁτὲ δὲ ἰουλώ. *Cererem modo herbam virentem, modo faſciculum tritici.* Atque huic eſt, quòd in ſacris Eleuſinijs geſtabant in ciſtis Canephoræ, cùm flores, tùm ſpicas. Haud tamen ignoro, & alias ſignificationes huic marmori adaptari poſſe; veluti quòd de Baccho diximus, nutricium habuiſſe Mercurium. erat enim hircus Baccho ſacer. quin ait Phurnutus, ἑαυτὸν εἶναι τὸν τράγον, *illum ipſum eſſe hircum.* & quum infans eſſet, in hædum conuerſus dicitur. Διόνυσον (inquit Apollodorus lib. III.) Ζεὺς εἰς ἔριφον ἀλλάξας, τὸν Ἥρας θυμὸν ἔκλεψε: *Bacchum Iuppiter in hædum transformauit, vt eum Iunonis iræ ſubduceret.* addita verò Solis effigies cum facibus, ad ardorem indicandum, ex quo prodijſſe fertur Bacchus, vt ſupra monuimus. Quòd

ſiquis ea capri figura ad capricornum cœleſte ſidus alluſum putet, marmoris allegoriam ad Augusti genituram trahet, de qua Suetonius cap. xciv. Sol verò, ſiue Apollo ideo exculptus, quia eum Auguſtus patrem iactabat. at Mercurius cum caduceo,& Amaltheæ cornu pacem, rerúmque affluentiam præmonſtrat: is enim propria appellatione δώτηρ ἑάων dicebatur, teſte Ariſtide Orat. pro Rhetor. Cæterùm vt ad Mercurium Veris parentem reuertamur, quod lib. II. tradit Pauſanias,Herculis clauam Mercurio conſecratam regerminaſſe, ad rem, qua de agimus, referendum eſt; diximus enim Herculanam clauam arbores denotare hiberno tempore frondibus exutas,quas Mercurij numen, hoc eſt verni temporis virtus conueſtit. Fabula etiam, quæ de Panos ortu fertur,eum ſcilicet ex Mercurio in hircum verſo, & Penelope genitum, ipſum indicat mundum verno tempore exortum, de quo nuper loquuti ſumus. Eſt enim Pan ex mythologorum omnium ſententia rerum vniuerſitas. at per Mercurium Ver ſignificari, iam docuimus. qui in hircũ verſus dicitur ad notãdam eius temporis fœcunditatem, quippe ver ἡ ὥρα γονιμωτάτη, *tempus eſt fœcundiſſimum*, ait Theophraſtus tertio de cauſ.plant. ac ſanè hircum ipſum tanquàm fœcunditatis indicium ab Ægyptiis adoratum,prodit Diodorus lib. I. Penelope verò pro rerum genitrice natura, ſeu pro hyle capienda eſt, quæ telas texere, & retexere idcirco dicebatur, vt re-

rum viciſſitudo, ortúſque & interitus indicaretur. atque hanc eius figmenti expoſitionem eſſe autumo. Quòd verò Veruſius quidam Mercurij filius ab Hygino nominatur, ſiquis ad nominis etymon reſpiciens (modo ex Græcis non defluxerit) Mercurium ex eo Veris parentem innui, opinatus fuerit, eius ego ſententiæ haud inuitus ſubſcripſerim.

FINIS.

Typus. Zonæ ſtatuæ cuiuſdam veteris apud Paulum Gualdum.

ad pag. 101

HIER. ALEANDRI IVNIORIS.

Expoſitio argumentorum in Zona exculptorum antiquæ ſtatuæ ex albo marmore.

AD PAVLVM GVALDVM Archipreſbyterum Patauinum.

VAESIVISTI à me, Paule Gualde, vti quæ mea eſſet ſententia de ſtatua illa mutila, quæ Romæ nuper eruta apud te aſſeruatur, deque argumentis, quæ ſignis parùm extantibus inſculpta viſuntur in eiuſdem ſtatuæ zona, depromerem. Eam equidem prouinciam lubens ſuſcipiam. nam, etſi non ſum neſcius, infra tuam expectationem fore, quæ in medium ſum prolaturus, ſatis tamen mihi fuerit, tuæ, vtcunque potero, morem gerere voluntati. Statua ipſa, ſiue ſtatuæ truncus, quum careat non capite tantùm, ſed & brachiis craribúſque cuius ſpeciem geſſerit, haud facilè ſuſpicari poſſumus; neque ego is ſum, qui hariolari nouerim. ſi qua tamen ex ipſa zona elici poteſt coniectura, quum ſymbolum contineat Solaris virtutis, terrenæq; fœcunditatis, ac ſpei orituarum frugum, vt poſtea demonſtrabimus, non ab re quis exiſtimet, aut rerum parentem Natu-

ram, aut Tellurem matrem, Cybelemvè, siue etiam Iunonem, aut Vestam, quas non minus pro terra acceptas, ex mythologis liquet, ea statua significatas fuisse. Quis scit, an potius Veneris fuerit simulachrum? eam siquidem ita alloquitur Lucretius:

Quæ quoniam rerum naturam sola gubernas,
Nec sine te quidquam dias in luminis oras
Exoritur, &c.

neque tamen qui pectus cingit, exornátque, cestus est Homeri carminibus nobilis: is enim Cupidinis parentem, atque amorum conciliatricem; nostrum verò cingulum *πεδωματίδω* arguit; etenim & hoc cognomine insignitam fuisse Venerem tradit Phurnutus. Ipsum sanè cingulum (seu pectoralem fasciam dicamus) sigillis tametsi temporis iniuria penè fugientibus, iis tamen diligenter inspectis, exprimendam graphice curauimus, ita, vt nullo negotio constare queat, quid præseferat. Raptum scilicet Proserpinæ in eo agnoscimus, comites Deas sollicitas. Cererem matrem cum lampadibus quæritantem. quid verò sibi velit Hercules Plutonis quadrigam præcedens, quid Iuppiter nubibus insidens, aperire mox conabimur. Subiecta sanè zodiaci signa id efficiunt, vt hæc ipsa argumenta à fabulis disiuncta ad naturales rationes traducantur, ad agricolationem scilicet, quæ Soli præcipuè debet, quicquid boni ad victum percipit. is enim signiferum percurrens circulum frugum semina per hiemem fouet calore à

frigoribus circumcluſo,& coërcito: verno tempore in herbas educit: æſtate, atque autumno maturat, perficítque. Subit verò dolore infelicem ethnicorum cæcitatem, *quorum deus venter*, vt verbis vtar Apoſtoli. ſiquidem eos ſibi deos conſtituebant, qui ventri inſeruirent, fruges nimirum,& fructus, terram præterea, ac Solem, Lunamq; tùm tempus, pluuiam, aërem, quæ omnia naſcituris conducunt rebus alimento idoneis. vt minimè mirum ſit, ſi neſcio quis apud Menandrum ſuum agellum ſalutans ita loquitur:

Τὸ γὰρ τρέφον με, τοῦτ᾽ ἐγὼ κρίνω θεόν.

Quod me enutrit, id ego iudico deum.

Hoc præter eos, qui pleraque de diis fabuloſa ad phyſiologiam detorquent, ex noſtra zona palàm fit. duodecim enim zodiaci ſigna, quæ ſubiecta inſpicimus, nos commonefaciunt, vt Plutonem quadriga vectum, qui potiorem hic obtinet locum, pro Sole capiamus: cui itidem quadrigam veteres tribuerunt, ſeu pro Solari virtute, qua ex agricultura fructum percipimus. ac ſanè quæ Plutoni tribuunt Parcæ apud Claudianum, ea Soli conuenire videntur: ſic enim canunt:

Qui vitam, letumq; regis. nam quicquid vbique
Gignit materies, hoc te donante creatur,
Debeturq; tibi certis ambagibus æui.

Verùm Pluto Sol inferus cenſendus eſt, de quo ita Macrobius primo Saturnal. cap. XIX. *Inferi autem nomen Soli datur, quum inferiore hemiſphærio ideſt hiemalibus ſignis curſum ſuum peragit; ſuperi, quum*

partem Zodiaci ambit æstiuam. Hibernus itaque Sol Proserpinam rapuisse dicitur, quia hibernis mensibus semina sub terris latent, ac solari vi fouentur, vt suo tempore in herbas erumpant. nam Proserpina, quam vel fruges aiebant esse, vel aridorum seminum virtutem, tunc ad lucem reduci, & reuisere matrem dicebatur. quo sensu Orpheus in hymnis sic tempora alloquitur:

> Περσεφόνη συμπαίκτορες, ἡνίκα μοῖραι ταύτην
> Καὶ χάριτες κυκλίοισι χοροῖς πρὸς φῶς ἀνάγωσι,
> Ζηνὶ χαριζόμεναι, καὶ μητέρι καρποδοτείρῃ,
> *Proserpinæ collusores, quando Parcæ illam*
> *Et Gratiæ circularibus choris ad lucem reducunt,*
> *Ioui gratificantes, & matri fructuum datrici.*

nam quòd innuit, Parcarum opus esse, fructus in apertum educendi, etymon Varronis in mentem reuocat aientis, Parcas à pariendo dictas, vt est apud A. Gellium lib. III. cap. XVI. Porrò quam intulimus significationem eiusdem raptus, ea dilucidis verbis à Porphyrio traditur apud Eusebium de Præparat. euang. lib. III. cap. III. ἐπεὶ δὲ (inquit) καὶ τῶν εἰς γῆν βαλλομένων σπερμάτων ἦν τις δύναμις, ἣν ἥλιος περὶ τὸ κάτω ἡμισφαίριον ἰὼν ἕλκει κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπάς. κόρη μὲν ἡ δύναμις ἡ σπερματοῦχος. πλούτων δὲ ὁ ὑπὸ γῆν ἰὼν ἥλιος, καὶ τὸν ἀφανῆ περινοστῶν κόσμον, καὶ τὰς χειμερίους τροπάς· ὃς ἁρπάζειν λέγεται τὴν κόρην, ἣν ποθεῖ ἡ Δημήτηρ κρυπτομένην ὑπὸ γῆν. *quoniam verò virtus est quædam proiectorum humi seminum, illam subtrahit Sol sub hemisphærium currens hiemali tempore. Proserpina quidem virtus illa seminum,*

num, Pluto verò Sol est terram subiens, atque occultum percurrens orbem, hibernumq́; solstitium. atque idcirco raptam ab eo Proserpinam dicunt, quam sub terra latentem Ceres quæritat. nec abludit Phurnutus, quùm ait: ἁρπάσαι δ᾽ ὁ ᾅδης τὴν θυγατέρα τῆς Δημήτερος ἐμυθεύθη, διὰ τὸν γινόμενον ἐπὶ χρόνον τινὰ τῶν σπερμάτων κατὰ γῆς ἀφανισμόν. *rapuisse fertur Pluto Cereris filiam, quia frugum semina ad aliquod tempus terra occulantur.* Sic Arnobius lib. I. ex Gentilium fabulis: *ille qui raptam Dite à patre Proserpinam dicit, non, vt reris, in turpissimos appetitus viraginem dicit raptam, sed quia glebis occulimus semina, ipse sub terras Deam, & cum Orco significat fœdera genitalis conciliare fœturæ.* Nec verò me clam est, aut inferiorem hunc aërem, aut terrenam vim per Plutonem apud quosdam mythologos significari. verùm quamcunque tandem virtutem aut terra obtinet, aut aër ad progenerandas fruges, eam præcipuè à Sole haurit, qui primus est naturæ satelles, mensq́; mundi, & temperatio, vt aiebat Cicero. is enim viuifico suo calore sub terras immisso, ac hiemali frigore circa semina compresso, vires præbet ad germinandum. ὁ γὰρ ἥλιος οὐ μόνον δοκεῖ τὰ ὑπὲρ γῆς, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπὸ εὐτραφέστερα καὶ καλλίω ποιεῖν, *videtur enim Sol non ea tantùm, quæ super terram, sed & quæ sub terra sunt, vberiora, melioráque reddere,* inquit Theophrastus lib. III. de caus. plant. cap. IV. Quamobrem concinnè hiberno Soli Plutoni fecerę nomen, quod teste Platone in Cratylo à diuitiis deductum est, vt & Ditis apud Latinos.

Cicero II. de Nat. deor. *terrena autem vis omnis, atque natura Diti patri dedicata eſt; qui Dis, vt apud Græcos* πλούτων; *quia & recidant omnia in terras, & oriantur è terris.* Hinc Orpheus hymno in Plutonem:

Πλουτοδοτῶν γενεὴν βροτέην καρποῖς ἐνιαυτῶν.

Diuitias largiens humano generi fructibus annuis.

Plutoni tributa fuit galea, qua caput contegeret, quæ etiam in prouerbium abiit. Ea in noſtro marmore non apparet, quippe exeſum ea in parte erat. De huiuſmodi galea ita Heſychius: Ἄϊδος κυνέη, ἀθάνατόν τι νέφος, ὃ περιβάλλονται οἱ θεοὶ, ὅταν θέλωσιν ἀλλήλοις μὴ γινώσκεσθαι, *Orci galea, nubes quædam immortalium eſt, qua Dij circundantur, quum nolunt inuicem cognoſci.* Id Heſychius ex Homero ſumpſit, qui Mineruam inducit Orci galea vtentem, ne à Marte conſpiceretur. Verùm ad rem noſtram propior accedit Porphyrius, qui apud Euſebium, πλούτων δὲ (inquit) ὁ κόρης ἅρπαξ κύων μὲν ἔχει, τοῦ ἀφανοῦς πόλου σύμβολον. irrepſit error in illis verbis κύων μὲν, in quorum locum omnino ſubſtituo κυνέην, & ſic interpretor: *Pluto Proſerpinæ raptor galeam habet, occulti poli ſymbolum.* Sed, vt promam ingenuè, quod ſentio, ſi hibernum Solem per Plutonem intelligebant, eius ſanè galea nihil eſt aliud, niſi nubes, & nebulæ, quibus hiemali tempore Solis aſpectus frequenter nobis ſubtrahitur. Porrò idem Porphyrius, quò magis demonſtret, Plutonis figmentum ad Solem pertinere, ita loquitur de Cerbero tricipite: ὁ δὲ

κύων αὐτοῦ δηλοῖ τὴν κύησιν τῶν καρπῶν, εἰς τρία διῃρημένην, εἰς τὴν καταβολὴν, καὶ τὴν ὑποδοχὴν, καὶ τὴν ἀνάδοσιν· οὐ γὰρ παρὰ τὸ τὰς κῆρας ἔχειν πρὸς βορὰν, ὃ δηλοῖ τὰς ψυχὰς, κέκλυται κύων, ἀλλὰ παρὰ τὸ κύειν, οὗ (ita repono pro ἢ) χορηγὸς ὁ πλούτων, ὅταν ἁρπάσῃ τὴν κόρην. *eius autem canis fructuum generationem significat in tria diuisam, in sationem, conceptionémque & generationem. haud enim à morte vocatus est, quòd defunctorum animas possideat ad vorandum, sed à concipiendo, seu generando. cuius rei Pluto elargitor est, quum Proserpinam rapit.* Proserpinam à Græca nomenclatura deriuare videtur Tullius, quum ait secundo de Nat. deor. *Is rapuit Proserpinam, quod Græcorum nomen est: ea enim est, quæ* περσεφόνη *Græcè nominatur, quam frugum semen esse volunt, absconditámque à matre quæri fingunt.* Alij tamen à serpendo, seu proserpendo, vt est apud Varronem lib. IV. de ling. Lat. Hinc Arnobius lib. III. adu. gent. *& quòd sata in lucem proserpant, cognominatam esse Proserpinam.* Fulgentius lib. I. mytholog. *Proserpinam verò quasi segetem voluerunt, id est terram radicibus proserpentem, quæ & ἑκάτη Græcè dicitur: ἑκατὸν enim Græcè centum sunt. & ideo hoc illi nomen imponunt, quia centuplicatum seges proferat fructum.* D. Augustinus VII. de Ciu. Dei, cap. XX. *In Cereris sacris prædicantur illa Eleusinia, quæ apud Athenienses nobilissima fuerunt; de quibus Varro nihil interpretatur, nisi quod attinet ad frumentum, quod Ceres inuenit, & ad Proserpinam, quam rapiente Orco perdidit; & hanc ipsam dicit significare fœcunditatem seminum. quæ quum defuisset quo-*

dam tempore eadémq́, ſterilitate terra mœreret, exortam eſſe opinionem, quòd filiam Cereris, id eſt ipſam fœcunditatem, quę à proſerpendo Proſerpina dicta eſſet, Orcus abſtulerat, & apud inferos detinuerat. Idem quoque cap. XXIV. dictam aſſerit terram quandoque. *Proſerpinam, quòd ex ea proſerpant fruges.* Aliam etymi rationem amplexus eſt Iulius Firmicus de Err. proph. relig. *Frugum* (inquit) *ſubſtantiam volunt Proſerpinam dicere, quia fruges hominibus, quum ſeri cœperunt, proſint.* Nec prorſus diuerſus abit Phurnutus, qui κόρης nomen (nam & hæc Proſerpinæ appellatio apud Græcos erat) à ſaturando deducit. τὴν κόρην (inquit) τετοκῦια, οἷον τὸν κόρον, ἡ παρὰ τὸ τρέφεσθαι μέχρι κόρου ὕλη. *Corum peperit, quaſi ſaturitatem: materia enim eſt alimenta prębens ad ſatietatem vſque.* Proſerpinæ raptum eueniſſe finxerunt in Sicilia, ad indicandam eius Inſulæ feracitatem, aeriſq́; temperiem, quò etiam trahit Natalis Comes in ſua Mythologia florum copiam, in quibus colligēdis occupata erat Proſerpina, quum à Plutone rapta fuit. at in noſtro marmore euerſus calathus, & prolabentes flores hiemem denotare videntur, quo tempore herbis floribuſq́; expoliata eſt terra. niſi quis malit eandem hic adaptare ſignificationem, quam fabulæ exſecti Attinis ſubeſſe aiebat Porphyrius. quod hiſce verbis teſtatur D. Auguſtinus lib. VII. de Ciuit. Dei, cap. XXV. *Porphyrius philoſophus nobilis, Attin flores ſignificare perhibuit, & ideo abſciſſum, quia flos decidit ante fructum.* nam ſegetes vbi defloruerint, turgeſcunt,

perficiunturq́;. Cæterùm Proſerpina comites habuiſſe dicitur in decerpendis floribus Dianam, & Mineruam. Valerius Flaccus lib. v. Argonaut.

Florea per verni qualis iuga duxit Hymetti,
Aut Sicula ſub rupe choros, hinc greßibus hęrens
Pallados, hinc carę Proſerpina iuncta Dianę.

quas etiam in zona exculptas eſſe, neutiquàm eſt ambigendum: eas nimirum, quæ ponè currum Plutonis viſuntur manus protendentes quaſi de raptu ſollicitæ. nam etſi conſumptum marmor præcipua Dianæ indicia nequaquam præbet, alteram tamen galeatam, & thoraca indutam ſatis demonſtrat eſſe Mineruam. Tres haſce Deas veſtem de collectis floribus Ioui contexuiſſe refert Diodorus Siculus lib. v. Quid hoc figmento excogitarunt veteres? Iouem Orpheus alijq́; mundum eſſe, profeſſi ſunt, supernè quidem nudum, infernè verò veſte contectum. Infera mundi pars terra eſt, quæ floribus herbiſq́; tanquàm veſte operiri ſolet. id cùm ex terrena vi prouenit, tùm ex cœleſti. terrenam Proſerpina commõſtrat, Minerua & Diana cœleſtem, lunarem nimirum poteſtatem, quæ germinum incrementis nimium quantum conducit *vdis ignibus nutriens lęta ſemina,* vt inquit Apuleius. ideo Luna Orpheo dicta φερέκαρπος, & τελεσφόρος; & Diana

—— ἄγουσα καλοὺς καρποὺς ἀπὸ γαίης,
—— *educens pulchros fructus è terra.*

Idq́; occaſionem dedit fabulæ Endymionis à Luna adamati, ſi Fulgẽtium audimus ita ſcriben-

tem extremo libro ſecundo Mythol. *Paſtorem Endymionem amaſſe fertur, quòd nocturni roris humor, quem aporrhœa ſiderum, atque ipſius Lunæ animandis herbarum ſuccis inſudat, paſtoralibus proſit ſucceſſibus.* Mineruam quoque ad Lunam pertinere (nam de Diana nulli non cognitum) perſpicuum eſt ex D. Auguſtino, qui cap. XVI. libri ſeptimi de Ciu. Dei ita ſcribit: *Mineruam etiam, quia eam humanis artibus præpoſuerunt, nec inuenerunt ſtellam, vbi eam ponerent, eandem vel ſummum æthera, vel Lunam eſſe dixerunt.* Arnobius lib. III. *Ariſtoteles (vt Granius memorat) vir ingenio præpotens, atque in doctrina præcipuus, Mineruam eſſe Lunam, probabilibus argumentis explicat.* quin eſſe vim Lunæ acriorem, innuit Porphyrius apud Euſebium tertio de Præpar. ὅπερ δὲ Ἀπόλλων ἐν ἡλίῳ, τοῦτο Ἀθηνᾶ ἐν σελήνῃ. *quod Apollo in Sole, id Minerua in Luna eſt.* dixerat autem ignitam Solis vim eſſe Apollinem. Itaque quòd ad Coroneam vnà cum Minerua Pluto dicatus eſſet, κατά τινα μυστικὴν αἰτίαν, vt ait Strabo lib. IX. Solaris vis indicatur cum Lunari coniuncta ad frugum, fructuúmque generationem promouendam. continebant enim phyſicas rationes occulta illa ethnicorum myſteria, vt alibi monuimus. Sed & ipſam Proſerpinam Lunæ adiunxerunt, quod paſſim notum. Diogenianus in Prouerb. Ἀθηνᾶ καὶ Ἄρτεμις, καὶ Ἑκάτη ἓν εἶναι δοκοῦσιν, *Minerua, Diana, & Hecate ſeu Proſerpina vnum atque idem eſſe cenſentur.* Quocirca qui calor ex Luna promanat, Minerua eſt: humifica vis,

Diana, quam fontibus delectari, & comites habere nymphas aiebant: Proſerpina verò, quatenus Lunaris virtus terræ immiſcetur ad fruges, herbas, plantáſque cæteras implendas. nam eadem quoque de cauſſa Cererem ipſam Lunæ adſcribebant, vt Porphyrius teſtatur apud Euſebium: qua de re adi Macrobium Saturn. lib. I. cap. XVI. Iure itaque in fabula raptus ſtatuerunt ſocias Proſerpinæ Mineruam, & Dianam, quæ λευκαὶ κόραι ab oraculo neſcio quo appellatę ſunt, vt apud Suidam, Io. Tzetzem, alióſque videre eſt, ad indicandum forſitan Lunæ candorem. Venerem quoque tribus illis Claudianus addidit ad legendos flores, quod & Hygino in fabulis probatum eſt. at in noſtra zona pro Venere, quæ generandi poſſidet virtutem, exculptus Cupido eſt ſupra currum Plutonis volitans. is enim ad Dianam & Proſerpinam videtur quodammodo pertinere. audi Tullium II. de Nat. deor. *Dianæ item plures; prima Iouis, & Proſerpinæ, quę pinnatum Cupidinem genuiſſe dicitur*; &c. ridere ſanè venit in mentem, veterum de dijs fabularum futilitatem, quas quum vnicuique confingere pro arbitratu votóque fas foret, procliuè fuit in diſcrepantias prolabi. ex quo factum eſt, vt earum interpretes neceſſe habuerint, plures Ioues ſtatuere, plures Proſerpinas, Plures Dianas, aliáque huiuſmodi. verùm quis in deliramentis ineptiarum conſtantiam requirat? quod attinet ad rem, qua de agimus, Cupido hic appetitionem illam

(vt ita loquar) denotat, qua inferiora hæc ad cælestia rapiuntur, illa viciſſim ſeminalem vim immittere in terras amant ad rerum procreationem. Itaque in extremis zonæ partibus hinc Ceres pro terra, hinc Iuppiter pro cœlo, aut æthere ſeu potius aëre conſpiciuntur. Cererem ſanè intelligentiam creditam fuiſſe, quæ per terram pergit, ex iis colligere eſt, quæ à Cicerone afferuntur III. de Natur. deor. ſed & pro terra ipſa capiebatur. Artemidorus lib. I. Oneirocr. cap. XLIV. ἔτι καὶ τὴν Δήμητρα τῇ γῇ τὸν αὐτὸν ἔχειν λόγον φασὸν οἱ σοφοί. ζήδωρος γὰρ ἡ γῆ, καὶ φερέσβιος καλεῖται, καὶ βιόδωρος, *Inſuper Cererem eandem cum terra rationem habere ſapientes aiunt. largitrix enim, atque auctor vitę, victuſq; terra appellatur.* Idcirco à gerendis fructibus ita dictam autumant. Cicero II. de Nat. deor. *à gerendis fructibus Ceres tanquàm Geres; caſuque prima littera itidem immutata, vt à Gręcis, nam ab illis quoque* δήμητερ *quaſi* γήμητερ *nominata eſt.* quæ denominatio & à Varrone comprobatur lib. IV. de ling. Lat. auideq; ab aliis arrepta. Arnobius lib. III. *Terram quidam è vobis, quòd cunctis ſufficiat animantibus victum, matrem eſſe dixerunt magnam. eandem hanc alij, quòd ſalutarium ſeminum frugem gerat, Cererem eſſe pronuntiat.* Iulius Firmicus de errore prophanarum relig. *Terram ipſam Cererem nominant, nomen hoc à ferendis fructibus mutuatum.* pro *ferendis* mallem *gerendis*, vt etymo magis inſiſtat. Seruius tamen in I. Georgic. à creando deducit, vt & Iſidorus lib. VIII. Orig. cap. XI. quum ait: *Cererem ideſt*

id est terram à creandis frugibus asserunt dictam, fortè quia *cereo* antiquitus dicebatur pro *creo*. vnde *cerus manus*, creator bonus, in carmine Saliari apud Festum. ídque Scaligero in coniect. ad Varronem magis placet. At Fulgentius lib. 1. mytholog. à Græca voce χαρὰ inepte satis etymologiam sumit, sic inquiens: *Ceres enim Græcè gaudium dicitur, & ideo illam frumenti Deam esse voluerunt, quòd vbi plenitudo fructuum sit, gaudia semper abundare necesse est.* Quod verò attinet ad δημήτρος etymon, idem quod Cicero testatur Diodorus Siculus lib. 1. versiculum illum Orphei laudans:

Γῆ μήτηρ πάντων Δημήτηρ πλουτοδότειρα.

Et Philo libro de mundi opificio: μήτηρ δ' ὡς ἔοικε καὶ ἡ γῆ, παρ' ὃ καὶ τοῖς προτέροις ἔδοξεν αὐτὴν Δήμητραν καλέσαι; τὸ μητρὸς, καὶ γῆς ὄνομα συνθεῖσιν. *mater etiam ad quandam similitudinem terra est, vnde illam Demetram appellare antiqui voluerunt, nomen ex terra & matre conflatum.* Dupliciter Phurnutus variat, quum de Cerere ita loquitur διὰ δὲ τὸ μητρὸς τρόπον φύειν τε καὶ τρέφειν πάντα, δήμητραν, οἱονεὶ γῆς μητέραν οὖσαν· ἢ διὸς μητέρα, τὸ καὶ αὐτὸς τὰ ἐπ' αὐτοῖς ἀφθόνως ἐφιεῖσθαι τοῖς ἀνθρώποις, δατεῖσθαι καὶ διανύσθαι. *quòd verò instar matris pariat, alátque omnia, Demetram nominarunt, quasi terræ matrem: siue etiam Iouis, vt poie qui abundè hominibus ea suppeditarit, ac dispertiuerit, quibus vesci queant,* addit insuper, dictam fortasse ἀπὸ τοῦ δηεῖν quòd scilicet inuenerit, quæ homines potissimùm exquirant. Verùm Platoni in Cratylo dicitur δημήτηρ, quasi διδοῦσα μήτηρ, ab alimentorum

nimirum largitione. Ex his constat, Cererem pro terra habitam. At cur ei serpentes assignarunt? sic enim Cererem alloquitur in hymnis Orpheus.

Ἅρμα δρακοντείοισιν ὑποζεύξασα χαλινοῖς.

Frænatos dracones ad currum iungens.

Terram dracones præ cæteris animantibus commõstrare videntur, quòd eam toto pene corpore perrepentes verrant. vel idem dicendum, quod in Proserpinæ etymo protulimus, significare videlicet aut radices, aut segetes ipsas, quæ quum parum attollantur, quasi per terras serpere dici queant. sunt etiam qui existiment, obliquos arationum sulcos designari. at Io. Goropius Bacanus lib. XV. Hierogl. denotari putat aut terræ vliginem, aut παλιγγενεσίαν, nam quemadmodum sata semina in segete renascuntur, ita serpentes senectutem exuentes quasi denuo nasci videntur. Huic nostræ Cereri filiam perquirenti cum draconum curru, pene geminus est antiquus denarius à Ful. Vrsino exhibitus libro de Famil. Roman. in gente Vulteia, & ab Ant. Augustino in Dialog. de veter. num. qui quidem si à doctis viris obseruatus fuisset, haud ita facilè vulgatam, probámque lectionem in Minutio Felice sollicitassent, in cuius Octauio ita reperio: *Ceres facibus accensis, & serpente circumlata errore surreptam, & corruptam Liberam anxia, & sollicita vestigat.* iterum enim atque iterum moneo, iis, qui philologiæ studiis dant operam, non libros tantùm euoluendos esse, sed & veteres nummos, aliáque antiqua

monumenta excutienda. Quamobrem lectio illa *circundata* pro *circumlata*, quam ex Regio codice Des. Heraldus ſupponit, reiicienda omnino eſt; neque eius audienda interpretatio affirmatis, idipſum eſſe, quòd ait Apuleius, *dextra læuaque ſulcis inſurgentium viperarum cohibita.* ſiquidem Apuleius de Iſide loquitur. at dices, quæ Iſis Ægyptiis, eadem Ceres Græcis Romaniſque, vt teſtantur Herodotus, Diodorus, Pauſanias, alij. id me non fugit, ſed verò aio, non eundem vtrique ornatum, ac diuerſam fuiſſe ſignificationem viperis, aſpidibúſque Iſidis à Cereris draconibus. nec immorari operæpretium in re omnibus obuia. Magis etiam repudienda correctio Io. Meurſij in Hypocritico Minutiano, vbi pro *ſerpente circumlata* reponit *derepente circulata.* nam quòd ait, apud nullos ſcriptores reperiri ea in re ſerpentum mentionem, eruditum profecto virum fugit ratio. Scio à quibuſdam traditum, totam illam peruestigationem pedibus fuiſſe peractam, quapropter Callimachus mirari ſe ait, quo pacto Cererem per tot regiones ferre pedes valuerint. verùm, vt eſt fabularum inconſtantia, aliter alij tradiderunt. Apud Ouid. v. Met. Ceres vbi ex Arethuſa cognouiſſet Proſerpinæ raptum,

——— *curribus auras*
Exit in æthereas. ———

& apertius ſcribit idem poëta quarto Faſtorum, Sicula quidem loca pedibus à Cerere peragrata, at quum extra inſulam abire vellet, currum conſcendiſſe,

Eſt ſpecus exeſi ſtructurâ pumicis aſper,
Non homini facilis, non adeunda feræ.
Quò ſimulac venit, frænatos curribus angues
Iunxit, & æquoreas ſicca pererrat aquas.
Et fugit ad Syrtes. cum iis, quæ ſequuntur. Sed & quum è Celei & Menalinæ domo abſcederet,

Dixit, & egrediens nubem trahit, inq; dracones
Tranſit, & aliſero tollitur axe Ceres.

neque enim Siciliam tãtùm, ſed vniuerſam pererraſſe terram traditur. Cicero act. VI. in Verrem: *quam quum inueſtigare, & conquirere Ceres vellet, dicitur inflammaſſe tædas ijs ignibus, qui ex Aetnæ vertice erumpunt, quas ſibi quum ipſa præferret, orbem omnium peragraſſe terrarum.* ſed & in cœlum indagatum iuiſſe. Naſo eod. lib. IIII. Faſtor.

Quò feror? immenſum eſt, erratas dicere terras:
Prçteritus Cereri nullus in orbe locus.
Errat & in cœlo ————

Medeæ quoque tribuunt fabulatores currum à draconibus actum. ac ſanè ſi fabulæ medullam perſcrutari velimus, non alia à Cerere Medea reperietur. nam & Macrobius lib. I. Saturn. cap. XII. Maiam, hoc eſt terram, Bonam deam, & Medeam vnam eandémque creditam eſſe refert. Iaſionem Ceres adamauit, Medea Iaſonem, quem agri colendi rationem docuit: quò enim ſpectat taurorum ſubiugatio? aratio terræ? dentium draconis ſatio? exortus armatorum hominum? aurei velleris adeptio? Aureum vellus opes ſunt, quæ ſegetum vbertate parantur. dentes draconis, fru-

gum ſemina ſulcis credita. viri haſtati, ſpicæ ariſtis armatæ. Haud igitur mirum, ſi Medeæ æquè ac Cereri datus fuit currus ſerpentum. Porrò duæ ſunt faces, quibus & in nomiſmate illo, & in marmore noſtro Ceres ſibi prelucet. idq; & ſcriptorum teſtimonio memoratur. Ouidius quinto Metamorphoſeon,

—— illa duabus
Flammiferas pinus manibus ſuccendit ab Aetna.

nam quum ambabus manibus id egiſſe dicat, duas innuit fuiſſe faces. apertius tamen lib. IV. Faſtorum:

Illic accendit geminas pro lampade pinus,
Hinc Cereris ſacris nunc quoque teda datur.

Arnobius lib. V. *ſumit faces geminas flammis comprehenſas Aetneis, quibus ſibi prelucens pergit ire quæſitum terrarum in regionibus cunctis.* quas tamen Ouidius nominat pinus, eas Claudianus ait fuiſſe cupreſſus. Quæ hiſce facibus inſit ſignificatio, aperit Fulgentius primo Mytholog. iis verbis: *Hanc etiam raptam cum lampadibus mater querere dicitur, vnde & lampadum dies Cereri dedicatus eſt, illa videlicet ratione, quòd hoc tempore cum lampadibus, id eſt cum Solis feruore ſeges ad metendum cum gaudio requiratur.* At quum eas ſuccendiſſe dicatur ex Aetna, magis eſt, vt exiſtimem cum Goropio, ſubterraneum denotari calorem, qui ſeminibus vim impertit percoquendi alimenta, aut augeſcendi. Ceterùm non ſufficiunt frugibus vt adoleſcant materna officia, opus etiam habent genitoris

auxilio: ideo exculptus Iuppiter in extrema fascia, quem pro cœlo capias licet, aut pro aëre: cœlum enim rationem patris habere in rerum procreatione, terram matris, ex Aristotele quoque liquet, quum lib. I. de generat. anim. cap. II. ita scribit: διὸ καὶ ἐν τῷ ὅλῳ τὴν γῆς φύσιν, ὡς θῆλυ καὶ μητέρα νομίζουσιν· οὐρανὸν δὲ καὶ ἥλιον, καὶ εἴ τι τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὡς γεννῶντας καὶ πατέρας προσαγορεύουσι. *idcirco in vniuerso quoque naturam terræ quasi fœminam, matrémque existimant; cœlum autem, & Solem, & si alia sunt generis eiusdem, perinde vt genitores, patrésque appellant.* Derosum sanè marmor Iouis faciem, vt & proximi Herculis, abstulit, at notæ supersunt, quibus ij facile dignoscuntur. Iouem intuemur nubibus insidentem, & seminudum. nam vt explicat Porphyrius ab Eusebio relatus lib. III. de Præpar. prouida credebatur esse, & viuifica rerum virtus. sedere fingebatur, vt immutabilis eius soliditas exprimeretur. nudabantur superiora, quoniam conspicua est eadem virtus intellectualibus, ac cœlestibus partibus: inferiora tegebantur, vt indicaretur, occultari mortalibus humi degētibus. Eandem propè expositionem affert Suidas verbo Ζεὺς, &, vt apparet, ex Suida Geor. Codinus in libello de Origin. Constantinop. Verùm non tantùm creatrix rerum mens censebatur Iuppiter, sed quandoq; mundus ipse, quandoq; cœlum, aut aër, &, vt testatur præ cæteris Seneca lib. IV. quæst. natur. cap. XLV. omne illi nomen conueniebat, quo vniuersitatis procreatio innueretur, aut gu-

bernatio. Hinc de Ioue legimus apud D. Augustinum VII. de Ciuit. cap. IX. *Deus est, inquiunt, habens potestatem caussarum, quibus aliquid fit in mundo.* Ac principium, finisq; omnium nominatur ab Orpheo in hymnis.

Παντογενέθλ', ἀρχὴ πάντων τε τελευτή.

Sed ad rem nostram vt propius accedamus, D. Augustini verba in medium sunt afferenda ex eodem libro, cap. XVI. *Ditem patrem, hoc est Orcum, terrenã & infimam partem mundi. Liberũ & Cererem præponunt seminibus, vel illum masculinis, illam fœmininis, vel illum liquori, illam verò ariditati seminum. & hoc vtique totum refertur ad mundum, id est Iouem, qui propterea dictus est progenitor, genitrixq; quòd omnia semina ex se emitteret, & in se reciperet.* Quare frugum fertilitas ei accepta ferenda: Hesiodus:

Ὧδέ κεν ἁδροσύνῃ στάχυες νεύοιεν ἔραζε.
Εἰ τέλος αὐτὸς ὄπισθεν Ὀλύμπιος ἐσθλὸν ὀπάζοι.
Sic quidem vbertate spicæ nutabunt ad terram,
Si finem ipse postea Iuppiter bonum præbuerit.

ac propterea ἐπικάρπιον vocitatum, liquet ex Arriani Epict. lib. I. cap. XXII. Hinc est, quod finxerunt fabulatores, raptum illum Proserpinæ ope & consilio Iouis effectum. Apollodorus lib. I. Biblioth. Πλούτων δὲ Περσεφόνης ἐρασθεὶς, Διὸς συνεργοῦντος, ἥρπασεν αὐτὴν κρύφα, *Pluto amore Proserpinæ captus Iouis ope ipsam clàm rapuit.* Hesiodus in Theog. de Proserpina loquens.

—— ἣν Ἀϊδωνεὺς
Ἥρπασεν ἧς παρὰ μητρός· ἔδωκε δὲ μητίετα Ζεύς,

—— quam Pluto
Rapuit ſua à matre : dedit autem cõſiliarius Iuppiter.

At quum in marmore noſtro Iouem inſpiciamus in nubibus ſedentem, cum ſcilicet, qui νεφεληγερέτης, & κελαινεφὴς, Homero, Heſiodo, aliiſq; dicitur, ὕων verò Luciano & ὑέτιος, vt & Arriano in Epicteto, & *pluuius* Tibullo : in eam ſententiam ducor, vt putem, ſymbolum eſſe aëris nubibus obducti, atquè imbres demittentis, tunc enim inſtar patris quaſi vim ſeminalem in terram matrem infundere cenſetur. vnde eleganter Lucretius lib. II.

Omnibus ille idem pater eſt, vnde alma liquentes
Humorum guttas mater quum terra recepit,
Fœta parit nitidas ſegetes, arbuſtáque læta, &c.

& elegantiſſime Maro II. Georgic.

Tunc pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno permiſtus corpore fœtus.

nam quemadmodum *ſine aqua omnis arida ac miſera agricultura*, inquit Varro lib. II. de Re ruſt. ita vſque adeo ſunt pluuiæ ſatis, cæteriſq; plantis neceſſariæ, vt vel ipſæ arundines quamuis in palude prognatæ non tamen ſine imbre adoleſcant, teſte Plinio lib. IX. cap. XVI. quod & aſſerit Ariſtoteles VIII. de Hiſt. anim. cap. XIX. & Plutarchus quæſt. natur. cap. II. Iure itaque vocantur nubila ab Orpheo in hymnis καρποτρόφοι, & apud Sophoclem legitur ὄμπνιον νέφος, quaſi ſegetes & alimenta nubibus debeamus. haud enim facile admittenda

inter-

interpretatio illa Diogeniani paræmiographi: *μέγα πολὺ ἠυξημένον.* Atque illud est, quod scribit Arnobius: *Iouem pro pluuia, Cererem pro terra vultis audire, & pro Libera ac patre Dite submersionem seminis, atque iactum.* & rursus lib. v. *Qui dicit, cum sua concubuit Iuppiter matre, non incestas significat, aut propudiosas Veneris complexiones, sed Iouem pro pluuia, pro tellure Cererem nominat: & qui rursum perhibet, lasciuias cum exercuisse cum filia, nihil de fœdis voluptatibus loquitur, sed pro imbris nomine ponit Iouem, in filiæ significatione sementem.* Tàm enim Proserpinam filiam, quàm Cererem siue Rheam matrem à Ioue sub draconis specie fuisse violatas, tradunt fabulæ, testibus Clemente Alexandrino, Athenagora, Nonno, aliisq;. Superest, vt de Hercule loquamur, quem ante Plutonis currum stantem intuemur. Sed animaduertendum prius, videri quodammodo huiusce fasciæ opificem præ oculis habuisse verba illa Varronis ex lib. I. de Re Rust. quibus præcipuos agricollationis deos complectitur: *primùm qui omnes fructus agriculturæ cœlo & terra continent, Iouem, & Tellurem; itaque quòd ij parentes magni dicuntur, Iuppiter pater appellatur, Tellus terra mater, secundò Solem, & Lunam, quorum tempora obseruantur, quum quædam seruntur, & conduntur.* quippe inspiciuntur in fascia Iuppiter cœli, siue aëris, Ceres terræ symbolum: Pluto Solem, Minerua & Diana Lunam referentes. Hercules verò tempus significat, siue temporis obseruationem. At quoniam

addit Palladius industriam, quum ait lib. I. *bene colendi ratio quattuor rebus constat, aëre, aqua, terra, industria*, hanc etiam sub Hercule intelligere possumus, vtpote qui totam in laboribus, & ærumnis vitam transegerit. id quod ansam dedit Artemidoro labores præsagiendi iis, qui cum Hercule conuersari, aut ab ipso arma accipere somniarent. Eum vide lib. II. Oneirocr. cap. XLII. Quapropter scitè ab Hesiodo præfixus est titulus libro suo de agricultura, ἔργα, καὶ ἡμέραι, nam per opera innuit, agriculturam esse artem, quæ non otio, inertiavè peragitur, sed industria, & labore. per dies significat, opera ipsa congruum requirere tempus. ac iure suum illum Persam idem poëta hoc pacto hortatur:

Εργάζευ Πέρση δῖον γένος, ὄφρα σε λιμὸς
Εχθαίρῃ, φιλέῃ δὲ ἐϋστέφανος Δημήτηρ
Αἰδοίη. βιότου δὲ τεὴν πιμπλῆσι καλιήν.
Λιμὸς γὰρ τοι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορος ἀνδρί.
Operare, ô Persa diuum genus; vt te fames
Oderit, amet autem pulchre-coronata Ceres
Veneranda, victuque tuum impleat horreum.
Fames enim omnino ignauo comes est viro.

& iterum;

Εξ ἔργων δ' ἄνδρες πολύμηλοί τ' ἀφνειοί τε,
Ex laboribus viri euadunt pecorosi, & opulenti.

& libro secundo.

Οὐ γὰρ ἐτωσιοεργὸς ἀνὴρ πίμπλησι καλιήν.
Non enim labores fugitans vir implet horreum.

Itaque huiusmodi operationis symbolũ fuisse

iactationem Gallorum magnæ matris, ex Varronis sentẽtia refert D. Augustinus lib. VII. de Ciuit. Dei cap. XXIV. *quod se apud eam iactant; præcipitur (inquit) qui terram colunt, ne sedeant; semper enim esse, quod agant,* Atque huc respexit Phurnutus, quum Proserpinam à ferendis laboribus dictam asseruit. ἐκάλεσαν δὲ (inquit) Προσεφόνην τὴν τῆς Δημήτρος θυγατέρα, διὰ τὸ ἐπίπονον εἶναι καὶ πόνων οἰστικὴν ἐργασίαν, ἤπερ ἐκ πάντων ὑπομενῆς φέρεσθαι. *Proserpinam nuncupauerunt filiam Cereris, eò quòd ærumnosa sit, laborumque patiens operatio, aut quòd toleranter omnia perferat.* At verò tempus quoque per Herculem commostrari, satis liquet ex Probi testimonio, quod in Expositione Tabulæ Heliacæ adduximus. quamobrem sic alloquitur Herculem Orpheus in hymnis: παμφάγε, παγγενέτωρ, *omnia consumens, omnia gignens.* nec aliò spectabat voracitas Herculis passim decantata: nam & Saturnum (qui etiam temporis fuit adumbratio) filios vorare aiebant, sicque vocatum, quòd saturetur annis, vt ex Tullio colligere licet lib. de Nat. deor. lubet verò hic describere, quòd de Hercule tempus referente, déque rerum initiis ex Orpheo tradidit Athenagoras Apolog. pro Christian. ἦν γὰρ ὕδωρ ἀρχὴ κατ' αὐτὸν τοῖς ὅλοις, ἀπὸ δὲ τοῦ ὕδατος ἰλὺς κατέστη, ἐκ δὲ ἑκατέρων ἐγεννήθη ζῶον δράκων προσπεφυκυῖαν ἔχων κεφαλὴν λέοντος. Διὰ μέσου δὲ αὐτῶν θεοῦ πρόσωπον, ὄνομα Ἡρακλῆς, καὶ χρόνος. *fuit aqua ex ipsius sententia rerum omnium principium, ex aqua verò lutum ortum est, ex vtroque progenitum*

animal draco, cui adnatum erat caput leonis; mediam autem hæc duo continebant faciem dei, cui nomen Hercules, & tempus. Quædam præterea subdit ad eam rem facientia. Sed minimè silendum hoc loco, Herculem hunc, quem temporis præsidem Orpheus facit, aut Græcum esse Alcmena genitum: hic enim Orphei coæuus, & in musicis fuit discipulus: sed fortasse Ægyptium illum, qui plus mille annis hunc præcessit, auctore Diodoro Siculo, quíque inter duodecim primores deos fuit cõnumeratus, vt scribit Herodotus lib. II. etenim Ægyptij, à quibus suam hausit Orpheus theologiam, quum rebus naturalibus deorum numen noménque tribuerent, easdem suorum appellatione Regum, qui iam pridem ex humanis excessissent, insignibant. Itaque terram dixerunt Isidem, Nilum Osirim, Herculem tempus. Græci autem non tantùm labores Ægyptio adscriptos, sed & temporis significationem Thebano illi suo tribuerunt, quum fabulas ad physicam traduxerunt rationem, quod & ab aliis obseruatum scio. Illud igitur fasciæ argumenta sibi volunt; ex semente hiberno tempore humi abscondita fertilissimas parari messes, si à viuifica in primis vi Solis, qui res omnes (vt ait Macrobius primo Saturn.) *inseminat, progenerat, nutrit, fouet, maturatq́;*, tùm ab idoneo soli vbere, ab aëris temperie, ac pluuiarum tempestiuo madore, ab humifico calore Lunæ, ab agricolæ industria suo tempore præstita, fuerit adiuta; neque enim omnino ve-

rum eſt vetus adagium, ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, *annus fructificat non humus*, vt Theophraſtus conſiderauit cap. VIII. libri VIII. hiſt plant. nam & cætera conferunt, quæ nominauimus, quæque huiuſce zonis ſymbolis continentur.

Porrò videtur huiuſmodi ſymbolicus Proſerpinę raptus in vſu apud veteres fuiſſe. nam vt illos mittam, nobilium artificum opera, quorum meminit Plinius, alterum ex ære, alterū in tabula pictum, & quem inciſum Tranquillus memorat in quadam Neroniani annuli gemma: poſt confectū commentarium duos Romæ in antiquis marmoribus ſculptos videre mihi contigit, alterum apud Acorombonios, alterum in quibuſdam Hiſpanorum ædibus è regione templi D. Ludouici. poſteriorē hunc, quòd à noſtro haud prorſus diſcre-

pat, exprimendum hic curauimus. nam etſi aliqua in parte vetuſtatis vim paſſus eſt, adiuti tamen non parùm ſumus Mariangeli Accurſij Diatribis, qui liber Romæ cuſus anno M.D.XXIIII. inter alias imagines deorum, aliarúmque rerum, quas ornatus gratia expreſſas in fronte gerit, marmor hoc graphicè exhibet, quod integrum eo tempore fuiſſe exiſtimari poteſt. Ceres in eo vi-

ſitur iugatis draconibus vecta, vnicam tamen facem geſtans. præcedunt tres puellæ, quarum vna alata. eæ forſitan aut Parcas adumbrant, aut Horas, quas cum Proſerpina colludere aiebat Orpheus. de quibus vide omnino Natalem in Mythologia. quamuis Horas nudas, Parcas veſte indutas effingi ſolitas, ſcribat Artemidorus lib. II, præter has Minerua ſtricto gladio Plutoni minitatur Proſerpinam curru auehenti. ipſe verò Pluto barbatus eſt. num quia hibernũ Solem ſignificat? eſt enim hiems quaſi anni ſenectus, vt diximus in Explicatione Tabulæ Heliacæ. At Plutonios equos non Hercules præit, vt in noſtra zona, ſed Mercurius quemadmodum & in marmore Accorombonìano, eóſque ductare videtur; quòd nimirum tàm inferûm miniſter crederetur, quàm ſuperûm. verius tamen puto, ideo effictum, quia lucri deus cenſebatur, quod & de Hercule creditum, vt teſtantur veteres gloſſographi ad Horat. Sat. v. lib. II. & Perſij Sat. II prouenit verò lucrum ex frugum copia. Subter ipſas quadrigas mulier iacet humi ſtrata Amaltheæ cornu tenens, ſcilicet aut Copiam deſignans, aut Tellurem matrẽ; vt & marmor Accorombonianum præſefert. deſuper puellus cernitur non alatus, vt in noſtra zona, ſed elatis manibus faſciam tollens aut retortam veſtem, quæ ſupra verticem curuatur in arcum. quo etiam ſchemate alata illa puella effícta eſt, quæ Cereris currum proxima anteit. habent quid ſimile & Ceres & Pluto, cùm in hoc marmo-

re, tum in nostra zona. Ac vento quidem id tribui potest, capitis tegumenta, aliosuè amictus effundenti; siquidem Philostratus lib. II. Iconum Galateam describit vestem supra caput ad zephyros expandentem, vt sibi vmbraculum faceret, currui velum: Achilles verò Tatius Europæ à tauro per mare vectæ peplũ veli vsum præbuisse in pictę tabulę enarratione commemorat. verùm existimari facilè potest, numina à veteribus hac ratione quandoque efficta. hinc Alfonsus Ciacconius in expositione Columnę Traianę ad num. CCCXVIII. simulacrum iuuenis intrà circumambientem amictum expressi, Solem orientem interpretatur, aut alium quempiam ex diis gentium. Præcipuè verò id marinis diis, ac fluuialibus tributum, vt iis compertum est, qui vetera monumenta præ manibus habent. videtúrque huc trahendum quod ait Virgil. lib. VIII.

Contra autem magno mœrentem corpore Nilum,
Pandentémque sinus, & torta veste vocantem
Cæruleum in gremium, latebrosaq; flumina victos.

si Oberti Gifanij castigationem probamus in indice Lucretiano reponentis *torta* pro *tota*. nam & Ausonius de Sarauo fluuio in Mosella sic cecinit:

Nauiger vndisona dudum me mole Sarauus
Torta veste vocat. ———

vt in exaratis manu codicibus legitur. quamquã innuat Gifanius, tortam vestem, aut arcuatam tribui fluminibus ad indicandam fluxus obliquitatem. Non exerrauerit, qui symbola huiusce

marmoris ad Eleusina mysteria referet, quæ aut eadem cum Samothracijs, aut altera ex alteris traducta, quemadmodum ex Diodori lib. III. & v. colligere est. proinde vtraque iunctim nominant Ouidius II. de Arte aman. Tertullianus Apologetico, & Athenagoras Orat. pro Christ. qui obiectam ait impieratem Diagoræ τὰ ἐν Ἐλευσῖνι, καὶ τὰ τῶν Καβείρων δημεύοντι μυστήρια. *quòd euulgaret Eleusinia, & Cabirorum mysteria.* erant enim Cabiri Samothracum sacrorum præsides, atque iidem, quos in marmore inspicimus, Ceres, Proserpina, Pluto, Mercurius. Scholiastes Apollonij ad primum Argonaut. μυοῦνται δὲ ἐν τῇ Σαμοθράκῃ τοῖς Καβείροις, ὧν Μνασέας φησὶ καὶ τὰ ὀνόματα. τέσσαρες δ᾽ εἰσὶ τὸν ἀριθμόν· Ἀξίερος, Ἀξιόκερσα, Ἀξιόκερσος. Ἀξίερος μὲν οὖν ἐστιν ἡ Δημήτηρ. Ἀξιόκερσα δὲ ἡ Περσεφόνη· Ἀξιόκερσος δὲ ὁ ᾅδης. ὁ δὲ προστιθέμενος τέταρτος Κάσμιλος, ὁ Ἑρμῆς ἐστιν, ὡς ἱστορεῖ Διονυσόδωρος. *Initiantur in Samothracia Cabiris, quorum etiam nomina Mnaseas recenset. ij quattuor numero sunt, Axieros, Axiocersa, Axiocersus. Axieros Ceres est, Axiocersa Proserpina, Axiocersus Pluto: quartus additur Camillus*, siue administer, *isq; Mercurius est, quemadmodum tradit Dionysodorus*. Camilli dicebantur sacrorum ministri, eóque precipuè nomine appellabatur Mercurius, vt meminere Seruius & Macrobius. Itaque hæsitare non debuit ea in re Lud. Carrio in scholiis ad Valerium Flaccum. nam quos antiqui Casmilos, aut Casmillos, lenito nomine recentiores dixerunt Camillos, veluti etiam

Camœ-

Camœnas, quæ prius fuerant Caſmœnæ, auctore Varrone. Idque doctiſſimus poëta Maro indicare voluit lib. XI. Æn. quum maternum nomen filiæ tribuit exigua ex parte immutatum, ſic inquiens:

——————matriſq; vocauit
Nomine Caſmillæ mutata parte Camillam.

Apertè Varro lib. VI. de ling. lat. *Caſmillus nominatur in Samothraces myſteriis diuus quidam adminiſter diis magnis, Verbum græcum arbitror, quod apud Callimachum in Pœmatiis eius inueni.* at eundem Cabirorum miniſtrum Strabo lib. X. Κάμιλον appellat, ſiquidem ſuo ſeculo extrita littera id nomen enuntiabatur: quanquam (vt inconſtanter variant fabulæ) parentem potius, quàm miniſtrum Cabirorum fuiſſe ex Acuſilao Argiuo referat. Finitimis quoque inſulis ea ſacra communicauerat Samothrace, veluti Lemno, quod ex Strabone liquet, & Imbro, de qua ita Euſtathius in Dionyſ. perieges. ἡ δὲ Ἴμβρος Θρακικὴ μὲν ἐστὶ νῆσος, ἱερὰ Καβείρων καὶ αὐτή· ὄνομα δὲ δαιμόνων Κάβειροι. ἐτιμᾶτο δὲ αὐτόθι καὶ Ερμῆς, ὃν Ἴμβραμον λέγουσιν οἱ Κᾶρες. *eſt Imbrus Thraciæ inſula ſacra & ipſa Cabiris. porrò dij quidam Cabiri dicebantur. ſed & Mercurius ibidem colebatur, quem Cares Imbrium vocant.* Cabiros Varro videtur interpretari Deos magnos, non tantùm iis verbis, quæ nuper adduximus, ſed & libro IIII. quum ait: *Terra enim & cœlum, vt Samothracum Initia docent, ſunt dei magni.* & paulò poſt: *hi, quos Augurum libri ſcriptos habent ſic, Diuipotes, & ſunt*

pro illis, qui in Samothrace θεοὶ δυνατοί. vide etiam, quæ ex Caſſio Hemina profert Macrobius III. Saturn. cap. IV. his conſonat, quod monent Scaliger in coniectaneis ad Varronem, & Caſaubonus in Comment. ad Strabonem, *Cabir* Hebræa, & Phœnicia lingua potentem ſignificare; quamuis & Apollonij interpres, & Geographus ex Cabiris Phrygiæ montibus deducant. Dicebantur quoque Curetes, & Corybantes. Orpheus in hymnis:

Κουρῆτες, Κορύβαντες, ἀνάκτορες εὐδύνατοί τε,
Ἐν Σαμοθράκῃ ἄνακτες.——————
Curetes, Corybantes, rectoréſque potentes,
In Samothrace Dij.——————

itaque Dionyſio cognominatur Samothracia Κορυβάντιον ἄστυ. quo loco Euſtathius: Κορυβάντιον ἄστυ λέγει, διὰ τὰ ἐκεῖ τῶν Κορυβάντων μυστήρια, *Corybanticam vrbem appellat, quòd illic eſſent Corybantum myſteria.* Idem Euſtathius: Σάμος Θρακία, ἥτις Καβείρων εἶχεν ἱερὰ, οἳ καὶ Κορύβαντες ἐλέγοντο; *Samothracia, vbi Cabirorum ſacra, qui & Corybantes dicebantur.* Idem conſtat ex Strabone lib. x. qui etiam docet, huiuſmodi deorum appellationem ad ſacrorum famulos tranſlatam; ac propè eoſdem fuiſſe Cabiros, Curetes, Corybantas, Idæos Dactylos, Telchines. Quòd verò in marmore præter quattuor illos Cabiros Minerua quoque ſit addita, mirum nemini videri debet, quum apud Rhodios euulgatum fuiſſe tradat Geographus, ὡς εἶεν Κορύβαντες δαίμονές τινες Ἀθηνᾶς καὶ Ἡλίου παῖδες, *eſſe*

Corybantes deos quosdam Mineruæ & Solis filios. Erant igitur Cabiri Samothracij, siue dij magni ex Varronis sententia (qui ridicula illa cæremoniarum arcana prodere non est veritus) Cœlum, & Terra, Pluto & Mercurius cœlestem vim indicabant, Ceres & Proserpina terrestrem. Pluto nimirum hiberni Solis calor est, Mercurius aër, qui eundem calorem terræ videtur cõmunicare. ideo effictum eo schemate inspicimus, quasi quadrigas ducat. Per Cererem significari terram sationibus aptam suprà docuimus; per Proserpinam vim subterraneam. Varro lib. IV. de ling. lat. *Hinc Epicharmus Enni Proserpinam quoque appellat, quod solet esse sub terris; Proserpina dicta, quòd hæc vt serpens modo in dextram, modo in sinistram partem latè mouetur.* Huc enim spectabant Samothracia sacra, & Eleusinia mysteria, quæ *lætificas messium cæremonias* nominat Apuleius. quod & Diodorus Siculus lib. III. innuit ijs verbis: Καθόλου γὰρ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν καὶ μυθογράφων τὴν Δήμητραν γῆν μητέρα προσαγορεύεσθαι. σύμφωνα δὲ τούτοις ἐστὶ τά τε δηλούμενα διὰ τῶν Ορφικῶν ποιημάτων, περὶ ὧν οὐ θέμις τοῖς ἀμυήτοις ἱστορεῖν τὰ κατὰ μέρος. *compertum est, ab antiquis poëtis ac fabularum scriptoribus Cereris nomine terram matrem appellari. consona quoque his sunt, quę Orphicis carminibus manifestantur, quęque in mysterijs exhibentur, quæ nefas est singillatim profanis enarrare.* quocirca aiebat Varro, mysticam in Eleusiniis ritibus significationem nihil aliud fuisse, quàm frumenti inuentionem, & seminum fœcunditatem, vt ex

D. Augustino supra indicauimus. ac propterea Samothracij Curetes, seu Cabiri dicuntur Orpheo ὡρεσίτροφοι, & φερέκαρποι. Igitur referuntur omnia ad agriculturam, & fructus inde enascentes. qui sanè scopus est, ad quem nostram hanc zonæ expositionem diximus.

CONFECTA hæc erant, atque adeo typis mandata, quum in alia duo marmora Romæ incidi raptum Proserpinæ præseferentia. alterum in fronte positum pulcherrimæ porticus hortorum Quirinalium Ducis ab Altaems, alterum nuper affixum parieti ad impluuium vergēti ædium Hasdrubalis Matthæi Marchionis Iouij. primum nihil distat ab eo, quod delineatum proximè exhibuimus; nisi quòd puer currum Plutonis superuolitans alatus est. Sed & tres puellæ inter Cererem Palladémque sitæ alatæ omnes videntur. Alterum verò marmor longè diuersum est. Siquidem Mercurius non præcedit Plutonis quadrigas, sed vnà ad latus currens fingitur. ponè currum stat Iuppiter eo gestu effictus, vt adiuuasse raptū videatur. Duo itidem calathi euersi visuntur effusis floribus, quorum alterum puella quædam genu nixa tollere è terrâ nititur. alia puella propè Cererem alata fasciam manibus erigit caput ambientem. at ipsa Ceres cum lampade non draconū curru vehitur, sed biga equorum. quod singulare esse existimo; neque (si hæc

monumenta excipias) id vſpiam cernere mihi licuit. At quoniam datam mihi anſam video, nolim diſſimulare, quadrigas Plutonis in faſciâ noſtrâ quorundam oculis diligentius intuentium non videri equorum, ſed leonum. etenim ſupra monui, ſigna faſciæ adeo vetuſtate eſſe ambeſa, vt nonnullis in partibus ægrè dignoſcantur. Id verò non minus ſingulare putandum eſt. quis enim poëtarum, quis artificum Plutonem vnquàm finxit leonibus vectum? At quoniam Solare animal leo eſt ob caliditatem, non minus quàm equus ob celeritatem, fulcitur hoc figmento noſtra expoſitio, dum diximus Plutonis typo Solem intelligi ſuo calore ſemina fouentem hibernis menſibus humi latentia. Illud etiam monendum putaui, marmora ſingula, quorum ſupra meminimus, ſepulchra fuiſſe. eorum ſcilicet (vt reor) qui myſteriis Eleuſiniis initiati eſſent. eo enim ſymbolo indicare forſitan volebant, æternam ſeſe quietem nactos eſſe. Iſocrates in Panegyr. de iis initiationibus loquens: καὶ τὴν τελετὴν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν. *& occultum illud ſacrum, in quod recepti qui ſunt, ij & de vitæ exitu, & de vniuerſo æuo ſpes iucundiores concipiunt.* Ariſtides in Panathenaica: ταῖς δ' ἀῤῥήτοις τελεταῖς, ὧν τοῖς μεταχοῦσι καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν βελτίω τὰ πράγματα γίγνεσθαι δοκεῖ, &c. *Arcana illa myſteria, quorum qui fiunt participes, meliori quoque in loco res eorum poſt vitæ exitum collocari exiſtimantur,* &c. Idem in Eleu-

ſinia: ἀλλὰ μὴν τότε κέρδος τῆς πανηγύρεως, οὐχ ὅσον ἡ παροῦσα εὐθυμία, οὐδ' αἱ τῶν ἐκ τοῦ προτέρου χρόνου δυσχολιῶν λύσεις καὶ ἀπαλλαγαί, ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τῆς τελευτῆς ἡδίους ἔχειν τὰς ἐλπίδας ὡς ἄμεινον διάξοντας, καὶ οὐκ ἐν σκότῳ τε καὶ βορβόρῳ κεισομένους, ἃ δὴ τοὺς ἀμυήτους ἀναμένειν, *verùm id lucri erat huiuſcemodi conuentui, vt non tantùm ſibi adeſſet præſens animi tranquillitas, non tantùm expiati liberíque forent ab exacti temporis moleſtijs, ſed & ſuauiori ſpe afficerentur, melius etiam poſt obitum ſecum actum iri, nec fore vt in tenebris ſordibuſq; vnà cum profanis degerent.* Sperabant nimirum in piorum cœtum iri ſe receptum. Suidas: ἐδόκουν οἱ μυούμενοι εἰς τοὺς εὐσεβεῖς τάττεσθαι. quod & alij teſtantur. atque ea perſuaſio immane quantum addiderit dignationis illis myſteriis. quo fit, vt nullo pacto addubitem memorata monumenta iis adſcribere.

FINIS.

TYPOGRAPHVS LECTORI,

Quæ sequuntur, serius ad nos perlata sunt, quàm vt excudi suis locis possent. Quare quod reliquum erat, ne illorum fructu careres, huc omnia coniecimus, adnotatis paginis, ad quas referri singula debeant.

ADDENDA SVIS LOCIS.

PAg. 8. vers. 20. post illa verba, *& ita significatur nomine Ægyptio.* addatur Ammianus Marcellinus lib. XVII. *est autem obeliscus asperrimus lapis in figuram metæ cuiusdam sensim ad proceritatem consurgens excelsam, vtq; radium imitetur, gracilescens paulisper specie quadrata in verticem productus angustum.*

Pag. 16. vers. 6. post illa verba, *præsens, preteritum, & futurum.* adde, Erunt fortasse, qui diuinationem ad Solem referant eâ quoque de caussâ, quam innuit Ammianus Marcellin. lib. XXI. his verbis: *Sol enim (vt aiunt Physici) mens mundi nostras mentes ex sese velut scintillas diffunditans, quum eas incenderit vehementius, futuri conscias reddit.*

Pag. 31. vers. 23. post illa verba, *contractus peragantur.* adde, φῶς γὰρ ἐμπολήσει πρέπει, ait Euripides in Cyclope.

Pag. 47. vers. 2. post illa verba, *in corporis planicie epigrammata.* adde, Hinc etiam qui pali dicebantur, ad quos tyrones se exercebant, ligneiq; dubio procul erant, in Hermularum formam effin-

gebantur, vt cernere licet ex pauimento teſſellato veteri, quod Auguſtæ Vindelicorum extat, cuius accuratam delineationem addidit Cl. V. Marcus Velſerus politiſſimis ſuis Commentariis.

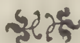
Pag. 54. verſ. 13. poſt illa verba, *tripodi ſuperpoſitum.* adde, Ac profecto ſacrum fuiſſe Apollini apertis verbis tradit Seruius ad III. Æneid.

Pag. 62. verſ. 11. poſt illa verba, Ερμῆν τὸν ἀέριον. adde, Quanquam ad hiſtoriam quod attinet, falſum eſt quod ſcribit Dio, & tangit Claudianus Panegyrico in VI. Conſulatum Honorij. Ea enim pluuia Chriſtianorum precibus fuit impetrata, nempe legionis quæ poſtea dicta fuit fulminatrix.

Pag. 71. verſ. 4. poſt illa verba, *tradit Geſnerus.* adde: & alia quædam extare audio penes alios.

Pag. 89. verſ. 5. poſt illa verba, *clarus equo.* adde, Martianus Capella, lib. I. *an Solis remigia vigilarent, ſonipeſque Phoſphori comeretur.*

Pag. 96. verſ. 21. poſt illa verba, *horam fuiſſe mundi naſcentis.* adde, Eumenius Panegyrico Conſtantio dicto, *O tempus quo merito quondam omnia nata eſſe credantur.* De vere enim loquitur.

INDEX RERVM

ET VERBORVM.

D

E

F

G

H

I

L

S

T

V

Z

FINIS.

